

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه

و حکم تقوی... و نظم امرکم

علی (ع)

الفبا بر خط خاندان

یزد

۱۳۶۲ ۵۱

۹۱

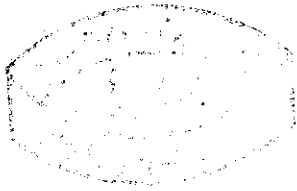
دفتر تحقیقات معیارهای فنی - نشر شماره ۵

omoorepayman.ir

فهرست فصول

مقدمه
شرح کفر
شرح محوطه
تجربه و تدبیر
دستور العمل
محکمات و تقاضا
الفبای کمالی
کتابخانه فارسی / اینجا
دانشنامه فارسی

الف

مقدمه

"مادی‌ها"، در درون محلات، مصداق شکل‌گیری یافت تحت تاثیر آب روان و آشکار است. (

در نمونه پنهان، آب از طبقات تحت‌الارضی عبور می‌نماید و برای دسترسی به آن راه‌حل‌های خاص فراهم می‌شود.

یزد، نمونه‌ای از شکل‌گیری شهر براساس آب پنهان است. عبور مسیرهای قنات، از طبقات زیرین سطح زمین و نیاز دسترسی به آب یافت پیچیدم‌ای را به وجود آورده است.

علاوه بر آب، عوامل دیگر مانند نور خورشید، باد و گیاه نقشی حیاتی در ساخت معماری سنتی می‌کنند، چه اصولاً "معماری سنتی به "بوم" و روابط موجود در محیط طبیعی مسلط بود، است و براساس این ارکان عمل می‌نموده است. *

"۱- مردم‌واری: یا کاربرد مقیاس انسانی و پرهیز از هرگونه بیهودگی و شکوه بی‌جا و آذین بی‌سود.

۲- خودبستگی: یا بهره‌گیری از امکانات و مصالح محلی و آنچه را که معماران، بوم‌آور می‌گفته‌اند و پرهیز از هرگونه وابستگی و نیاز به بیگانه.

مجموعه حاضر، با نام الفبای کالبد خانه سنتی، کوششی برای شناخت معمارانه و توصیف مفاهیم به‌کارگرفته شده در ساخت خانه سنتی است تا با عبرت از مصداق آن به راه‌حلی ریشه‌دار در طراحی پرداخت.

در اقلیم گرم و صحرایی، از میان نیروهای موجود در زیست محیط، آب با ارزش برین است و دیگر عوامل نسبت به آن در درجات دیگر اهمیت قرار گرفته‌اند.

و ظایف مادی و معنوی آب، که جنبه‌های حیاتی‌بخش و طهارت است، انسان سنتی را باک‌بزرار دسترسی داشتن همیشگی به آب روان و پاک می‌نمود.

وجود آب نیز به دو صورت موحیات شکل‌گیری شهر سنتی را فراهم می‌آورد. آب یا صوری آشکار دارد و یا پنهان، در نمونه آشکار، ظهور آب روان، در ترازهای بسیار بالا، نزدیک به سطح زمین، چشمه‌سارها و رودخانه‌ها را می‌سازد و جریان زندگی نیز در کنار با نزدیک بدان شکل می‌گیرد.

(اصفهان نمونه شکل‌گیری شهر براساس آب آشکار و وجود

۳- پیمون: یا اندازه و معیارهایی که تناسب اندام‌های ساختمان از لحاظ درختی طرح و تناسب و استواری و زیبایی تضمین می‌کرده است.

۴- درون‌گرائی: بویژه در خانه‌که همیشه مورد توجه مردم این سرزمین بوده و خوش داشتند که "چهار دیواری اختیاری" باشد.

۵- گنج‌وینار: یا برهیز از کار براندازه‌هایی بیش از نیاز که باعث هدر رفتن مصالح و بالا بردن هزینه و عدم اطمینان به استواری بنا می‌شده است.

معماری سنتی سده‌سب در جستجوی انتظامی براساس بهره‌وری از مواهب طبیعی و هماهنگ با نظم حاکم بر طبیعت است. به دنبال آماده کردن مکانی است که کلمه مواهب طبیعی را در محدوده زیست، بدون آنکه خصوصیت زندگی برهم خورد و در چشم غیر و غریب قرار گیرد. در پاسخ به آن، خصوصی‌ترین باغ درونی را می‌سازد. آن را با نام حیاط یا به اعتیاری "باغ درون شهری"، می‌شناسیم. در این باغ درونی، با استحاله و تغییر کیفی شرایط اقلیمی، محیطی بوجود می‌آید، که در آن درختان نارنج هم عمل آورده می‌شود و این اوج یک منظومه از فن‌آوری‌های هماهنگ است، که مفهوم آن همسنگی است و با زمان نمی‌تواند تغییر یابد، مگر آنکه در بود یا نبود عوامل زیست محیطی خللی ایجاد گردد.

در مقابل مفاهیم همسنگی و ثابت می‌توانیم بخش‌هایی تحت عنوان "عبر همسنگی" یا زمان‌پذیر دسته‌بندی کنیم، از جمله، فنون ایستائی و استواری بنا است. چه امروزه معادل کارآ آن می‌تواند حاشیه‌ناسب‌بری باشد.

اما برای شناخت خانه سنتی چه راهی را دنبال نمودیم به توضیحی از روند کار انجام شده که محصول آن در صفحات ا مجموعه ارائه گردیده است، پرداخته می‌شود.

براساس مطالعات محیطی و استناد به کتب تاریخی یزد، آب را عامل تعیین کننده قرار دادیم و از طریق حرکت با آب بیرون به درون شهر و از درون محلات به اندرون خانه‌ها، رسیدن ابتدا، منطقه یزد و حول و حوش آن را از طریق نقشه و عکس‌ها هوایی بررسی و مناطقی از بافت سنتی را محدوده مطالعات قرار دادیم، سه محله عمده در درون شهر با نام‌های: دارالسف، گازرگاه و مصلی و افزون بر مناطق درون شهر، در جستجوی نمونه روستائی و واحدهای وابسته به قنات و فن‌آوری‌های آبی، به مثابه بیرون شهری و روستاهای محمدآباد، اشک‌زر و مزویرآباد و مه رفتیم. از طرف دیگر، کثرت خانه‌های دوره قاجار و عدم وجود خانه‌های دوره‌های ماقبل امکان حصول به نتیجه‌گیری را دورهای متعین، ممکن ساخت و حوزه مطالعه محدود به دوره قاجار شد. اما در طبقه‌بندی فصول هنری دوره قاجار به نیز زیرفصله

هنری مختلفی داریم که با حذف نمونه‌های دوره آخر قاجار به که مشخصات عمومی آن را طبقه‌بندی نموده بودیم، توانستیم نمونه‌های ارزندای را برای بررسی و مطالعه انتخاب کنیم.

برخی از مشخصات عمده خانه‌های دوره آخر قاجار که تحت تاثیر هنری و فرهنگی بیگانه دچار تناقضات و تغییراتی درجهت از دست دادن هویت خودی شده بود منحنی به قرار زیر:

- ۱- منسوخ شدن قوس‌های جناغی، کلیل و سبزی و جایگزینی آنان با قوس‌های نیمه‌دایره در سردر، کتیبه در، طاقچه،
- ۲- حذف پوشش کاذب غیر باربر از سقف اطاق‌ها.
- ۳- حذف بالاحانه و گوشوار.
- ۴- حذف تیغه‌های آفتاب شکن عمودی و افقی.

که اجازه تشخیص و تمیز واحدهای اصیل‌تر را از نمونه‌های التقاطی می‌داد.

از میان ردیف مجموعه خانه‌های همجوار، پس از برداشت‌های تصویری که شامل اندازه‌گیری و عکس برداری از ابنیه و خانه‌های نمونه بود، بافت یکپارچه خانه‌های مجاور بازار پنجه‌علی برای معرفی در رساله انتخاب گردید. هر چند که از نمایش نمونه‌های منحصر به فرد دیگر نیز فروگذار نکردیم.

پس از جمع‌آوری اطلاعات تصویری و موازی و هماهنگ با آن، به تدوین و تنظیم اطلاعات اسنادی، بر حسب موضوعات پرداختیم.

اطلاعات تصویری که شامل عکس و برداشت (یا "رولموه") از محوطه‌ها بود، هر بار در مراجعت تبدیل به نقشه‌های رسمی می‌گردید و در سفرهای بعدی کمبودهای احتمالی هر برداشت تصویری رفع می‌شد.

پس از تنظیم اطلاعات، به تجزیه و تحلیل و باز ترکیب آن پرداخته شد. و اجزاء و کل نمونه‌شناسی شد.

برای شکل‌شناسی هر یک از تک‌فضاها، با توجه به نالوده خانه و بافت سنتی که انتظام یکپارچه جزء و کل را دربر می‌گیرد، روشی در خور نمایش شکل‌شناسی آنان، بر اساس هندسه، به کار بستیم. سپس آنان را بر حسب صورت‌های نهادین‌شان طبقه‌بندی و در ردیف‌های خود قرار دادیم تا امکان مطالعه مقایسه‌ای انواع اشکال هر ردیف یا یکدیگر و یا دیگر ردیف‌ها امکان پذیر گردد.

با استفاده از مطالعات تاریخی، به شرحی در اسباب و روش کار معمار سنتی، و دستورالعمل‌هایی که می‌بایست برای رسیدن به طرح خانه رعایت شوند، بازگو می‌شود. پس از آن به معادل‌سازی فضاهای هر ردیف از واحدهای نمونه‌شناسی شده خانه و محوطه نمونه، بر حسب تعاریف و طبقه‌بندی آنان پرداخته شده است. در پایان با بهره‌گیری از معادل‌ها به بازسازی محوطه نمونه.

مورد مطالعه در محله مصلی پرداخته می‌شود.

* - "پنج اصل معماری سنتی ایران"، به نقل از آقای مهندس محمد کریم پیریا.

 omorepeyman.ir

شرح کُتُب

شهر یزد به استناد کتب تاریخی سابقای طولانی دارد و نزد زرتشتیان شهر مقدس و زیارتگان پارسیان هند محسوب میشده و مانند کعبه نزد مسلمین، دارای حرمت و احترام بوده است. کهنه‌ترین روایت از پیشینه تاریخی شهر یزد، مستفاد از نظر مرحوم حسن برنیا در کتاب "تاریخ ایران باستان" جلد دوم است که نام قدیم شهر را "ایسائیس یا افراکه در دوران ساسانیان هخامنشیان به ولایات ایران منضم گشته است ذکر نموده‌اند. این بلخی در کتاب فارسنامه که در قرن هشتم هجری تالیف شده نام اصلی یزد را "کنه" نامیده و احمد بن حسین بن علی کاتب در کتاب تاریخ جدید یزد نام "کنه" را تایید نموده و عده‌ای از مورخین بنای شهر یزد را به یزدگرد نسبت داده، نام شهر را مربوط به او می‌دانند. چنانکه احمد بن حسین بن علی کاتب بدین مطلب اشاره کرده است. "بنایان در کار و اخترشناسان زیج برداشته و به طالع سنبله طرح عمارتی بینداختند و بکار مشغول شدند و چون شهر را به نام یزدان می‌ساخت آن را "یزدان‌گرد" نام نهاد و اسم او که شایور بود به یزدگرد مشهور شد و این خطه به یزد مشهور گشت."

دوره‌های پررونق تاریخی شهر از عهد دیلمی تا صفوی و کثرت ابنیه عام المنفعه نظیر آب‌انبار، کاروانسرا و خانه‌های مسکونی بجای مانده از عهد قاجاریه قابل ملاحظه است.

شهر یزد در مشرق اصفهان و جنوب کویر لوت با طول جغرافیائی ۵۴ درجه و ۲۴ دقیقه و به عرض جغرافیائی ۳۱ درجه و ۲۵ دقیقه در مرکز ایران قرار گرفته است. وجود رشته کوه‌ها و ارتفاعات که دورادور فلات وسیع ایران را گرفته است، سبب شده که دامنه‌های مشرف به خارج آن از رطوبت بیشتری برخوردار باشد و دامنه‌های داخلی آن از نعمت آب و باران کافی برخوردار نباشد. بنابراین کمبود نزولات آسمانی (برف و باران) و آفتاب داغ آسمان صاف ایران، زندگی تب‌آلودی را در حاشیه کویر به وجود آورده است.

سیمای طبیعی محوطه، جلگهای، کویری و کوهستانی است که درازای آن به حدود ۱۲۸ کیلومتر و ارتفاع آن در مناطق صحرایی حداقل ۶۰۰ متر از سطح آبهای آزاد و در مناطق کوهستانی به حد اکثر ۲۵۰۰ متر می‌رسد.

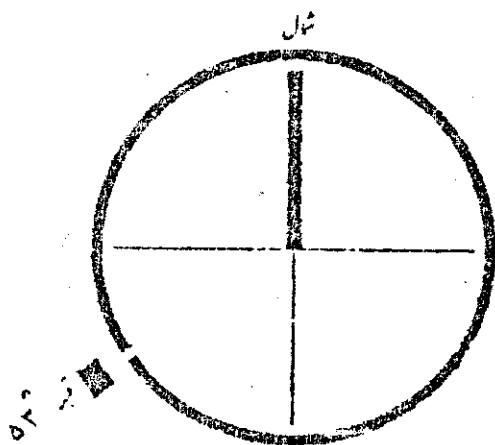
سه جانب مشرق، جنوب و شمال پوشیده از ردیف کوههاست و تنها ضلع غربی آن به اصفهان رو گشوده است.

میزان بارندگی بطور متوسط حداقل ۱۶/۷ میلی‌متر تا حد اکثر ۹۸ میلی‌متر در سال و میزان رطوبت نسبی که با بارندگی ارتباط مستقیم دارد، رقم حداکثر ۳۸ درصد در زمستان و حداقل ۱۰ درصد در اواخر تابستان را نشان می‌دهد.

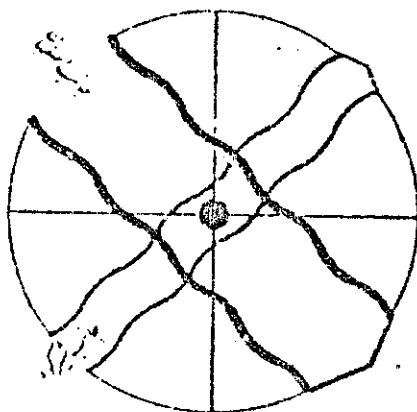
آبهای تحت‌الارضی، عمدتاً "از ذوب برفهای مناطق کوهستانی منصرف به دشت"، (بخصوص شیرکوه در ضلع جنوب غربی بزد) و مقدار اندکی نیز از نزولات آسمانی در طول رشد بعضی از انواع گیاهان تأمین می‌گردد. هر چند بعلت پراکندگی بارندگی و بخصوص نالای بودن درجه حرارت، قبل از آنکه آب باران در سطح زمین جاری شود دوباره تبخیر می‌شود و به جو بازمی‌گردد. قسمت کمی از آبهای سطحی که به طبقات زیرین نفوذ می‌نماید از طریق منظومه قنوات که عمل انتقال دهنده آبهای تحت‌الارضی به سطح خاک را دارند، بار دیگر به سطح زمین بازگردانده می‌شود (عمل آب‌های تحت‌الارضی در گذشته‌های دور تا حدود ۴۰ گز معادل تقریبی چاه و سه متر می‌رسید و در نیم قرن اخیر این عمق ارقام بالایی را نشان می‌دهد. با توجه به این که میزان تبخیر بیش از میزان بارندگی است، بنابراین محیط نامساعدی برای موجودات فراهم می‌آورد. خاک بعضی از نقاط بیابانی شور و بعضی دیگر نیز بعلت کمی مقدار "هوموس" (مواد آلی پوسیده)، ناپایدار و گاهی به صورت رنگهای روان به حرکت در می‌آید.

جنس خاک منطقه بزد ترکیبی از خاک رس و شن است که نسبت آن در موقعیت‌های مختلف متفاوت است. هر قدر که به منطقه

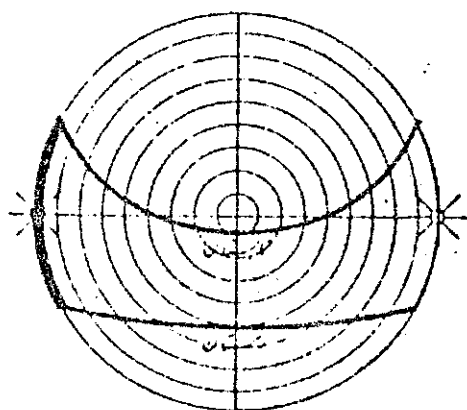

نمودار جهات حفرامیائی و جانب قبله.

نمودار بادهای مطبوع از دو جانب شمال غربی و جنوب غربی

نمودار طلوع و غروب و میل خورشید در جدول محاسبات

کوهستانی نزدیک تنوم، صورت شنی می گیرد و برعکس هرچه به جانب دشت و نیامیا " درون شهر پیش رویم صورت رسی می یابد. بادهای مطبوع دودستانند که از جانب اصفهان (شمال غربی) و شیرکوه (جنوب غربی) به شهر یزد می وزند. بادهائی که از ناحیه اصفهان (جانب شمال غربی) و در عمده روزهای فصول تابستان، بایر و زمستان می وزند با خود مقداری رطوبت که موجب تلطیف هوا می گردد، به ارمغان می آورند. مقدار آن نیز ۵۲٪ روزهای زمستان و ۴۱٪ روزهای تابستان و پائیز است.

بادهائی که از جانب غرب به شمال می وزند در مقام دوم اهمیت است و ۱۷/۳ درصد روزها را در سال شامل می گردد.

شدت بادهای به قدرت از ۱۷ تا ۲۸ گره در ساعت تجاوز می نماید.

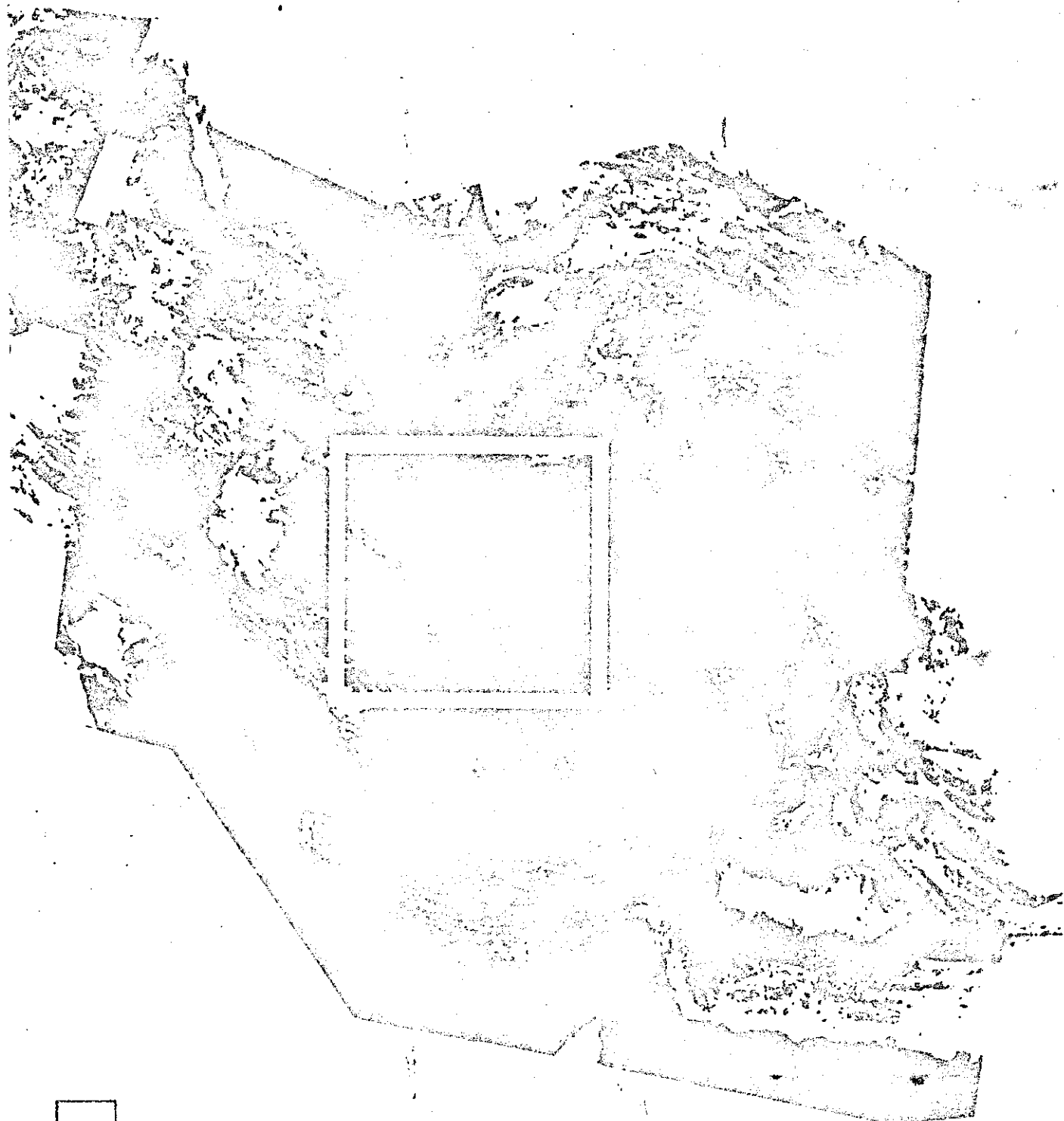
درجه حرارت حداقل مطلق ۱۶- درجه سانتیگراد و حداکثر مطلق ۴۵+ درجه سانتیگراد گزارش شده است. همچنین حداقل متوسط ۵/۵- درجه سانتیگراد در دیماه و حداکثر متوسط ۳۹/۵+ درجه در تیرماه محاسبه گردیده است.

تعداد روزهای آفتابی نیز رقمی برابر متوسط ۳۰۰ روز است و از این طریق شهر یزد را در طبقه بندی اقلیم بیابانی قرار می دهد.

بویش گیاهی در نقاط مختلف کویر نسبت به شوری و جنس ساختمان خاک تغییر می کند. در این نواحی چنانچه آب تحت الارضی عمیق نباشد درخت های پده و سنجید و بعضی از گونه های گز خصوصا " درخت گز شاهی به علت مقاوم بودن در برابر خشکی و بی آبی با محیط سازش می یابد.

گروه دیگر نباتات نبره اسفناج اند که مجموع بویش گیاهی منطقه را تشکیل می دهند و در مجموع معتبرترین درختان و درختچه های که در نواحی بیابانی و کویر نمک زار کشور می روید عبارتند از: باغ، عنجوه، شوره، اشنان، کاروان کش، پسرند، خارو، کاسخ، گرگ نمخ رالک و گونه های گز و بعضی تیره های دیگر.

گزارش طرح جامع یزد، مرحله دوم، مهدس مساور دانشکده جبرهای رسا، دانشگاه تهران.

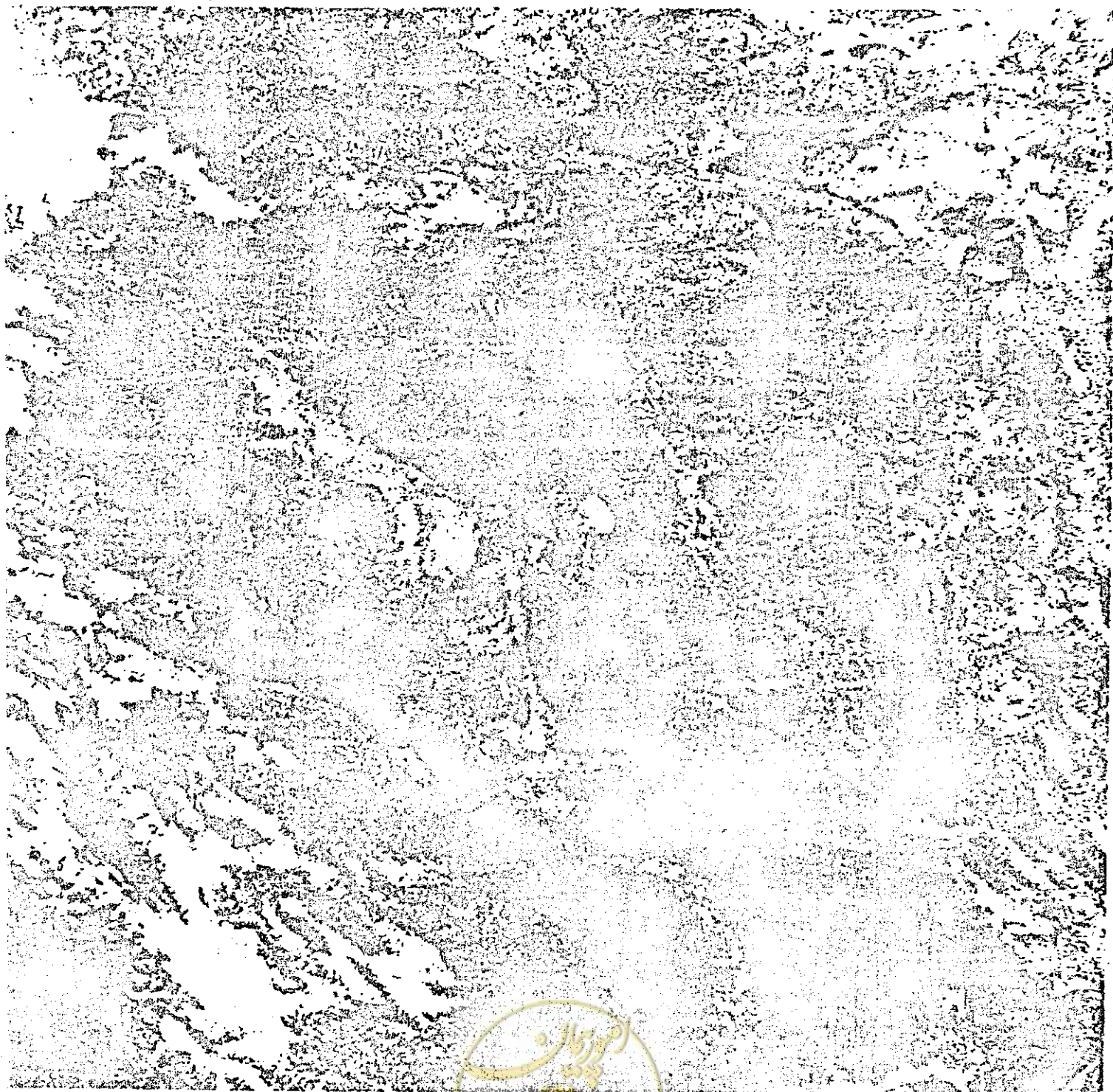

محدوده مساحتی برد

عکس ماهواره‌ای ایران

omoorepeyman.ir

عکس ماهواره‌ای منطقه برد.

خاندان محمد، سلامه محمد در خانه دارالافتاء

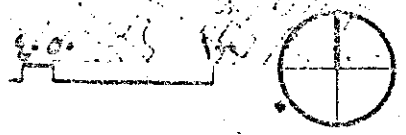

حاشیه‌های محوطه، مطالعه شده در محدوده تاریک‌گاه.

خانه های موجود ، مطالعه شده در محدوده منطقی .

شرح مخطوط

ناریح جعفری :

ص - "و آن پنج قنات کسه به هم متصل می شوند و چون از آسیای ملک می گذرد در نغار شرف الدین مظفر منقسم می شود و ده آسیاب بدین آب دایرست در زمسان و تابستان ، از آنجا به باغستان نعیم آباد و کستخوان ، ، ، ، ، و چون به مقسم رسیده ، قسمت می گردد و بفاتب ضعیف شده از بختتر خانه ها می گذرد و به تاروا سیرا و حانده و مناد خانه اسر حتماق می گذرد ."

و در ناریح جدید نزد می خوانیم :

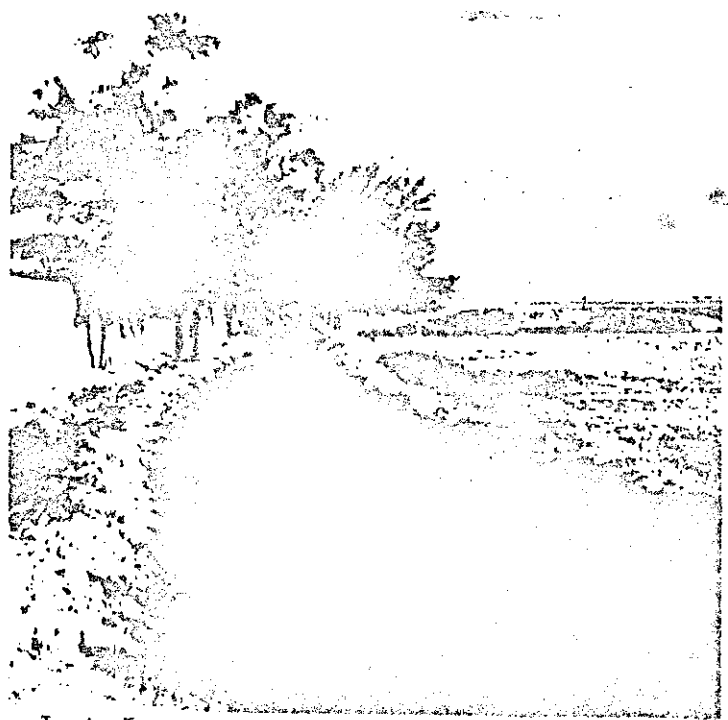
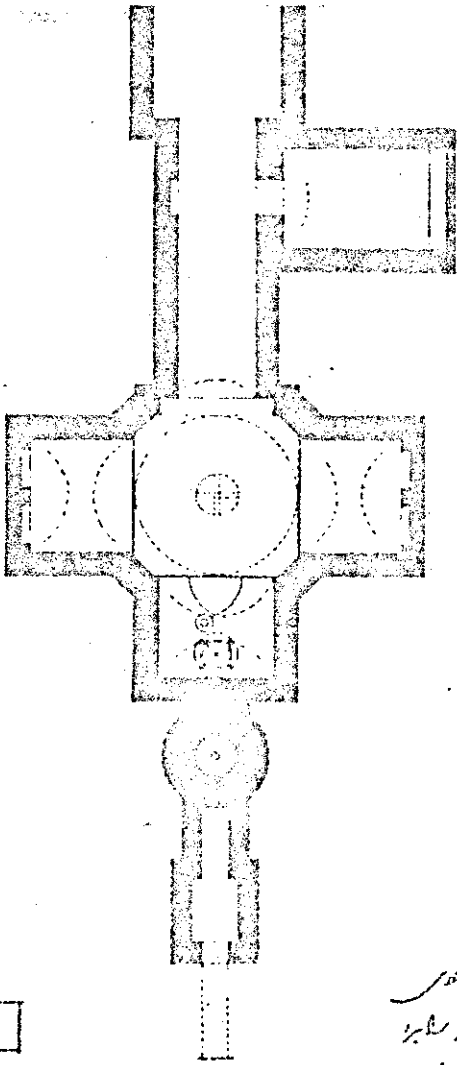
ص ۲۱۸ "و آب بفت و نصیری از جم به حاب شهر می آید و از نغار شرف الدین مظفر فرود می آید و به باغ خواجه سعیدی می گذرد و به محلات و باغستان منقسم می شود تا دامن "ریگ فیروزی" ، و در برسانی آب اهرسان به چند موضع قسمت می کنند

زمانی که سخن ارجانه سستی است ، منظره به هم پییده سارل در بافت سستی ، نقش حیانبخش و مذهبی آن . و سایر نیروهای طبیعی ، "نیروهای موجود در زیست محیط نظیر خورشید و باد" و بهره وری هماهنگ از آنان بر اساس دور طبیعی ، در شالوده هایی فن شناسانه ، نظیر قنات ، بادگیر ، آسیاب آبی و نظائر آن ، انتظام بسیار پیچیده ای را بیش روی می نهند که اساس بر سرشت زمین دارد ، وجود هزاران حلقه جاه که رشته های قنات و سرانهای حیاتی شهر را تشکیل می دهند تا کمندی بر همین بهره وری و هماهنگ شدن با زیست محیط طبیعی است .

شهر سستی در دستان های حصار تشده از کوههای بتارنفاع چندین هزار کر مکان می گیرد و آب از کوهستانهای مشرف به دشت از طریق منظومه قنات پس از عبور از آسیاب ها و کستخوان ها به شهر می رسد .

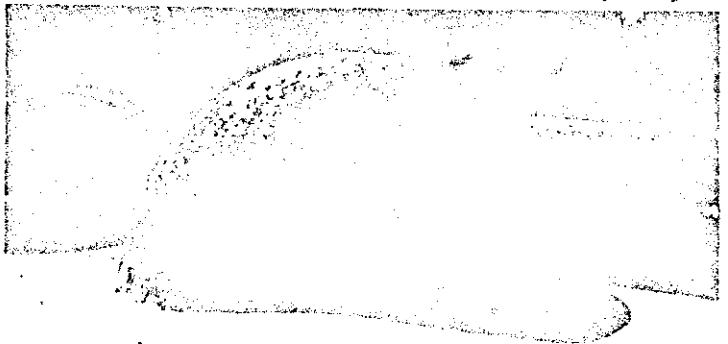

مطرحه مسیر قنات

آسیاب آبی

مسیر آشکار آب

- ۱- سردر و دروازه
- ۲- دوشاخ و سنگبر
- ۳- پستو و کنگره
- ۴- صحن
- ۵- حنطه
- ۶- سنگ در کتیبه
- ۷- توره و آب
- ۸- منظره

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵

مسئله باغ دولت آباد، بود.

و به رسم نامزد مثل: جدید و سرچم و کنتویه و برسویاد و دهاباد و ایرند آباد و کینرامرز و زارج. و قریب پانصد مصغه در شهر و بیرون از این آب سرد می‌گردد و مردم مستقیض می‌گردند و جاههای آب سرد از این آب مطبو می‌گردانند و بیشتر باغات معیور برکنار این آب واقع است و قریب هزار کوچه از شارع اهرستان برمی‌خیزد و همه باغ و خانه و باستان و مسکن مردم می‌باشد و این آب به شهر می‌رود و به "دارالسفای صاحبی" می‌گردد و از آنجا به در مدرسه وردانزور می‌رود و به "دارالفتح"، و از در مسجد می‌گذرد و تمام شهر سیر می‌کند.

... والیوم دوازده آسیا در اهرستان بدین آب دایرست:

اول آسنای عرالدیس، دوم آسنای برسا،

شهر سنی با حصاری از دیوار و برج و بارو، فقط از طریق دروازه‌ها قابل نفوذ است.

تاریخ جدید بود:

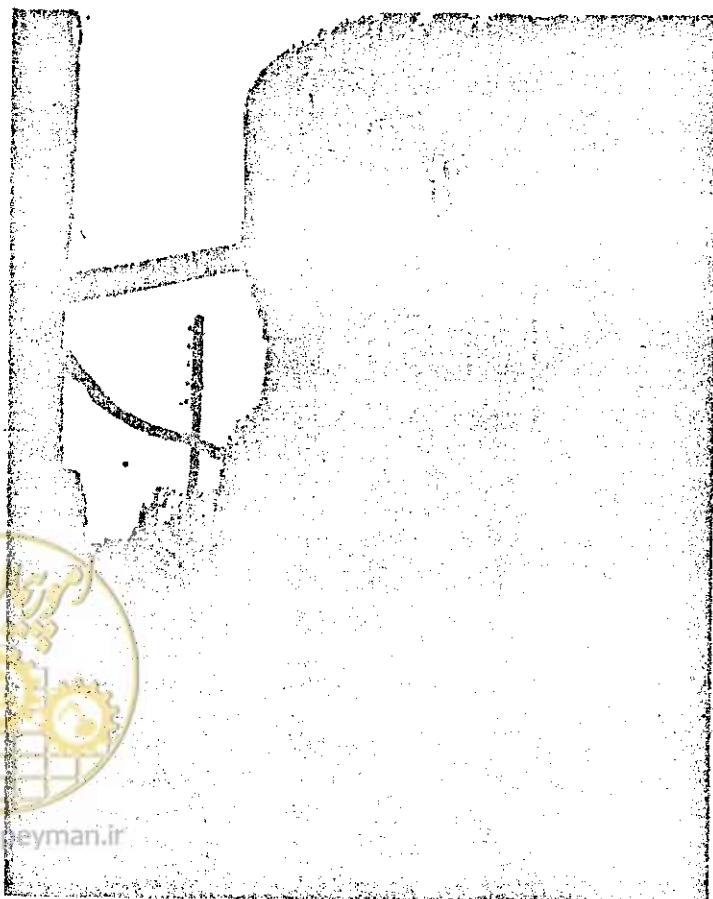
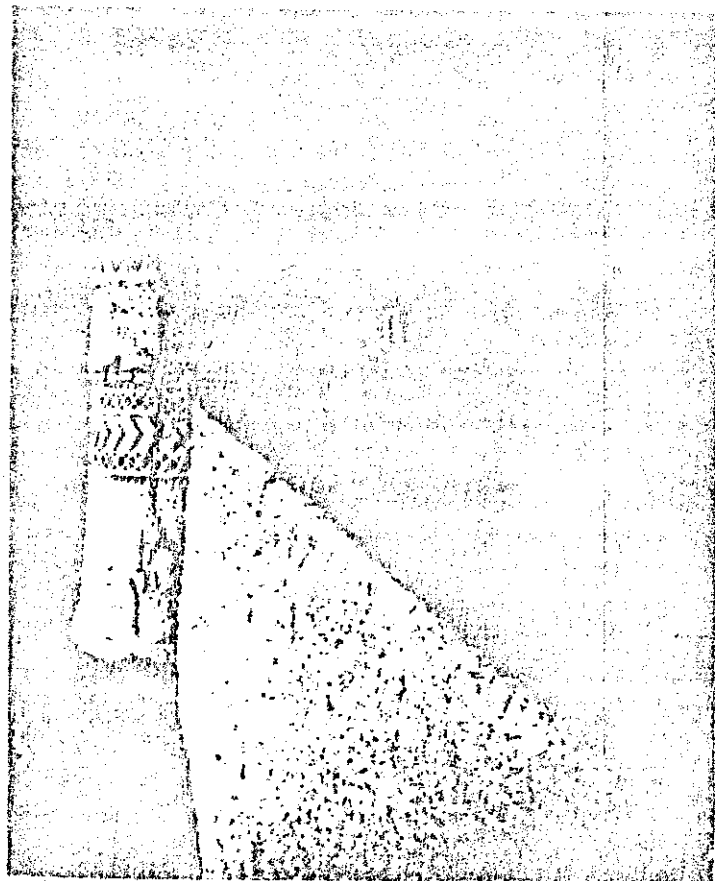
"و گرد باروی شهر فصلی با سنگ انداز و مقابله بسیار سازداد و حجر خندق کرد، و بر هر دروازه دری دیگر ساخت و در آهنین نصب کرد، و چون باروی شهر را به طرف خراسان "گاوپهلو" نبود، سس برج کسبخته بر آن طرف بنهاد به عوض گاوپهلو." دروازه‌ها نیز اسارانی به بازار و ساختمان درونی شهر و از سوی دیگر اسارده‌های نموده و با اهمیت و تجارتی بیرون شهری دارند.

در حقیقت پس از آب مشخصه دوم شهر سنی، بازار است که کالبد آن را شکل می‌بخشد،

تاریخ جدید بود:

... "در میان شهر گنبدی چهارسوی با چهل دکان معتبر ساخت و آن را بازار گنبد نام کرد."

بازار بعنوان توازن بین دو جنبه مادی و معنوی، بنیادهای مادی و معنوی نظیر مسجد، مدرسه، حمام، کاروانسرا، تجمعه، عزاری... را به راستای خویش فراخوانده است. هماهنگی و توازن دو جنبه مادی و معنوی در سازمان بندی درونی شهر سنی

مشکل بر دوارده دکان ساحه و بازار مسفت کرده و در،
فنادخانه عالی و خانهها و کسدههای نیکو برست کرده.

این اشارات تا حدودی خودبستگی هریک از محله
کلیت شهر سنتی توصیف می نماید و تا آن حد پیش می
رواقعی، محلهای خاص، دروازه اولیه خویش را حفظ می
صورتی کاملاً " مستقل به زندگی ادامه می دهد.

هریک از محلات از ویژگی خاص برخوردارند و به
خصوصیتی قومی و مذهبی، نظیر محلات خاص زرت
اقلیت های مذهب، دیگر، "اما عموماً" اساسی در ویژه
معماری های ضعف و قوت مالی نداشته و همواره ترکیب خانه
و ضعیف در کنار یکدیگر حاکی از وحدت معنوی جامعه بود

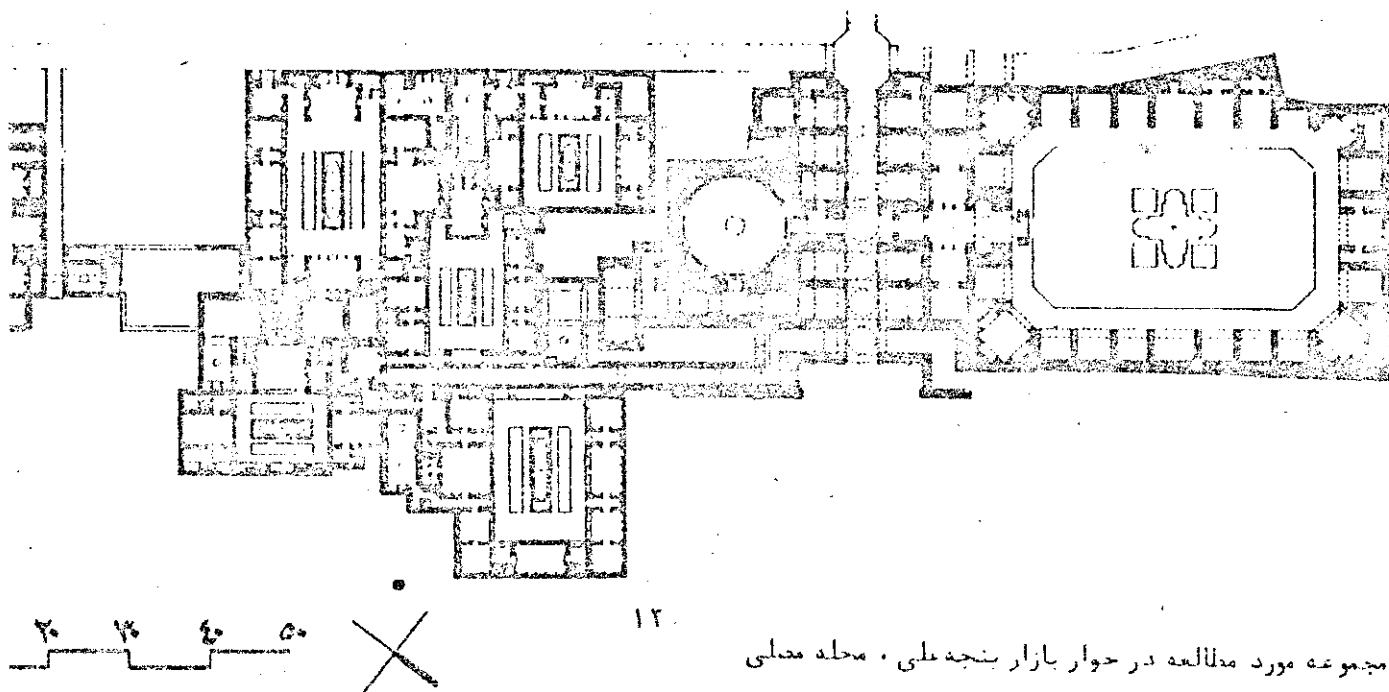
حوزه فعالیت های خیلی عمومی نظیر بازار یا خیلی خصوصی نظیر
خانه را نقش می نماید.

کوچه ها از طریق بازار، راه بسوی محلات می گشایند و بتدریج
به راههای کوچک تر و کوچک تر و خصوصی تر تقسیم می شوند، برای
مثال، "بازار به گذر، گذر به کوچه، کوچه به دریند، الی"،
راههایی که وسیله دیوارهای بلند یا پوسته خارجی خانهها، از
سایه مطبوع برخوردار است و مکان مناسبی را در روزهای گرم
تابستان عرضه می نمایند.

هریک از محلات نیز با فاصله گرفتن از بازار اصلی، خود
صاحب بازارچهای که شامل دکانین و حجرات، سرا و عماری،
حمام و مسجد است می گردد.

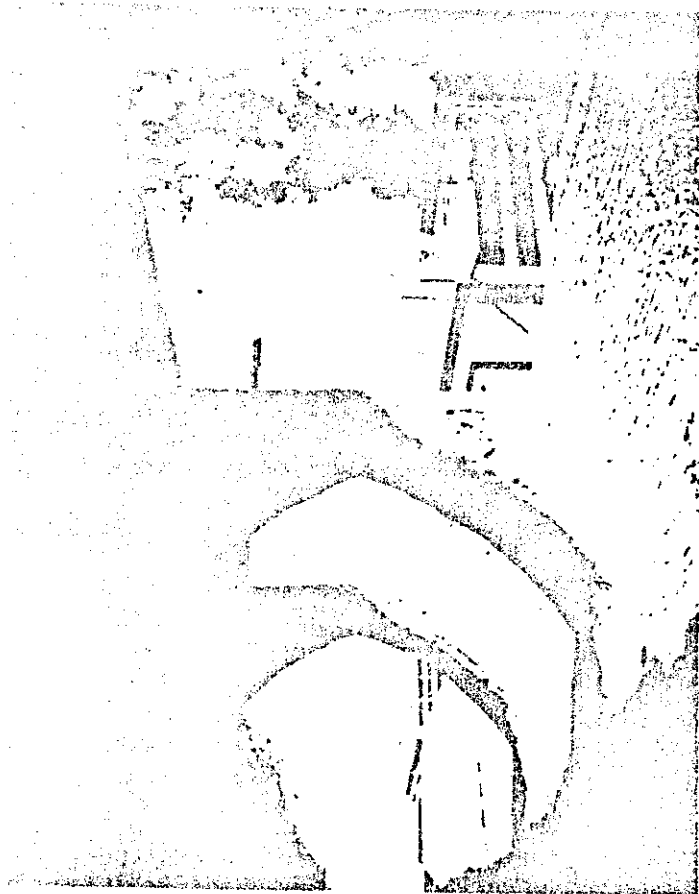
تاریخ حدید یزد:

" . . . در محله، سرریک محاذی دروازه، مهریچون، بازاری

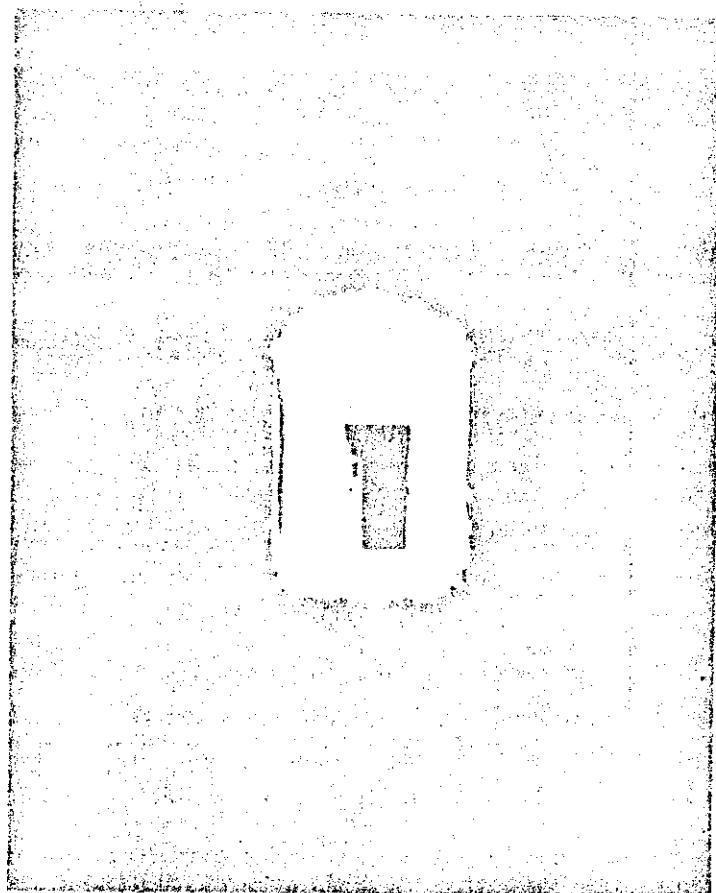

مجموعه مورد مطالعه در حوال بازار پنجه ملی، محله منلی

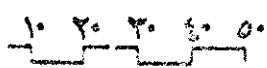
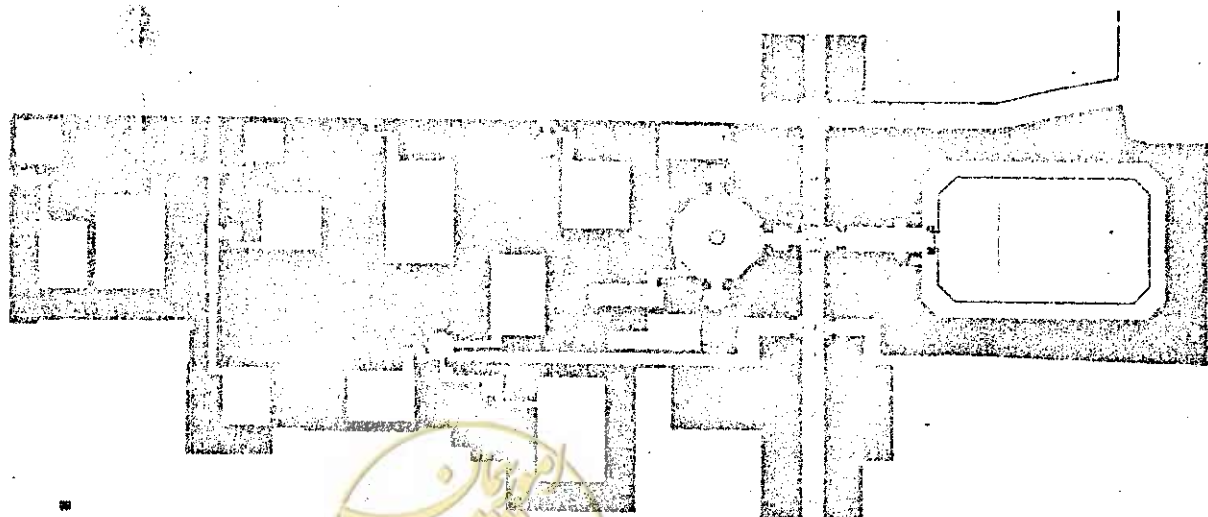
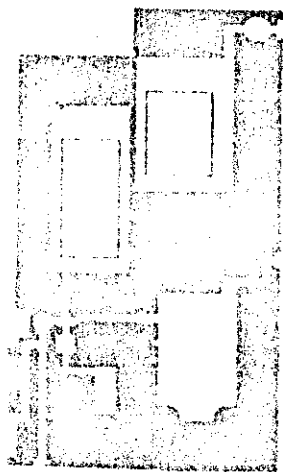

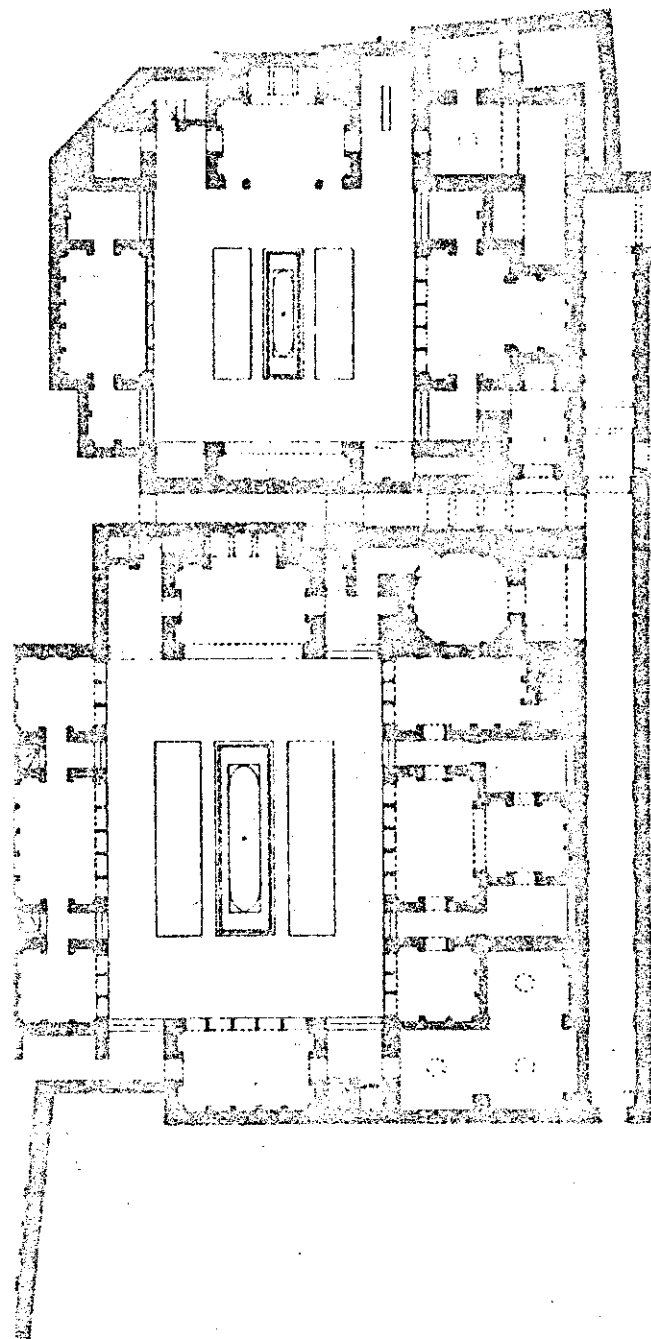
کوجه منتهی به بازار پنجه علی ، محله مص

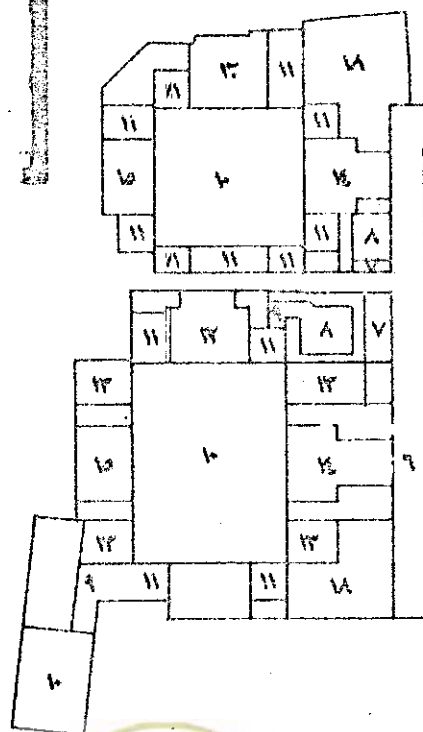
در بندلاری دا ، محله مصلی .

مسلمه عمومی محوطه مورد مطالعه در خوار بازار پنجه علی ، محله مصلی .

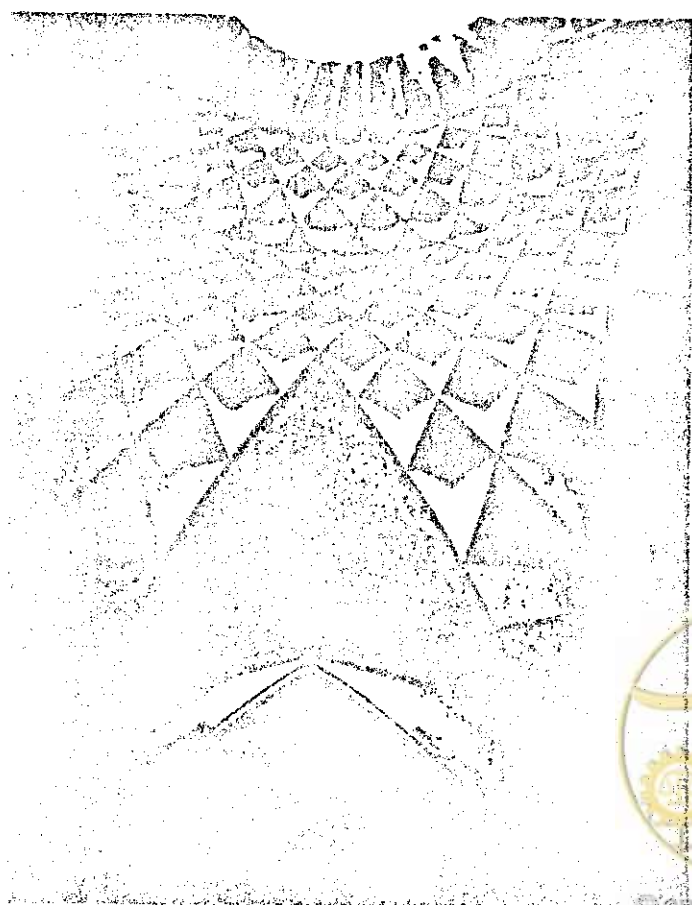
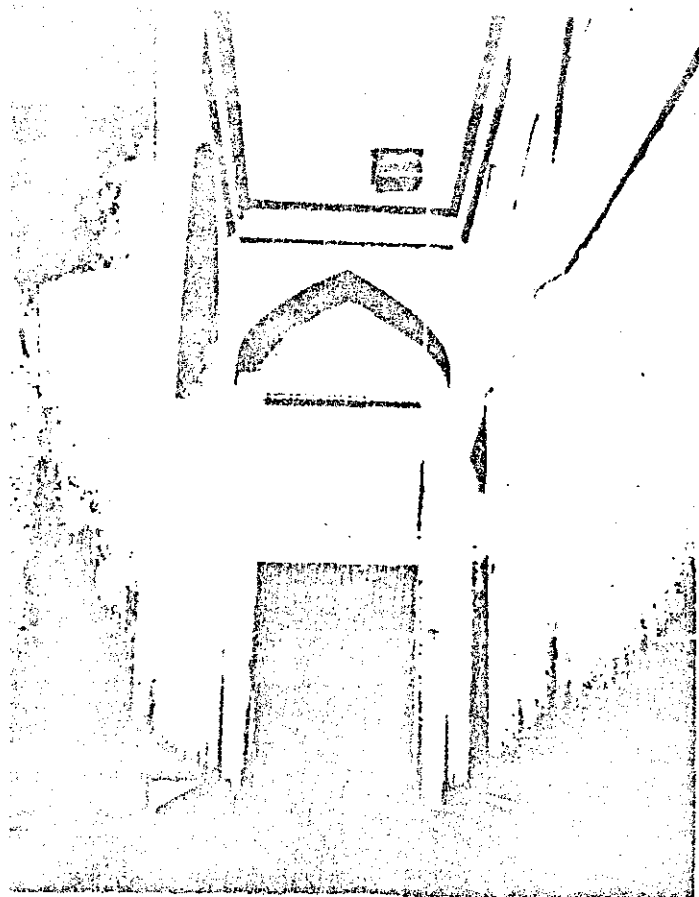

شهر سنتی در مرحله اول بیان گرا اسلام بعنوان قانونی برای زندگی مذهبی - اجتماعی است و از این دیدگاه موجب انسجام انسان ها در کرد یکدیگر می شود، از طرف دیگر تاکید بر شخصیت فرد در اسلام، اعضاء خانواده فرد مسلمان را "منزل" یا حرم و منسوب منسوب او محسوب نموده و تاکید این مفهوم سعادین و حرم خصوصی، که مکان نزدیک ترین افراد یک فامیل است، خصوصی ترین عرصه زندگی است و حیاط یا قلب خانه سنتی، به عنوان خصوصی ترین فضای باز و باغ درون شهری، دور از چشم غیر و مختص منسوبین باقی می ماند. این ویژگی خانه سنتی است که حیاط را در مرتبای بالاتر از مفهوم فضائی باز قرار می دهد. خانه ها به صورتی فشرده، پشت تا پشت، تنها نگاه به حیاط دارند و از بیرون دیوارهای بلند هاله خارجی خانه را معین نموده

۱. کوچه در پسند
۲. سردر و در
۳. حیاط
۴. دالان
۵. دالان
۶. دالان
۷. دالان
۸. دالان
۹. دالان
۱۰. دالان
۱۱. دالان
۱۲. دالان
۱۳. دالان
۱۴. دالان
۱۵. دالان
۱۶. دالان (سردر و در)
۱۷. دالان (سردر و در)
۱۸. دالان (سردر و در)

دریسد ملک السحار . منسبت اربازار پنجه علی .

است . مانند حصار شهر سنتی ، و هیچ راه و روزنی ندارد ، مگر از طریق سردر ورودی که تنها مکان آرایش شده‌ای است که برپهنه ساده دیوار خشتی خودنمایی می‌نماید .

تاریخ حدید یرد :

"... و سابیاطی عالی سردرگاه آن خانه ساخته و کت به‌کاشی بخط مولانای سعید شمس‌الدین محمد شاه حکیم ثبت کرده و قصیده غرا در توحید از سخنان مولانا کمال‌الدین خواجو کرمانی نوشته ، و در وصف آنجا مولانای اعظم شرف‌الدین علی یزدی فرموده :

خواجه وطن در حرم دادگیر

جام طلب ملک جم بادگیر"

اتصال به حیاط یا قلب خانه ، تنها از طریق دروازه ورودی صورت می‌گیرد ، ولی هیچگاه این اتصال مستقیم نیست بلکه در پس در ورودی فضای هشتی قرار گرفته است ، و سپس با پشت سر گذاشتن هشتی و طی دالان امکان وصول به حیاط میسر می‌گردد . بنابراین هرگونه نگاه مستقیم به این باغ درونی حتی در زمان باز بودن در ورودی خانه ، ناممکن می‌گردد .

خانواده یا "منزل" نیز حق خود را صرفاً در زندگی محدودده درونی خانه ، حوزه خیلی خصوصی یا "چهار دیواری اختیاری" که منصف ظهور برجسته‌ترین ویژگی‌های هسری فرهنگ سنتی است ، می‌داند ، این رسم ناکهین نیز در بسیاری از خانه‌های سرد باقی است که دستگاه بافتندگی بارجه پنبه‌ای و آبریشی در اطاقی تعبیه شده است ، و زبان در ساعهات فراغت ، بگذار بافت اشتغال می‌ورزند . در اندرون ، حیاط خانه‌های سنتی یزد ، عموماً "صورتی مربع مستطیل دارد ، در محور طولی حوضی کشیده ، (در اصطلاح محلی ، دریاچه) ، که مزین به دو باغچه به‌صورت قرینه در طرفین حوض است .

نظم قرارگیری فضاهای اطراف حیاط نیز برحسب موارد استفاده آنان در حصول چهارکانه و احتیاجات آشکار است . به‌طور معمول فضاهای گرداگرد حیاط را اطاق‌های سکونت روز و شب تشکیل

نمای درونی سقف هشتی ،

می دهد و فضاهای دیگر نظیر آتشخانه ، انبار ، هشتی و طویله .. در لایه پشت اطاق های روبه حیاط جای دارند .

هویت و عمل کرد فضاهای اطراف حیاط براساس عمل کردی خاص نیست بلکه برحسب روز ، ماه و سال به فراخور زمان ، جایگوی

کارکردی متفاوت اند ، و از سوی دیگر هریک از اطاق ها وظیفه ای اقلیمی خاص به عهده می گیرند و می توانند معنا و کارکردی متفاوت داشته باشند ، هرچند این ردیف از عمل کردها برای اطاق های مخدلف شناخته شده است .

تالار و بادگیر : اطاق جماعت و مراسم مذهبی - تابستان نشین .

سه دری : اطاق کار ، خواب ، ناستا - بهار و بهار و زمستان نشین .

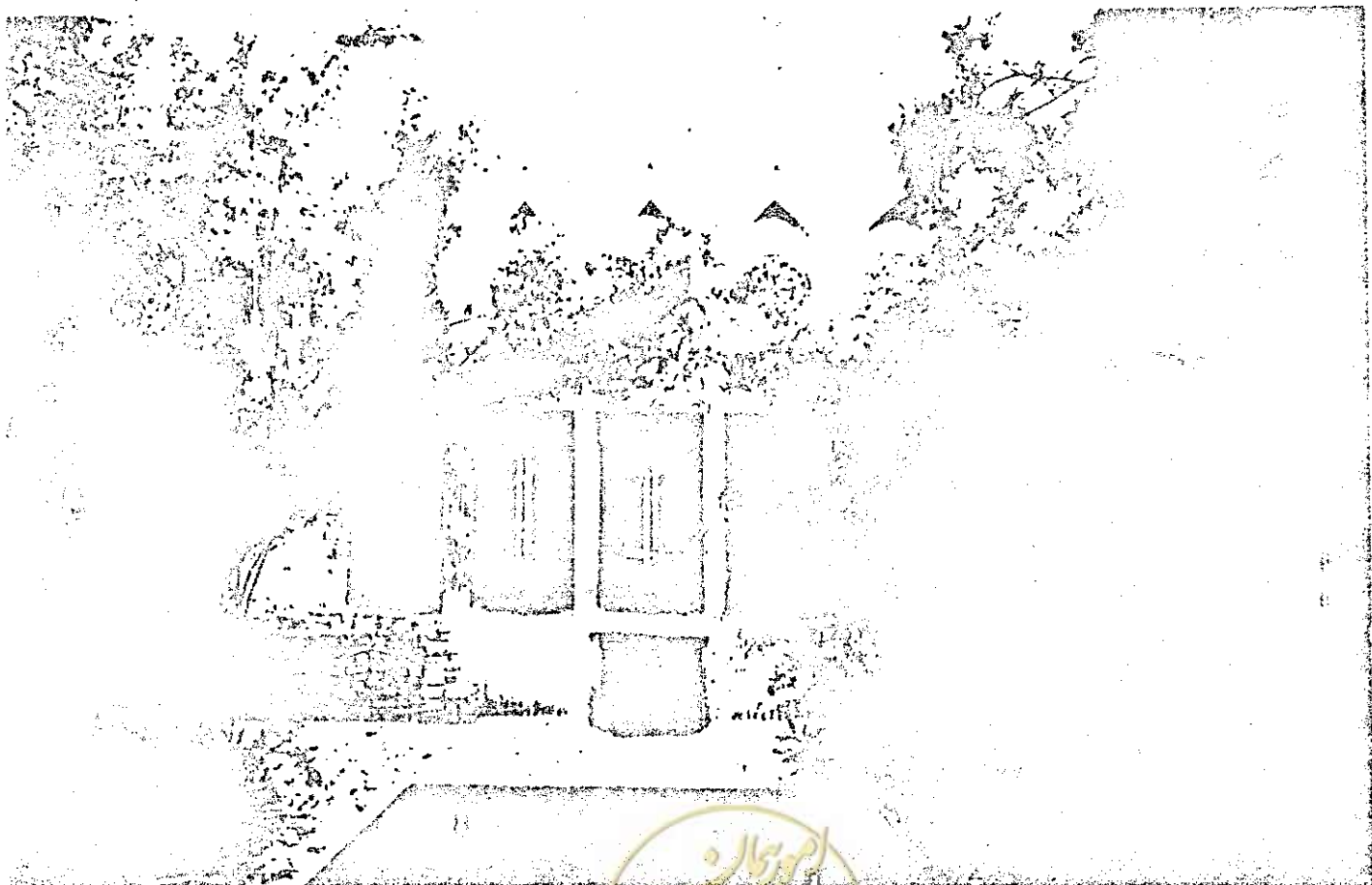
پنج دری : اجتماع اهل خانه ، میهمانی ، سفره خانه اهل منزل - بهار و بهار و زمستان نشین .

ارسی : میهمانی ، سفره خانه ، جماعتخانه بزرگان بهار و زمستان نشین .

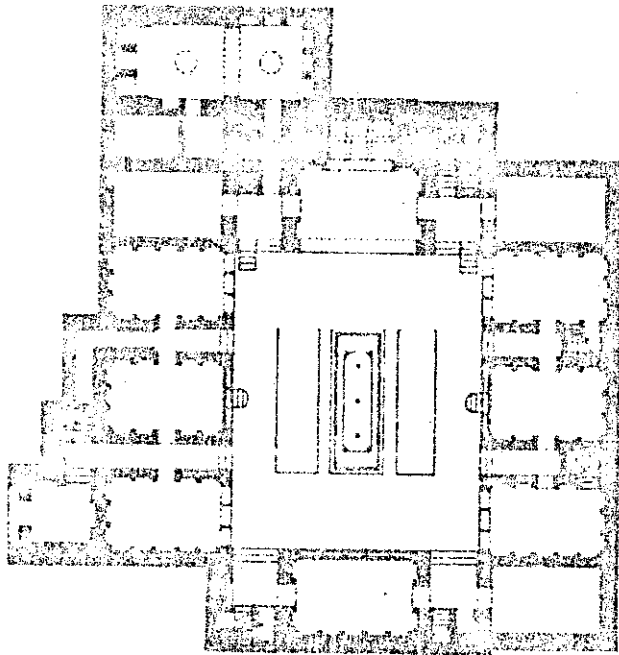
طنبی : خواب ، استراحت (اطاق واقع بین دو اطاق بادگیر) ، تابستان نشین .

حیاط : معادگاه حسن و سرورهای سالانه ، مراسم مذهبی است هرچند که اطاق پنج دری هم از برگزاری میوه و سفره انداختن برخوردار نیست .

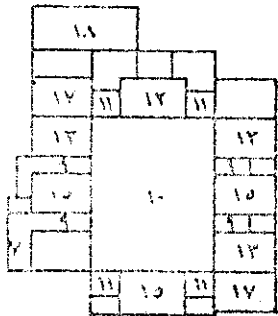
نمای درونی حیاط -

تجشیر

حاشیه در محله دارالاسعاف

۷. سردر دروازه
۸. مشنر
۹. دروازه رستخیز
۱۰. حیاط
۱۱. تختگاه
۱۲. دروازه دروازه
۱۳. اتاق دروازه
۱۴. اتاق دروازه
۱۵. اتاق دروازه
۱۶. بالان (سردر رستخیز)
۱۷. سردر رستخیز
۱۸. آتشکده و منبر آب رستخیز

آب ، گیاه ، خورشید و باد هر یک به نحوی و از طریق فن شناسی سنی به کار گرفته می شوند و مجموعه ای هماهنگ از کاروریهای زیست محیطی را فراهم می آورند .

آب ، به دو صورت پنهان و آشکار ، مهمترین نقش را در شکل دهی بافت سنی به عهده دارد . فضاهای وابسته به آب به اشکال مختلف از پائین ترین تا بالاترین تراز آب روان ، نامهای مختلف دارند ، نظیر پایاب ، کودال ، باغچه و حیاط .

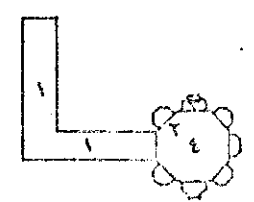
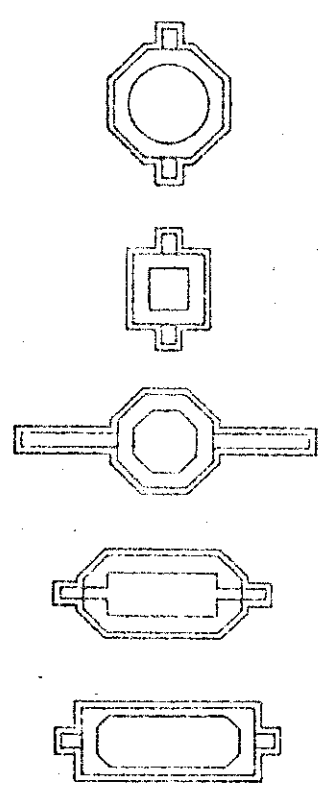
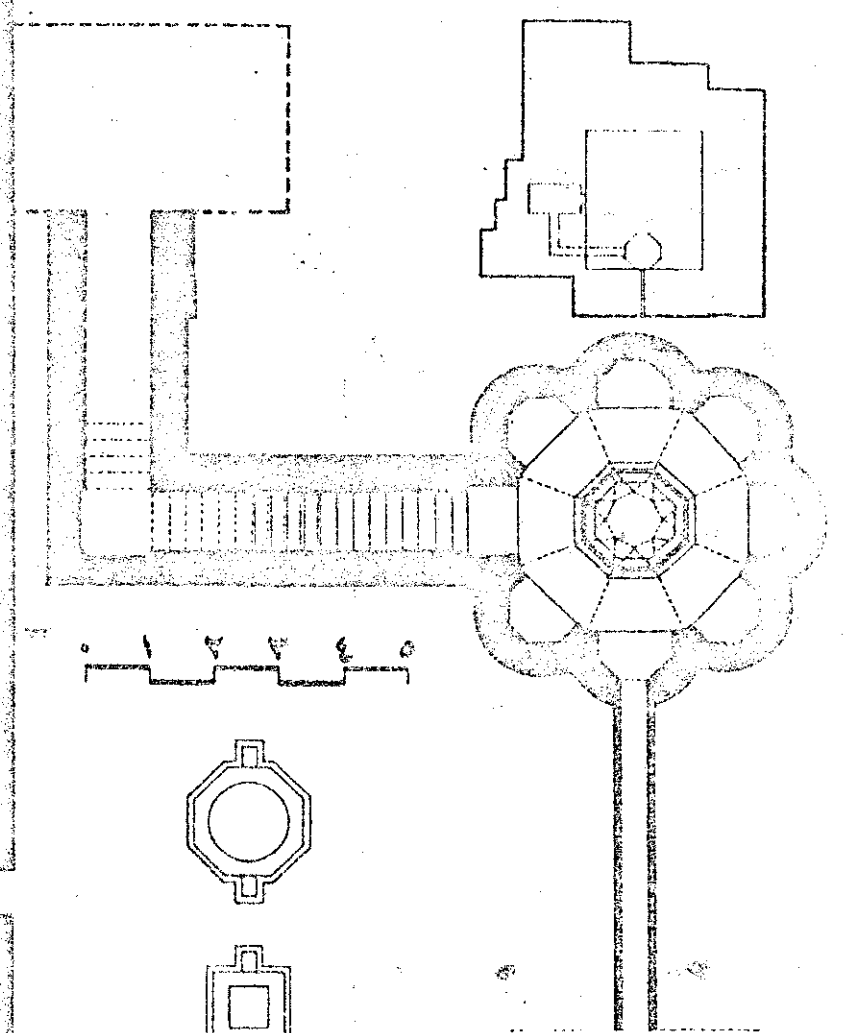
خیز آب روان در ترازهای بسیار پائین تراز سطح زمین امکان دسترسی به آن را در سطوح بالا غیر ممکن می سازد . بنابراین فضایی خاص ، بمنظور دسترسی به آب روان استفاده از آن در روزهای تب آلود تابستان در اعماق زمین ساخته می شود . این فضا که معمولاً "قواره اطافی" را دارد " پایاب " نامیده می شود .

پایاب درکف مفروش به آجر ، حوض سنگی به شکل مربع ، مربع مستطیل و یا هشت گوش است . دیوارهای آن آراسته به درگاه و طاقچه بندی و درمادهای تخت گاه است .

سنگ گسیدی پایاب دارای نورگیری در آس است که تنوره آن ناکف حیاط ادا می نماید و از این طریق به میزان رطوبت و لطافت هوای داخل حیاط کمک می نماید . حوض موجود در پایاب ، در صورتی که در پاشویه داخلی نشان می دهد که یکی مسیر آمد و دیگری مسیر رفت آب است .

آبی که از طریق مسیر آمد یا بریده از قنات و در اصطلاح محلی " جوی " به این حوض سرازیر می شود ، مواقعی ضمن بازگشت به مسیر اولیه قنات ، از پایاب چند خانه دیگر عبور می نماید . پایاب ها در مناطقی از شهر که خیز آب بسیار پائین بوده است ، مجموعه ای از فضاهای وابسته به آب را در اعماق زمین شکل می داده اند .

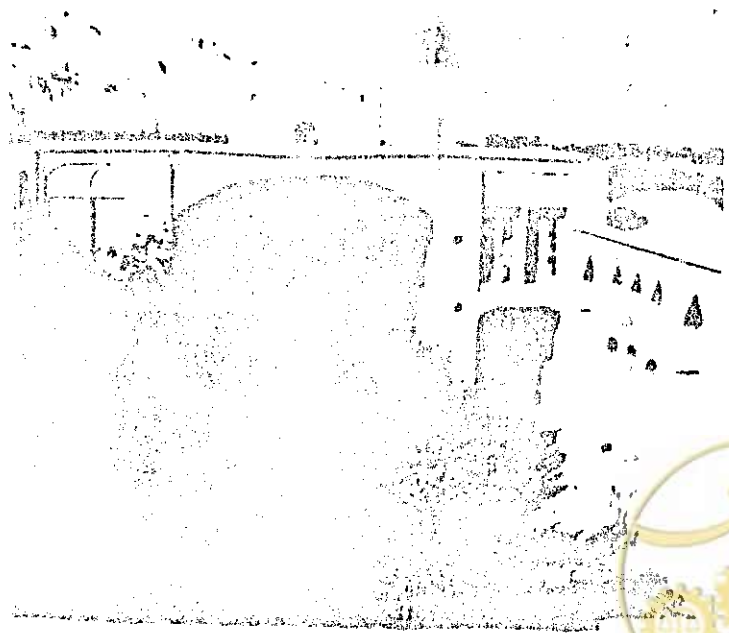
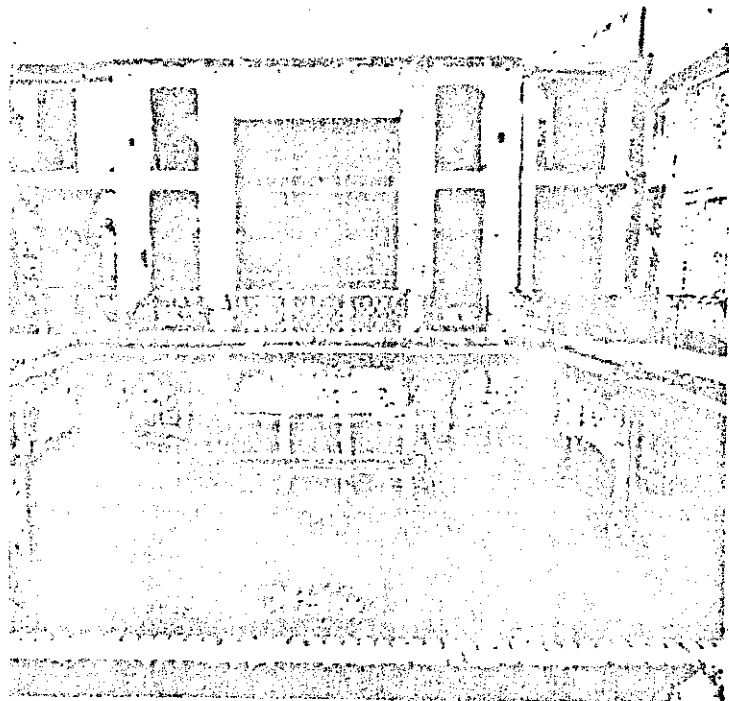

- ۱- ستون
- ۲- صحن
- ۳- منبر
- ۴- منبر

بازار ، محله دارالاسفند ، انواع حوض های درون باغات .

گودال باغچه ، خانه در دریند لاری ها

مواقعی که آب روان قنات از اعماق بسیار پائین نمی گذرد ، راه حل دیگری مورد استفاده قرار می گیرد ، در این حالت آب صورت آشکار می گیرد و در مرکز صحن " حیاط " یا در دل حیاط اصلی ظاهر می شود ، این حیاط گود در حیاط اصلی به " گودال باغچه " مشهور است ، آب قنات پس از سرریز کردن حوض گودال باغچه از طریق جوی دیگری به مسیر اصلی قنات باز می گردد .

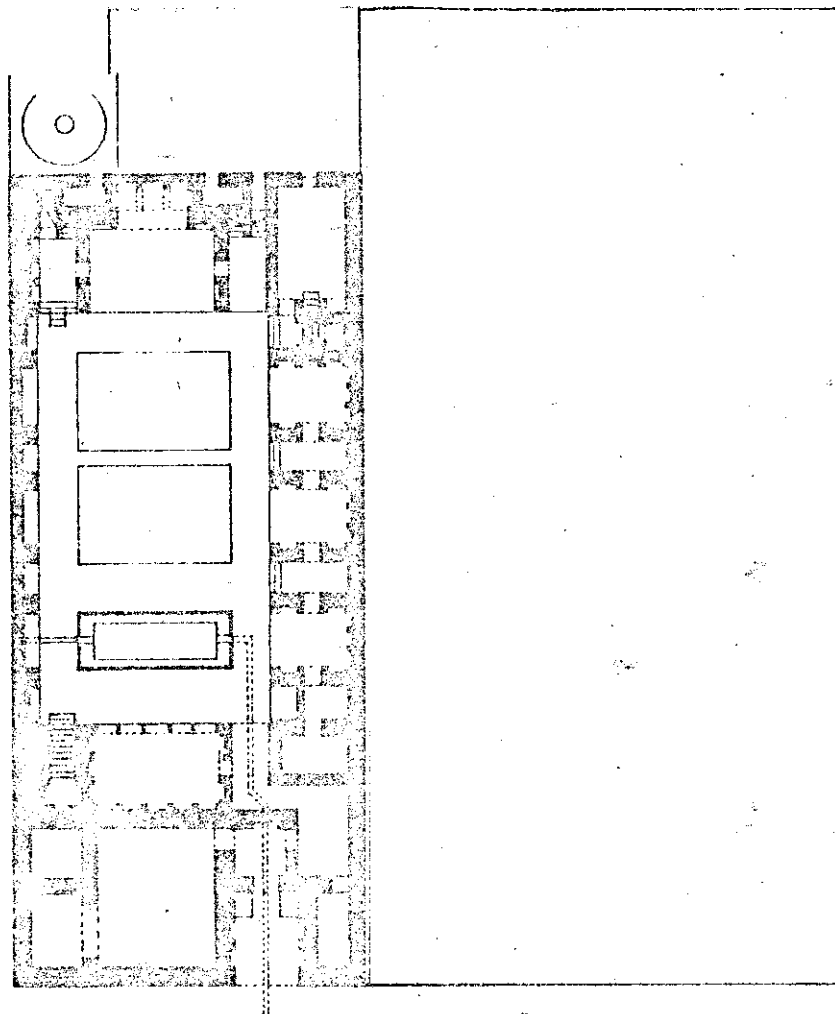
نوعی دیگر از فضاهای وابسته به آب ، حیاط های اکثر ابنیه شهری و روستائی است . در مناطقی از شهر و عمدتاً در روستاها که آب قنات آشکار شده است و از طبقات نزدیک به سطح زمین عبور می نماید ، حیاط در نرازی نزدیک به نراز آب روان آشکار واقع می شود و بدین ترتیب ، آب با عبور از حیاط ، حوض را سرریز می کند و توسط حوضی به مسیر اولیه عودت داده می شود . در مواقعی نیز پس از عبور از چندین حیاط به مسیر اصلی قنات باز می گردد .

در محله ای از شهر که امکان دسترسی به آب به صورت پایدار نداشته باشد و یا به جهت علائق مذهبی و پیوندهای تاریخی خاص حایه ، آب را از جاه " آب غیر غصبی " بالا می کشیدند و در سطح آب که عموماً " درآسپر خانه " قرار دارد ذخیره نموده و در مواقع احتیاج از طریق مجرائی به حوض و نواره های موجود در آن سرازیر می نمودند .

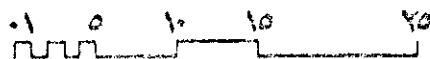
خانه روستائی و باستان ، ده محمد آباد ، یزد

11	12	11	1A		
10			9		
			12		
			9		
			12		
			9		
		12	11	12	
		12	11	9	
		12	11	9	
		12	11	9	
		12	11	9	

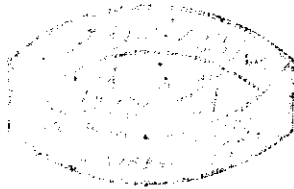

حامد سرانسا، مسر "سکارا" ، روسای محمدآباد، یزد.

٢٠

انواع حیاط معمول در خانه سنی، که براساس نیازهای مادی و معنوی و رعایت سلسله مراتب عرصه های خصوصی و عمومی درون و بیرون خانه، شکل گرفته اند، با نامهای نارنجستان، بیرونی و اندرونی شهرت دارند.

هر یک از انواع خانه های حیاط دار، بدنه ایی واحدهای مستقل و کاملی هستند، منحصر به انواع اقلانهای معمول نظیر سالار، سه دری، پنج دری، ارسی، کوسوار، ... و فضاهای خدماتی نظیر: آشپزخانه، انبار، پستو، آبریزگاه و دروازه های بسیار نادر، حیاط.

ردیف حیاط نارنجستان:

حیاطی است بسیار کوچک، وسیعی قابل پیوندن روی حیاط یا اصطلاحاً "پوشش" بر روی حیاط در فصل سرما برای جلوگیری از سرمازدگی درختان مرکبات است. در مرکز حیاط، حوض کوچک به شکل مربع، مربع مستطیل و یا هشت ضلعی با دیوار چهار باغچه در گرداگرد یا نردیس حوض و آراسته به درختان نیمه سرسبز، لیموسیرین، نارنج و نارنگی است.

ردیف حیاط بیرونی:

حیاطی است کوچک، به شکل مربع یا مربع مستطیل، در مرکز این حیاط حوض دایره، هشت ضلعی و یا سارده ای است. باغچه در چهار گوشه حوض یا طرفین آن و آراسته به درختان مرکبات است. حیاط بیرونی، خاص پذیرائی میهمانان و افسراد غیر داخل و با حرم به منزل است.^۸

همچنین از انواع خانه در کنار یکدیگر، براساس نیازهای مادی و معنوی و اختصاص یکی از خانه ها برای ادای مراسم سوگواری سیدالشهدا (ع)، نام حسینیه را بدان حیاط می دهند. حسینیه عموماً حیاطی از نوع بیرونی و بدون باغچه است.

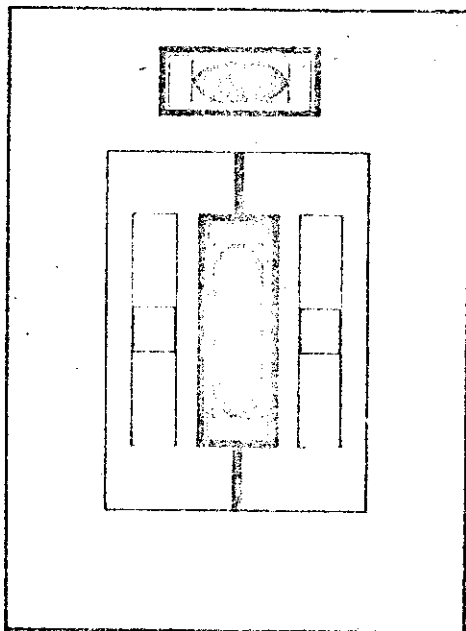
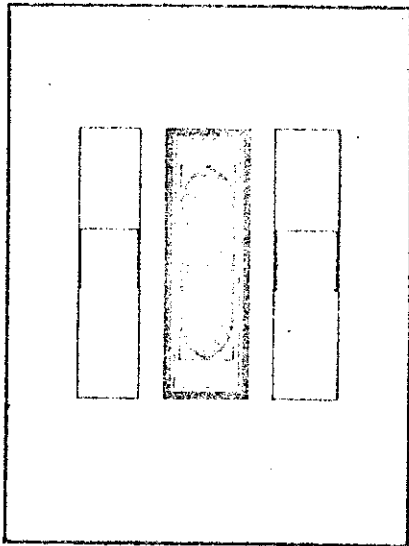

ردیف حیاط اندرونی :

حیاطی است بزرگ و وسیع که متناسب آن تابع آهنگ قرارگیری اطافهای اطراف حیاط ، و در موافقی با ابتدای نزدیک به باغ است . *

به اشکال مربع مستطیل ، با حوض کشیده و دو باغچه مستطیل در طرفین آن ، آراسته به درختان انار ، انجیر و درختچه ها و بوته های گل زرد و گل سرخ و مسکینچه است ، " حد فاصل بین باغچه و حوض راه باریکی به عرض ۵ الی ۶ سانتیمتر (معادل ۹ پا ده کره) است که به " بریسه " مشهور است .

حیاط اندرونی ، خاص زندگی افراد خانواده است و در سلسله مراتب عرصه های خصوصی و عمومی محرم ترین حیاط ها است و افراد غیرا به آن راهی نیست .

کودا

کودال باغچه ، حیاط در دل

حیاط (عموماً " در دل حیاط اندرونی) برای دسترسی به مسیر آب فئات است . کودال باغچه متناسب با شکل هندسی حیاط و تعداد اطافهای موجود در طرفین آن است . حوض آن مربع و مربع مستطیل و باغچه ها کشیده و در طرفین حوضی است .

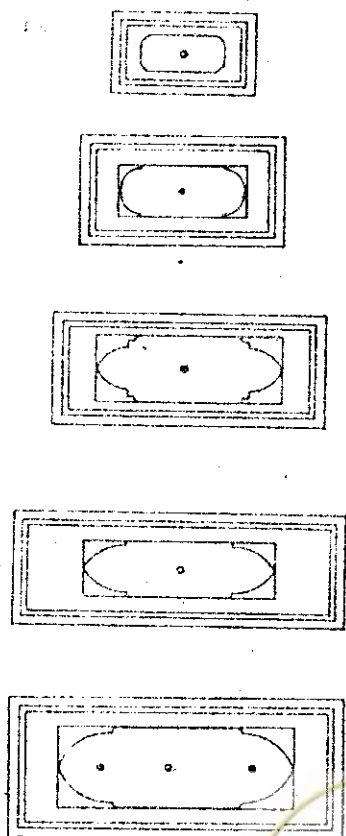
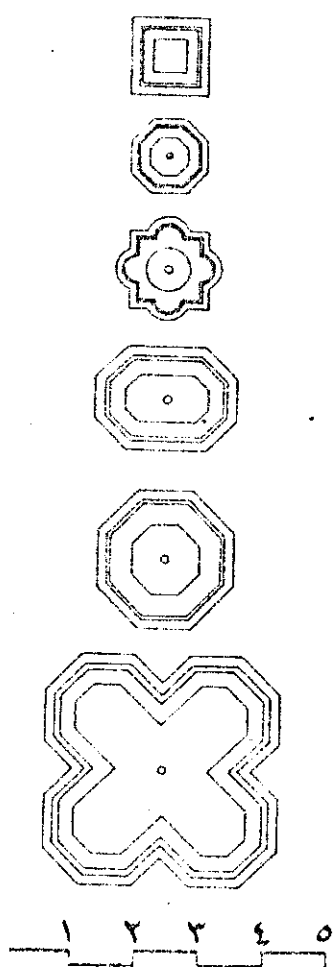

میزکلهای زرد، سرخ، مسکجه، شاه سرفی، شاه پسد و فرغل رایج ترین کلهاست.

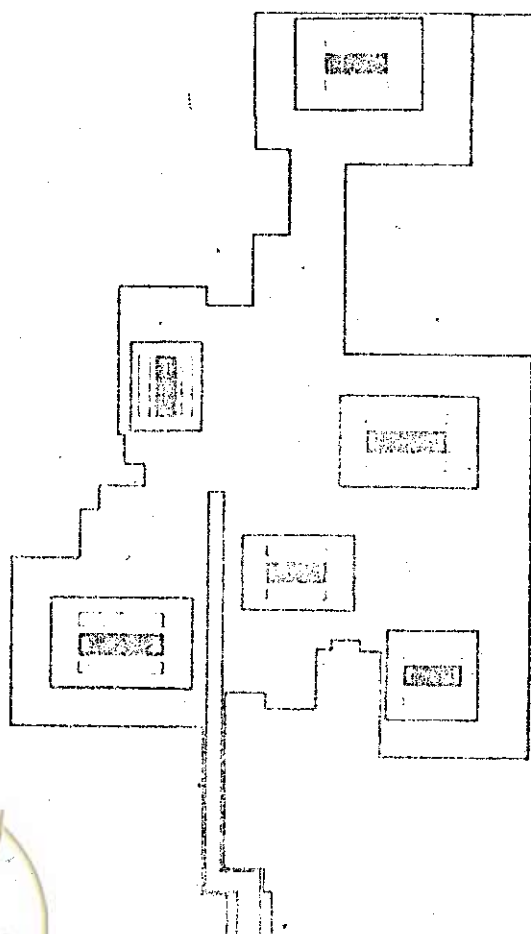
عمده ترین اشکال باغچه های حیاط، مربع مستطیل است که این باغچه نیز به باغچه ای میانی مربع شکل و دولنگه باغچه مستطیل تقسیم می شوند، در مرکز باغچه مربع، عموماً "درخت انار، انجیر، مورد یا خرزهره میکارند، در لنکه باغچه های طرفین این مربع میانی، بونه هانی میل کل زرد، کل سرخ و محصول مسکجه، و در داخل باغچه بمسر کلهای سک سالد نظیر باد افری و اطلسی و کمر فرغل، میخک و شاه پسد می کارند و در گوشه های باغچه عموماً "زنبق کاشند می شود.

ایجاد حیاط مناسب با تعداد و نوع اطاقهای است که در اطراف آن قرار می گیرند، درختان و درختچه هایی که در حیاط های ایرانی و بخصوص یزد کاشته می شود، معین و در مواقعی ارجحیت اولی و گاهی فرهنگی موجبات غرس آنان را در باغچه خانه فراهم آورده است. عمده ترین درخت ها در گذشته درخت

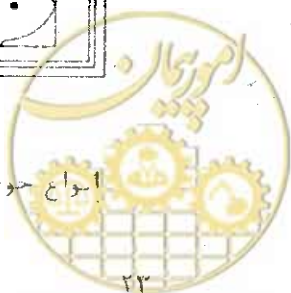
سرو بوده است که بعدها درخت مشر انار جانشین آن گردیده است. بجرات هیچ حیاطی در " یزد " نیست که درخت انار در آن غرس نشده باشد. پس از انار درخت انجیر عمده ترین رقم درختان را در حیاط خانه تشکیل می دهد. از میان کلهای

انواع حوض های درون حیاط

اسلام حوض و باغچه درون حیاط، حوض سالی

میان غرب و جنوب بن حوض درودی است
درختهای نارنج است درختهای نارنج است کرد
سبز کنه زار است جای عین غایت درود
نارنجها بسیار خوب می نماید حوض را

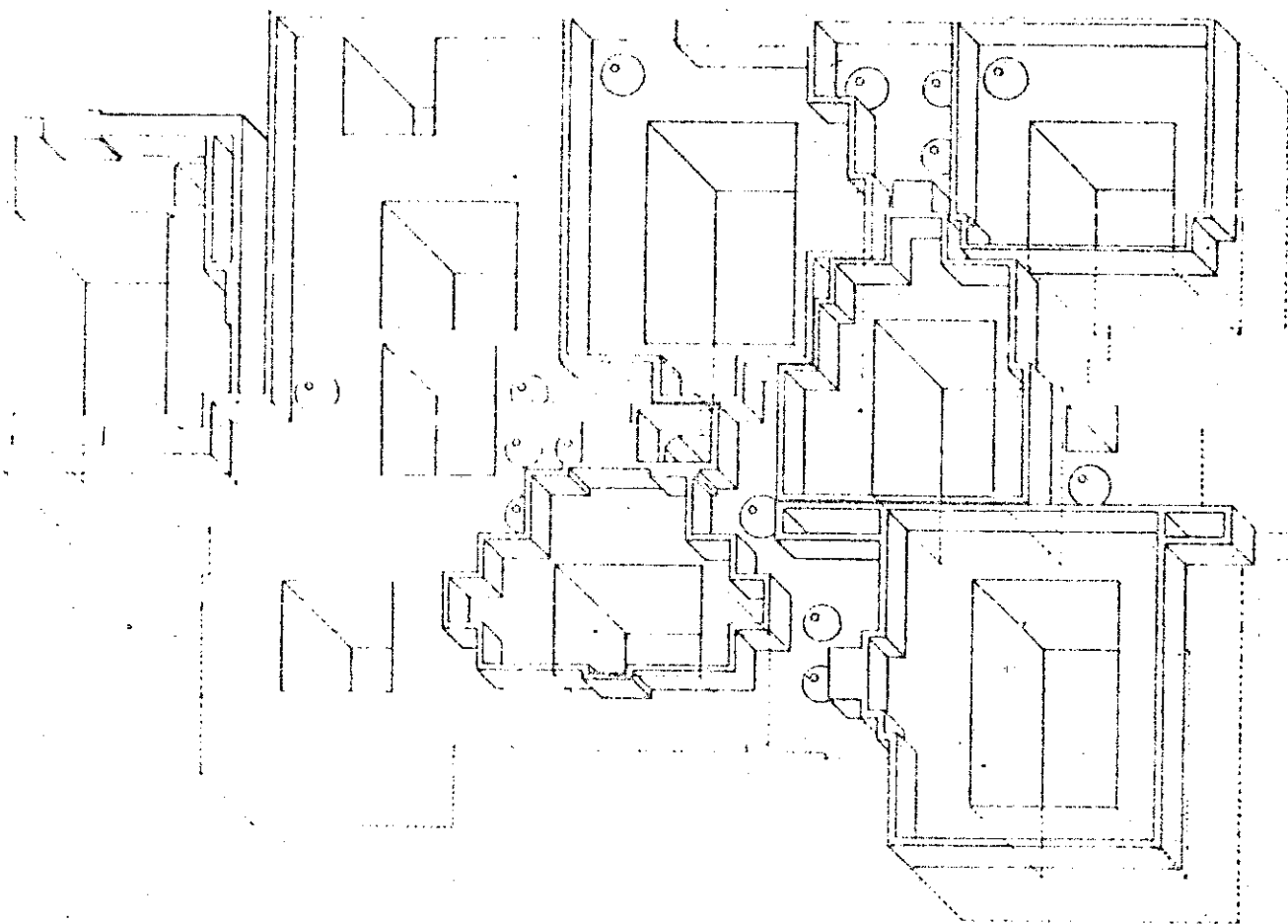

انار: انار درخت جداست زیبا با برگهای لته صاف و سبز خوش رنگ که آهاری از زنگ حنائی در آنها دیده میشود. گلهای انار سرخ آتشین بوده و میوه اش قهوه ای متمایل بسرخ است. این درختچه در حیاط منازل در اغلب مناطق کویری که زمستان لایحی دارند کاشته میشود.

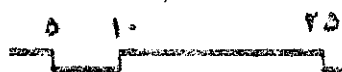
انجیر

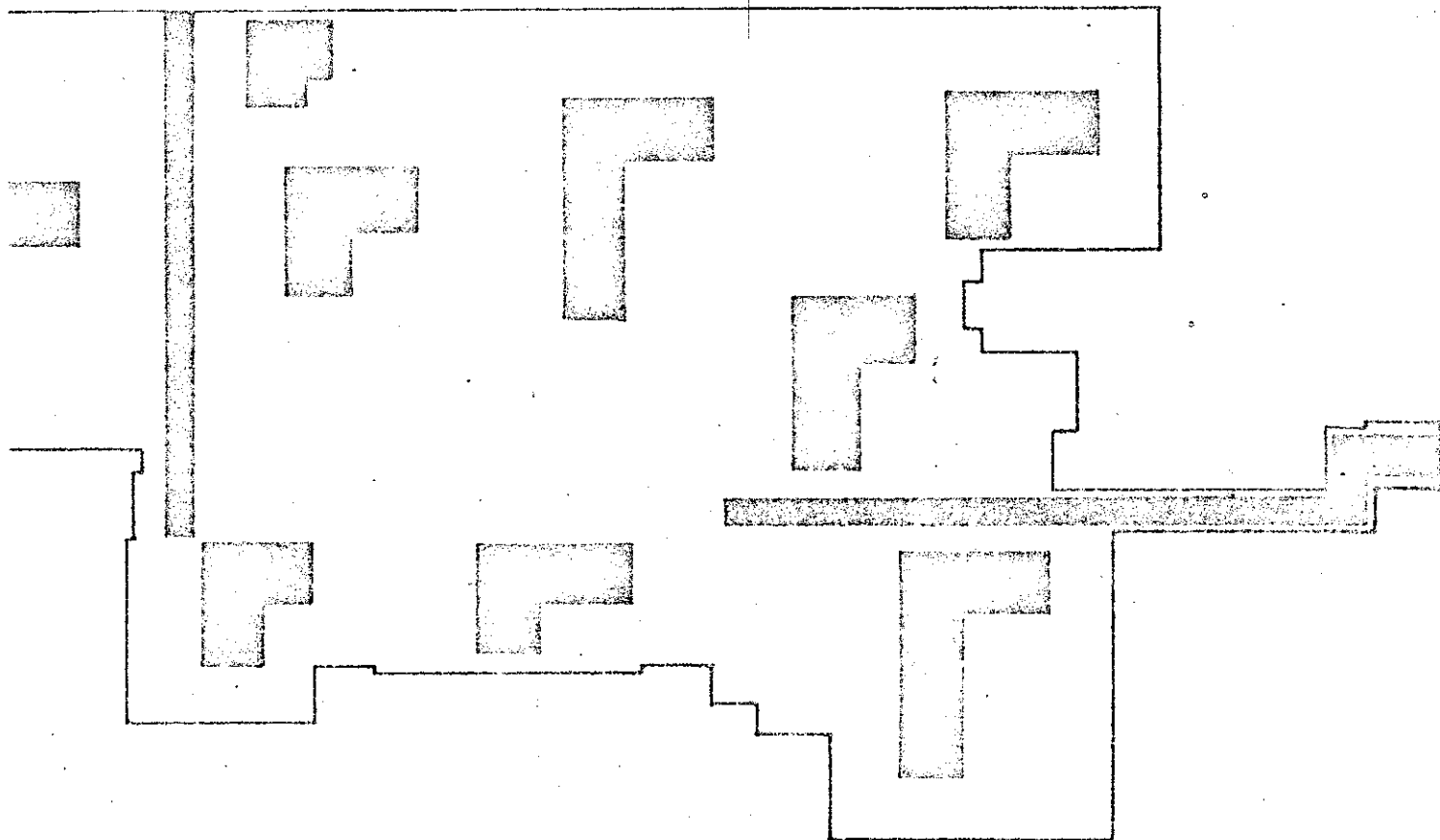
انجیر معمولی درخت زیبایی است که قامت آن به ۶ متر و یا بیشتر بالغ میشود. شاخه های انجیر بازپخش شده است و گاهی گستردگی شاخه ها با اطراف درخت بیشتر از ارتفاع آن است. انجیر درخت سریع الزرشدی است و یک نهال یک متری در عرض ۵ سال تبدیل بیک درخت ۳ تا ۵ متری میشود. هرچه درخت مسن تر میشود با شاخه بندی و تنه خاکستری که دارد منظره بدیعی را بوجود می آورد. برگهایش پهن (۱۵ تا ۲۰ سانتی متر قطر) و سر تیره میباشد. میوه از ۳ تا ۸ سانتی متر قطار پیدا میکند و برگهای قهوه ای، بنفش یا زرد کم رنگ دیده میشود. بسبب داشتن ریشه های سطحی، اگر پای درخت انجیر سیل بخورد ممکن است لطمه شدیدی بدرخت وارد شود. در آب و هوای خشک و نادرخیز رشد خوبی نمینماید.

در هنگام بنای خانه سببی ، خاک برداشته شده از مکان جدید
 صرف ساختن اتاق های سود و خانه را در سطحی با شیب برابر ترازگو
 قرار می دهد . فضای بار درونی یا حیاط و پوست اطرافهای کردار
 باعث منسجمی از فضاهای پر و خالی را بوجود می آورد .

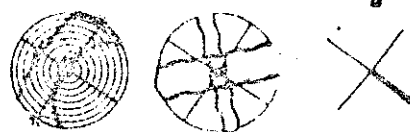

جهت گیری خورشیدی :

کود سس حیات در سطوح بانیس برار کوجه ، دیوارهای بلند
حصار بیررسی و جهت گیری خورشیدی خانه که مترادف با انطباق
اقدامات حیات بر محور شمال و جنوب ، (و با جهت گیری یکی از اصلاص
حیات به جانب قیله) است ، ساختی را به وجود آورده است که بیشترین
میزان سایه را در ساعات تب آلود تابستان و بیشترین نفوذ نور حرارت

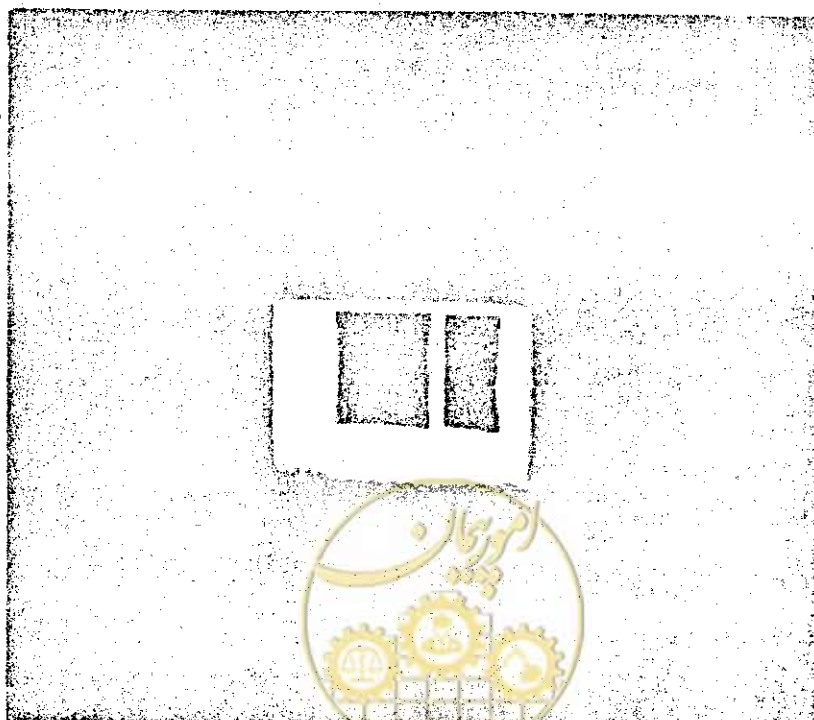
بخش آفتاب را تا اعماق اطافها در زمستان فراهم می آورد
با جهت گیری خورشیدی حیات ، محدودهای چهار کا
چهارگانه فرعی مکان فضاها ی خاص فصول چهارگانه سال ،
هر جبهه از حیات اختصاص به فعلی بدین دارد و ردیف
بالار و یادگیر ، سهدری ، پنج دری و ارسسی تعریف معماری
خصوصیت است ،

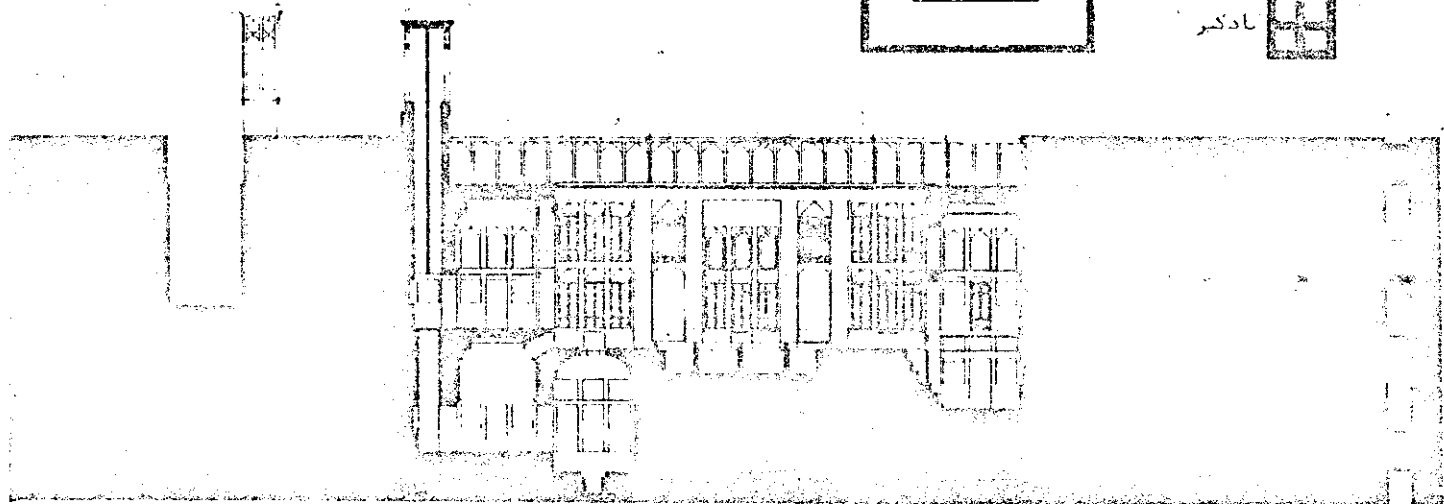
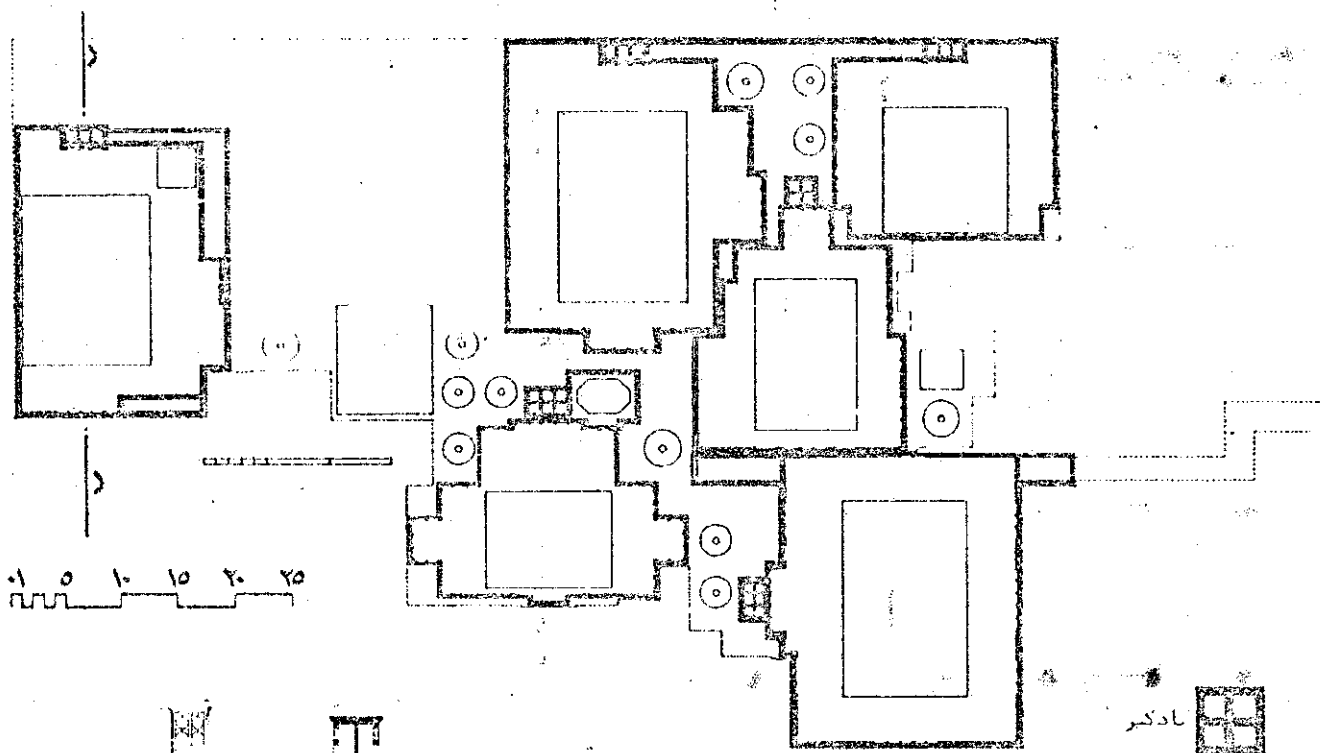
اسطخام براساس بادهای مطلوب :

دوجهت ورش بادهای مطلوب (یعنی محورهای جانب افقها
وشیره کوه) ، تاروبودی را بدوجود می آورند که تعیین کننده شکل و مکان
برج بادگیراست .

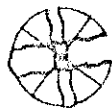
بادگرم پس از عبور از داخل تنوره بادگیر ، و تبادل حرارت خود
با محیط داخل بادگیر ، به تالار وارد می شود . قسمتی از باد از طریق
شکه چوبی که در کف تالار و در زیر تنوره بادگیر نصب گردیده است ،
به زیرزمین منتقل می شود . فضای زیر زمین از دوجهت صاحب رطوبت
است ، یکی طبیعت قرار گرفتن در طبقات درون خاک و افزون بر آن در
بعضی موارد عبور آب قنات از کف زیرزمین ، که موجبات تلطیف هوای
گرم را در اثر اصطکاک سطحی بادگرم با آب درون حوض فراهم می-
آورد . هوای لطیف شده در مسیر گردش از زیرزمین به حیاط و تالار باز
می گردد . نهایتاً آب موجود در حوض حیاط و رطوبت و عطر حاصل
از گیاهان و گل های حیاط کامل کننده دور " استحاله هوا " از صورت
" گرم و خشک به صورت لطیف و خنک " قرار می گیرد و در مجموع
منظومه ای هماهنگ با عوامل محیط زیست و دور طبیعی آنان که ویژگی
خاص خانه های سنتی یزد است از کار در می آید .

سای درونی بادگیر تالار براساس سن خانه - محله معلی

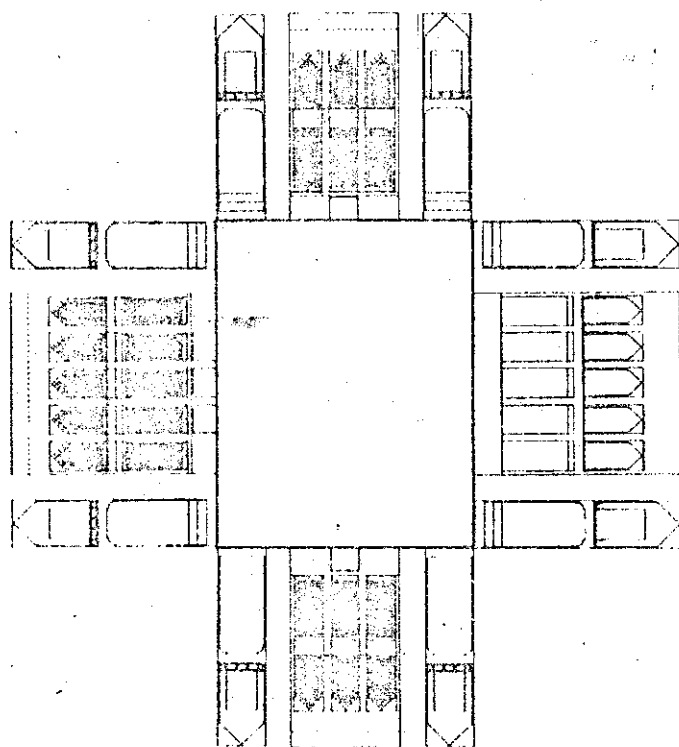

۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰

مقطع از درون مادکبر، سالار، حیاط، ریزش و بام / موضوع خانه

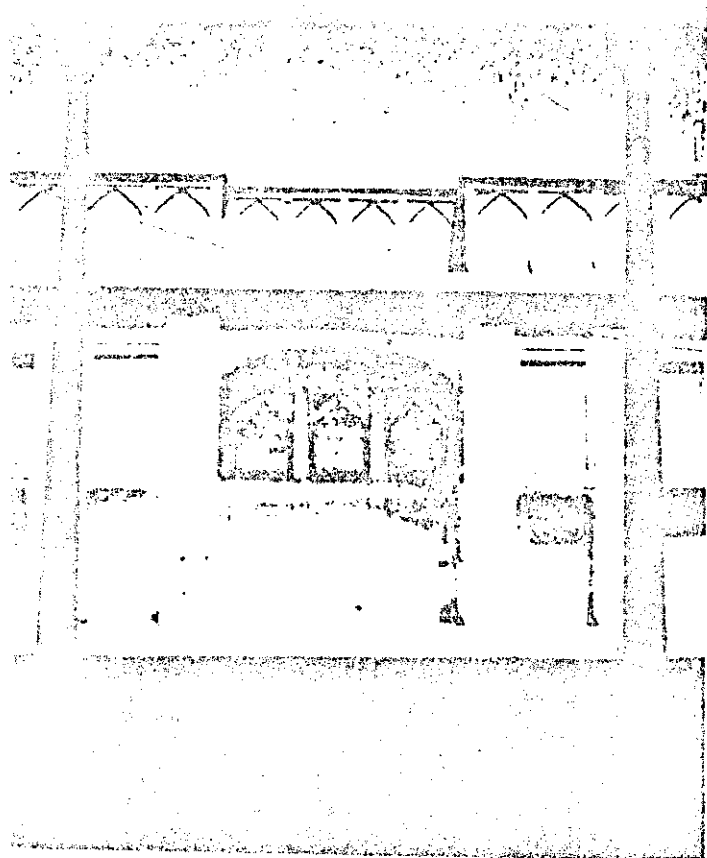

نمای حیاط بیرونی حاشیه در محله داررکاد

در لایه دوم، نسبت به حیاط، فضاهایی جای می‌گیرد که به علت دوری از حیاط، ساکزیبانه‌تری و ری و هوا از طریق نورگیر سقفی است. فضاهای آتیش‌خانه، هشتی ورودی، اصطبل و حمام در این ردیف قرار می‌گیرد.

در خانه‌ای که شامل چند دستگاه حیاط است، فضاهای خدماتی بخصوص آتیش‌خانه در فصل مشترک لایه دوم حیاط‌ها واقع می‌شود. در بهترین صورت همجوار فضاهای زمستان نشین و در راستای عمودی مسیرهای آب روان قرار می‌گیرد.

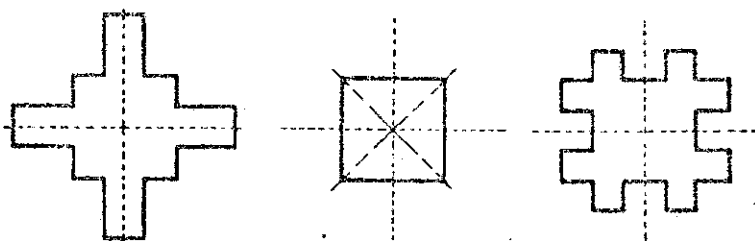
تالار و بادگیرهای سبزه دار

اطاقهای اطراف حیاط در سطحی بالاتر از کف، بر روی نخست گاهی به ارتفاع تقریبی ۹ تا ۱۰ متر و گاهی ۵ تا ۶ سانتی متر بنا می شود. چهار دیوار حیاط بیابگر، چهار فصل و تعلق هر ردیف از اطاقها به محلی خاص، مکان اتصال آن را به حیاط تعیین می کند. درخانه سنتی دوردیف اطاق وجود دارد:

۱- اطاقهای با ارتفاع بلند (دوطبقه ارتفاع).

۲- اطاقهای با ارتفاع کوتاه (یک طبقه ارتفاع).

اسطخام این دوردیف اطاق برگرد حیاط از پیش معین است و همواره اطاقهای با ارتفاع بلند بر روی محورها و فریمه حیاط و اطاق شای با ارتفاع کوتاه در طرفین محورها و فریمه حیاط قرار می گیرند.

اطاقهای با ارتفاع بلند عبارتند از:

۱- تالار و بادگیر

۲- سه دری با عمق زیاد

۳- پنج دری با عمق کم

۴- اطاق ارسی سه یا پنج لنگه

اطاقهای با ارتفاع کوتاه عبارتند از:

۱- تخت گاه

۲- کوسوار

۳- سه دری

۴- بالاخانه (سه دری)

۵- بالاخانه (ارسی)

۶- ارسی (سه لنگه)

بر حسب فصول، هر یک از این اطاقها درجانبی خاص از حیاط،

شمال، جنوب، شرق و غرب قرار می گیرند.

اطلاق نامستان ارسنی سه لنگه

آرایش صورت ظاهری و نمای رو به حیاط اطافها، موازنه ای بین تابش اشعه خورشید و سوز کارکرد فصلی آن اطلاق است. برای مثال این ردیف عمل کردها برای اطافهای اطراف حیاط شناخته شده است:

نالار و یادگیر: اطاق حیاطت و مراسم مذهبی - نامستان نشین سه دری: اطاق کار، خواب و نشانا - صبح بهار و پائیز و بخصوص زمستان نشین.

پنج دری: اجتماع اهل خانه و میهمانی و سفره خانه اهل خانه بهار و پائیز و زمستان نشین.

ارسی: میهمانی، سفره خانه و جماعتخانه بزرگان - بهار، پائیز و زمستان نشین.

طنبی: خواب و استراحت (اطاق واقع شده بین دو اطاق نالار و یادگیر)، نامستان نشین.

بالاحانه: خواب و اطاق کار - بهار و پائیز و زمستان نشین، گوشوار: خواب، حجله خانه، خلوت و کتابخانه.

کرسی خانه: اطاقی است که درویجره به حیاط ندارد و متصل به اطاق زمستانی است و اختصاص به جای کرسی دارد.

پستو: انباری، ترکیب انواع اطاق در اطراف حیاط، تابع مکان اقلیمی آنان است.

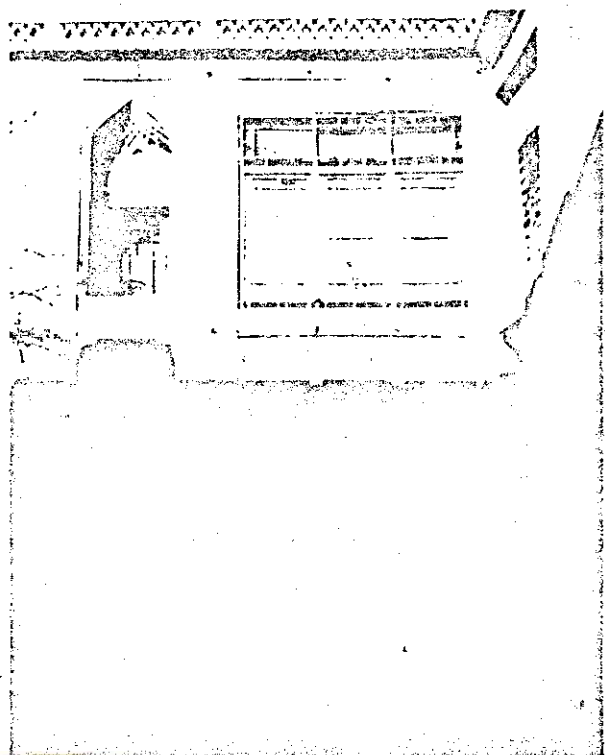
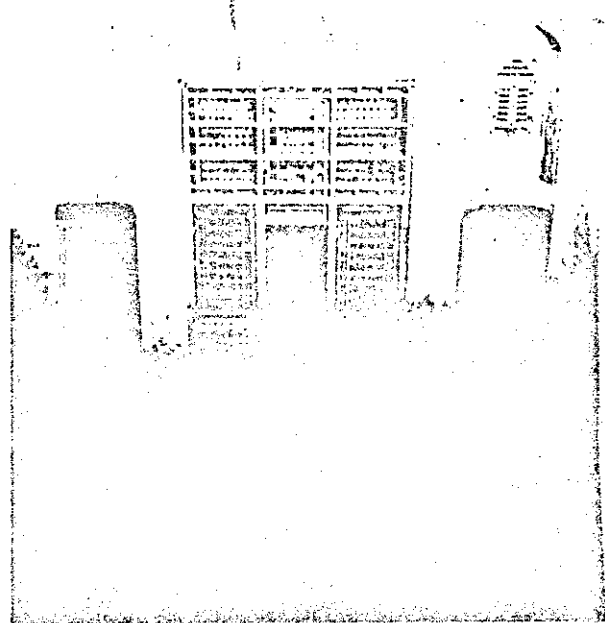
نالار و یادگیر نامستان نشین و رو به شمال شرقی است.

اطاق بایمه های آفتاب کبر صبح بهار و پائیز نشین و رو به جنوب شرقی است.

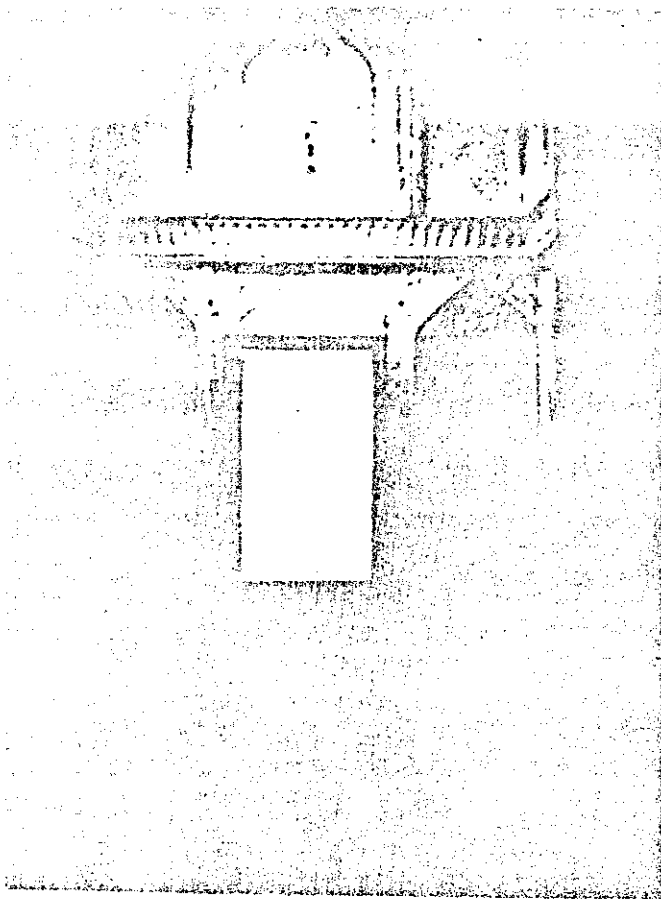
اطاق بانمای ارسنی، خاص کلیه فصول و بخصوص زمستان نشین و رو به جنوب غربی است.

جانب رو به شمال غربی، عموماً دیواری مزین به درگاه و طاقچه آرایش می شود و کمتر مکان قرارگیری اطاقی است مگر به علت شکل خاص زمین و یا قریبه سازی، در این صورت اطاق جای گرفته در

جانب رو به شمال غربی، بعدها مخدب زمستان نشین است.

اطلاق ما طاق جدیدی

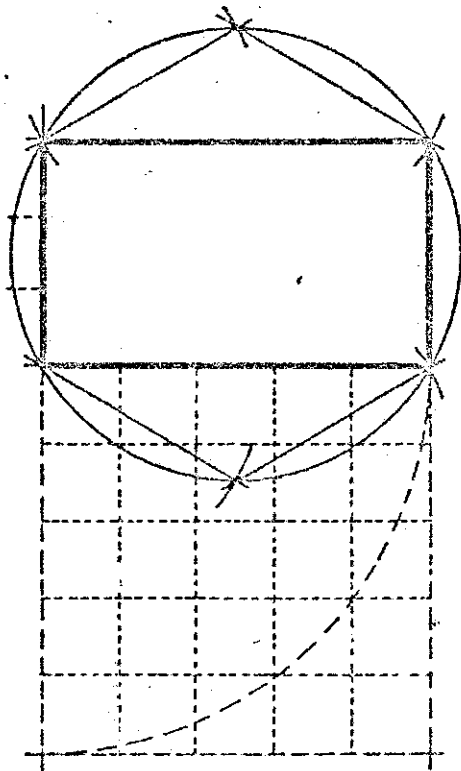
حیات سبزی ، محله کارگاه

اطلاق ما طاق جدیدی

نظم هندسی

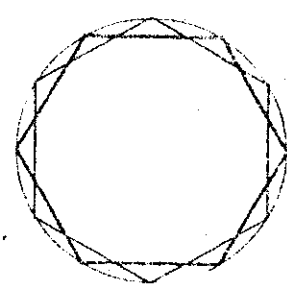
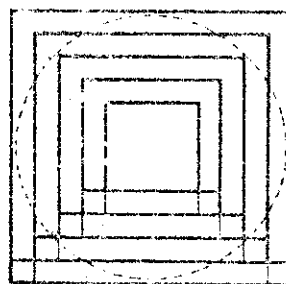
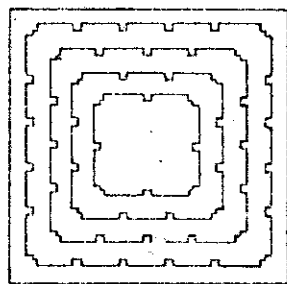
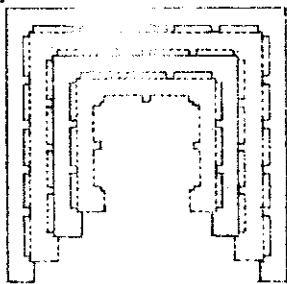
نظم هندسی سطوح افقی و عمودی، حالت بلورین کامل تک
اطاقها و انتظام آنان برگرد حیاط براساسی هندسی بایکدیگر، ترکیب
یکپارچه بافت سنی را به وجود می آورد.

سرچشمه، نظم هندسی تک قضاها یا اطاق های کرد حیاط، از
مستطیل محاط درش ضلعی شش پهلو برابر استفاده می شود.
نسبت اضلاع این مستطیل عدد $۱/۶۶$ است. با دوران این
مستطیل حول مرکزش با اندازه ۹۰ درجه، تناسبات اطاق های مختلف
حاصل می شود.

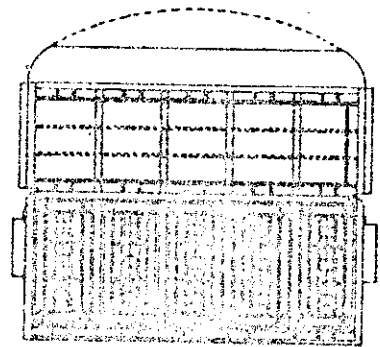
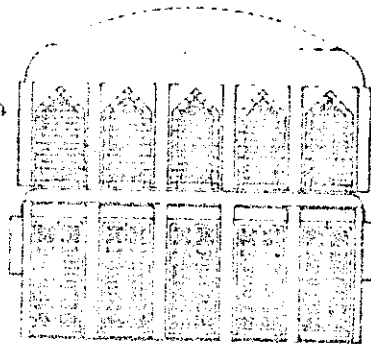
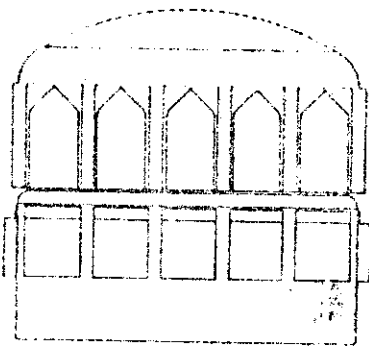
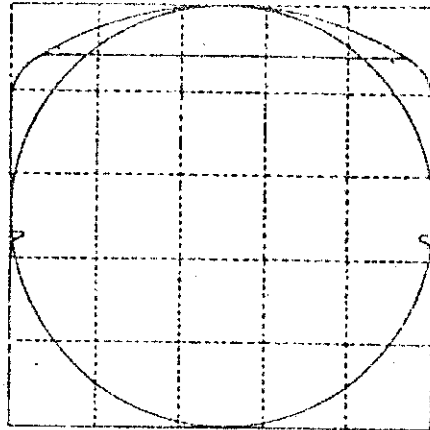
نسبت های $۵/۵$ ، $۳/۵$ ، $۳/۲$ ، $۵/۵$ ، $۵/۵$ ، $۵/۵$

این اشکال دویعدی از اطاق ها که آنان را نهاد هر ردیف می
نامیم، با ناهایی متفاوت نظیر: نمای آراسته به ارسی، نمای آراسته
به نیمه های آفتابگیر با آفتاب تکر افقی و عمودی و یا بدون درپنجره
و باز به حیاط، وظائف مختلفی را به عهده می دهد.

سهاد انواع اطاق، حاصل از گردش مستطیل حول مرکزش.

تفصیل مبدا

بکاربرد پیمون طرح و محاسبه واحراتی بودن کار را یکجا اینجا میداده است و محاسبه شده که هم طرح حسن تناسب و زیاده و محاسبه واحراتی درست خواهد بود.

واحد اندازه گیری در معماری سنتی کز است، یک کز برابر ۱/۰۶۶ سانی متر و یک کز برابر سانی متره کره است. هر کز برابر عرض چهار انگشت و تقریباً ۶۶ سانی متر است. بدین ترتیب تناسب مستطیل محاط در شش ضلعی شش پهلوی برابر یعنی $۱/۰۶۶ = ۵/۳$ را زمانی که با کز ترسیم شود برابر ۵ کز به سه کز یعنی معادل ۵۳۰/۳۱۰ سانی متر می شود.

در محور عمودی، تناسب ارتفاع و عمق اطاقهای با ارتفاع بلند که مستفاد از مربع حاصل بزرگ ضلع از اطاق می باشد نمایش داده شده است. از کز با خیز سقف اصلی برابر با پنج واحد است. این اندازه ارتفاع با قرارگیری سقف کاذب در فاصله ای پائین تر از سقف اصلی، مبدل به اندازه چهار و یک سوم واحد می شود.

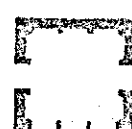
پیمون وسیله کار معماری سنتی بوده و بدون آن هیچ کاری نمی توانست انجام دهد. پیمون اندازه های خاص جزئی و کلی را به معماری دهد که در قسمتهای مختلف بنا تکرار می شود و تناسبات اجرا وکل را تضمین می نماید. در واقع معمار با

نوشته‌های قدیم

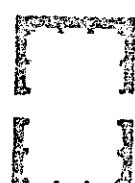
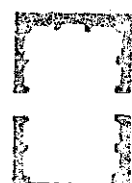
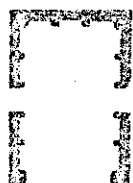
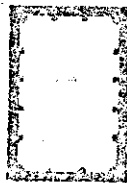
نوشته‌ها
بلافاصله (مردم را دور)

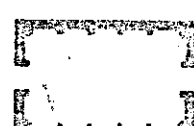
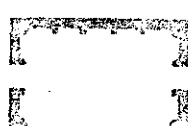
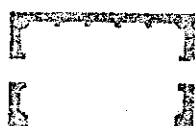
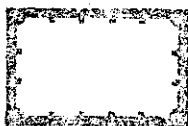
نوشته‌ها
بلافاصله (مردم را دور)
سرک‌ها و پستو و قنار

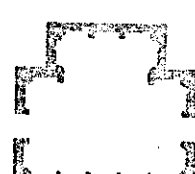
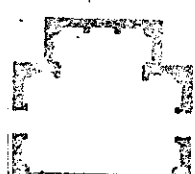
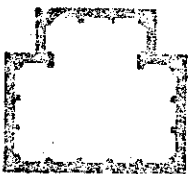
نوشته‌ها
بلافاصله (مردم را دور)
سرک‌ها و پستو و قنار

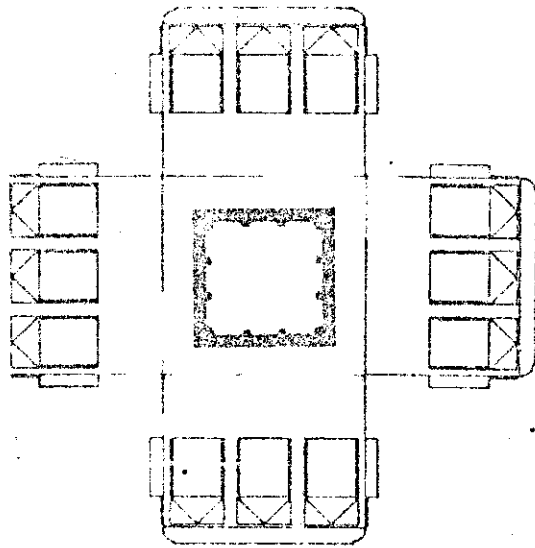
نوشته‌ها
بلافاصله (مردم را دور)
سرک‌ها و پستو و قنار

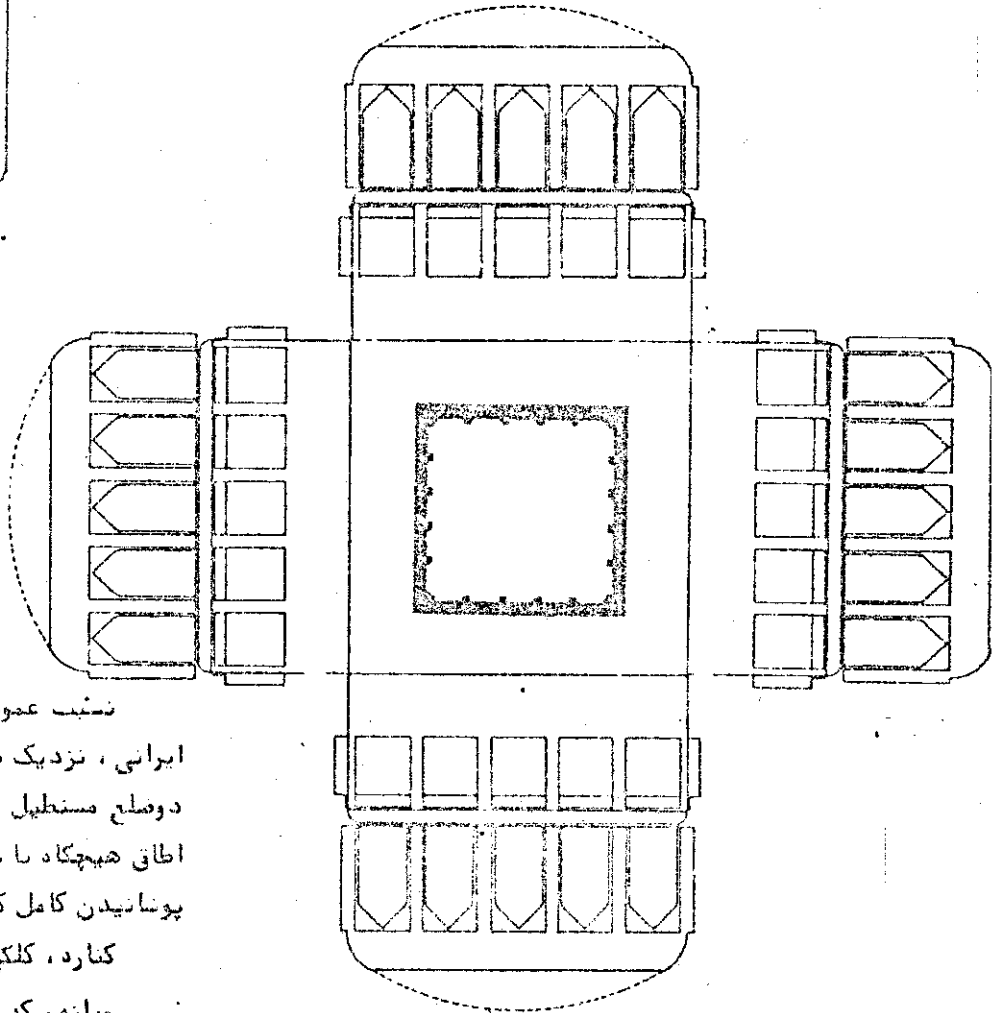
نوشته‌ها
بلافاصله (مردم را دور)
سرک‌ها و پستو و قنار

در اطاقهای با ارتفاع کوتاه که در طرفین اطاق های با ارتفاع بلند قرار می گیرند ، به جهت عمق متنوع اطاق ، تناسبات متفاوتی حاصل می شود ، اما همواره ارتفاع این اطاقها دو و یک چهارم واحد است .

سهاد اطاق (یک طبعه ارتفاع) - نسبت ۳/۳

سهاد اطاق (دو طبعه ارتفاع) - نسبت ۵/۵

نسبت عمومی بین دو اندازه طول و عرض قالی و تالیچه ایرانی ، نزدیک به نسبت ۵/۳ می باشد که نهایتاً "نسبی متداول" دو ضلع مستطیل خوشایند در معماری سنتی ایران است . اما با این روش اطاق هیچگاه با یک قالی یا تالیچه درش نمی شده است ، بلکه به پوشانیدن کامل کف اطاق ها ، از انواع تالی یا تالیهای کناره ، کلکی و میانه استفاده می شده است .

میانه ، که معمولاً قالی یا قالیچه ای است ، که کمی از ابعاد اتاق کوچکتر و بنا بر این عرض بین ۱/۵۶ تا ۱/۵۰ متر و طول بین ۲/۲۵ تا ۲/۱۰ متر ، دارد و بقیه اطاق با فرشهای کلکی و کناره پوشیده می شود فرش کلکی : بعرض ۱/۵۰ تا ۲/۱۰ و بطول ۳/۲۰ تا ۶/۳۰

فرش کناره : بعرض ۷۵/۰ تا ۲/۵۰ و بطول ۱/۱۰ تا ۶/۰۰

شهرشناسی اطاق

حیات‌آمان توسعه، سه پانچ لنگه درهای عمودی، با آلت بندی چوبی و جامهای الوان آراسته شده و در جهت عمودی باز و بسته می‌شود. پهنه وسیع دید به حیاط از بالای آلت بندی های چوبی و سینه‌های آلمان، منظره بدی گیاهان اریس جامهای الوان و سبزه انوار خورشید به رنگهای کوناگون، در روی سطوح اطاق، منظره ای منحصر بفرد را به اطاقهای ارسی می‌دهد.

نمود نورخورشید به قلب اطاق در زمستان و سکیت نورخورشید بوسیله آلت بندی های چوبی و ایجاد سایه در فصل تابستان، خاصیت ویژه ای به اطاق های بانمای ارسی داده است که بتواند در ضلع های مختلف حیاط قرار بگیرد. بدین دلیل انواع و اقسام اطاق ها و از جمله نالار و بادگیر در بسیاری از مواقع، با نمای ارسی آراسته شده است.

عمده ترین مکان ارسی، در نمای اطاقهای بخش زمستان نشین خانه، رویه جنوب شرقی و جنوب غربی است. بالاخانه، اطاق از نوع اطاقی سه دری یا ارسی با ارتفاع کوتاه است.

اطاق سه دری - اطاق پنج دری: اطاقهایی هستند، به شکل بسط مربع و مربع مستطیل که به جهت تقسیم بندی نمای آنان با تیننه های آفتاب شکن افقی و عمودی، به سه پانچ قسمت بدین نام خوانده می‌شود.

در نمای این اطاقها وحد فاصل بین تنعه های آفتاب شکن، سه یا پنج در پنجره دولنگه وجود دارد. در بالای در پنجره هارورزی است که اگر باشکوه های الوان و کج ساخته شده باشد "کل جام"، به آن گفته می‌شود. مکان اطاق سه دری و پنج دری، ضلع رویه جنوب شرقی است، اما گاهی به جهت فرینه سازی و هماهنگی با ضلع مقابل در حیاط، در جانب رویه شمال غربی نیز تکرار می‌شود.

شکل شناسی یک اطاق با توصیف سطوح تشکیل دهنده آن معین می‌شود، این سطوح عبارتند از کف، دیوار و سقف.

کف اطاق همواره برخاسته از حیاط، منظره از مفهوم تختگاه یا مکان برتر است و میل از قدم گذاردن بر روی آن کفش هاسی ناپست در آستانه در، کنده شود. کف برخاسته از حیاط همچنین امکان آبیاشی حیاط را در عصرهای تابستان فراهم می‌آورد، بسدین آنکه رطوبت به کف اطاق برسد.

ماده پوشش کف اطاق، آجر به ابعاد سه کره به سه کره است. دیوار اطاق، شانه بعد سوم و جهت عمودی است، آرایش ساده دیوار با طاقچه، عطار بندی و رف ملهم از احتیاجات آشکارو فن ایستانی است.

طاقچه، در ارتفاع ۹۴ سانتی متر از کف (حدود ۱۴ کره)، اشیاء مورد استفاده روزمره را در خود جای می‌دهد.

قطار بندی، در ارتفاع ۲۴۰ سانتی متر از کف (حدود دو کر و یک چارک)، پوشش کلاف افقی چهار دیوار اطاق است.

رف، یا طاقچه بالا، در بالای قطار بندی تا زیر سقف، مکان اشیائی است که کمتر در کار روزمره مورد استفاده دارد.

ماده پوشش دیوار اطاق کج است. سقف یا آستانه، صوری منکی به یکی از اشکال معین هندسی دارد. سقف کاذب درون اطاق مسطح و طاق اصلی کپوردهای یا کدیل است.

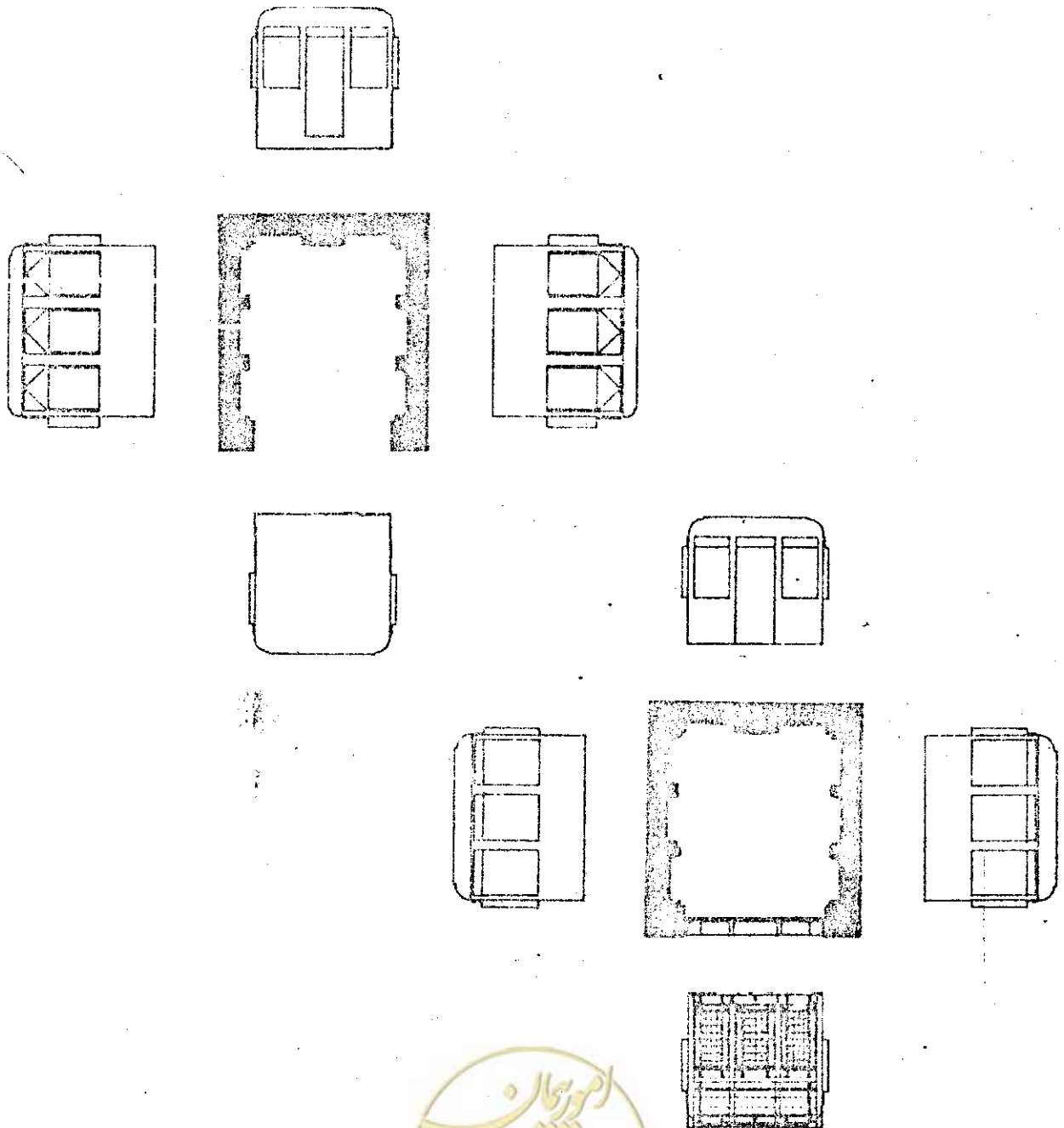
کوسوار: از نوع اطاق با ارتفاع کوتاه و با نمای آراسته سه ارسی است. مکان کوسوار در بالای تختگاه و در طرفین اطاق های با ارتفاع بلند است.

اطاق ارسی سه یا پنج لنگه

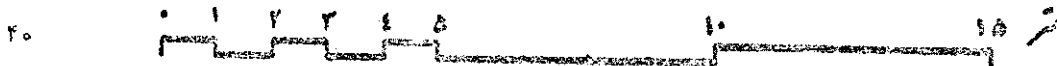
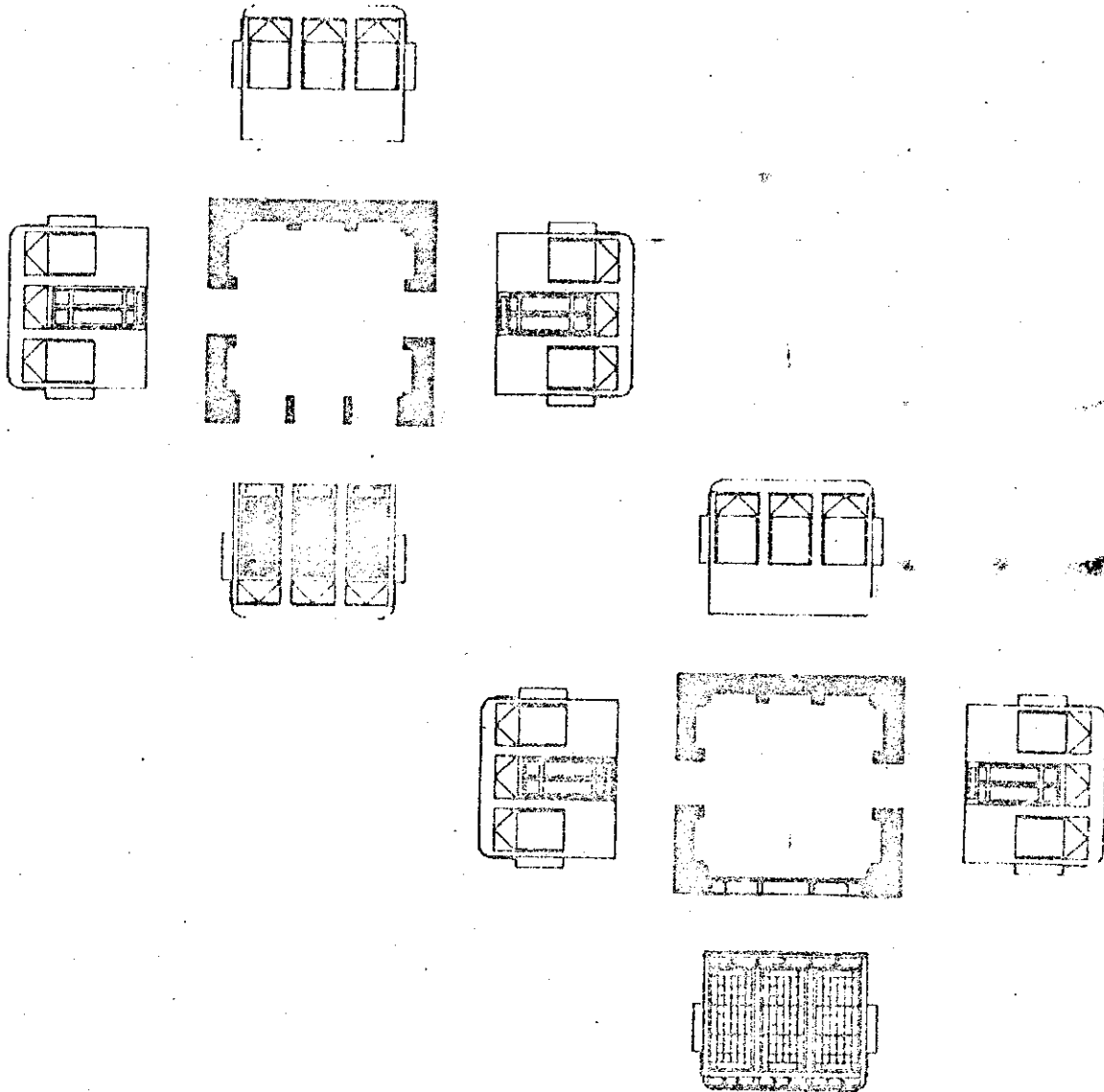
اطاق هائی هستند با شکل مربع مستطیل که نمای مشرف به

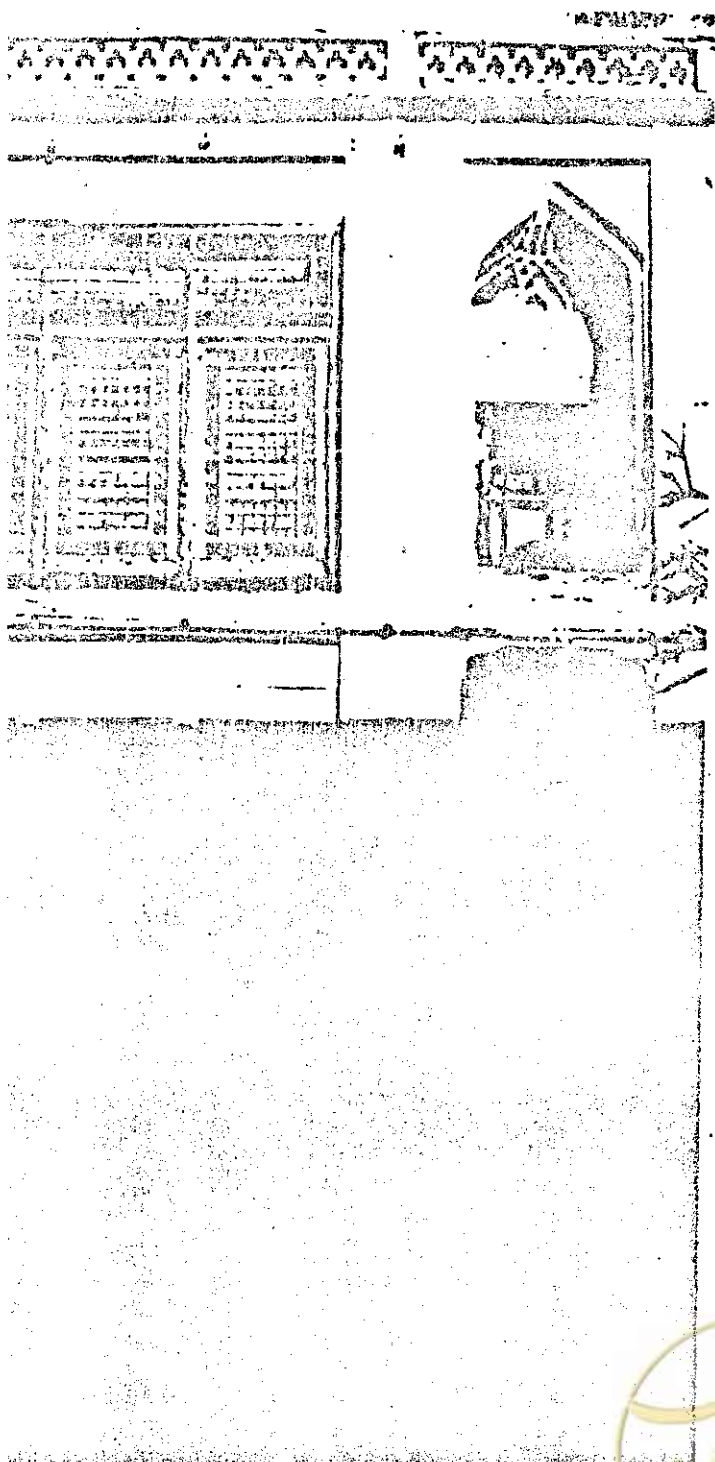

تختگاه ، بالاخانه (سه دروازه)

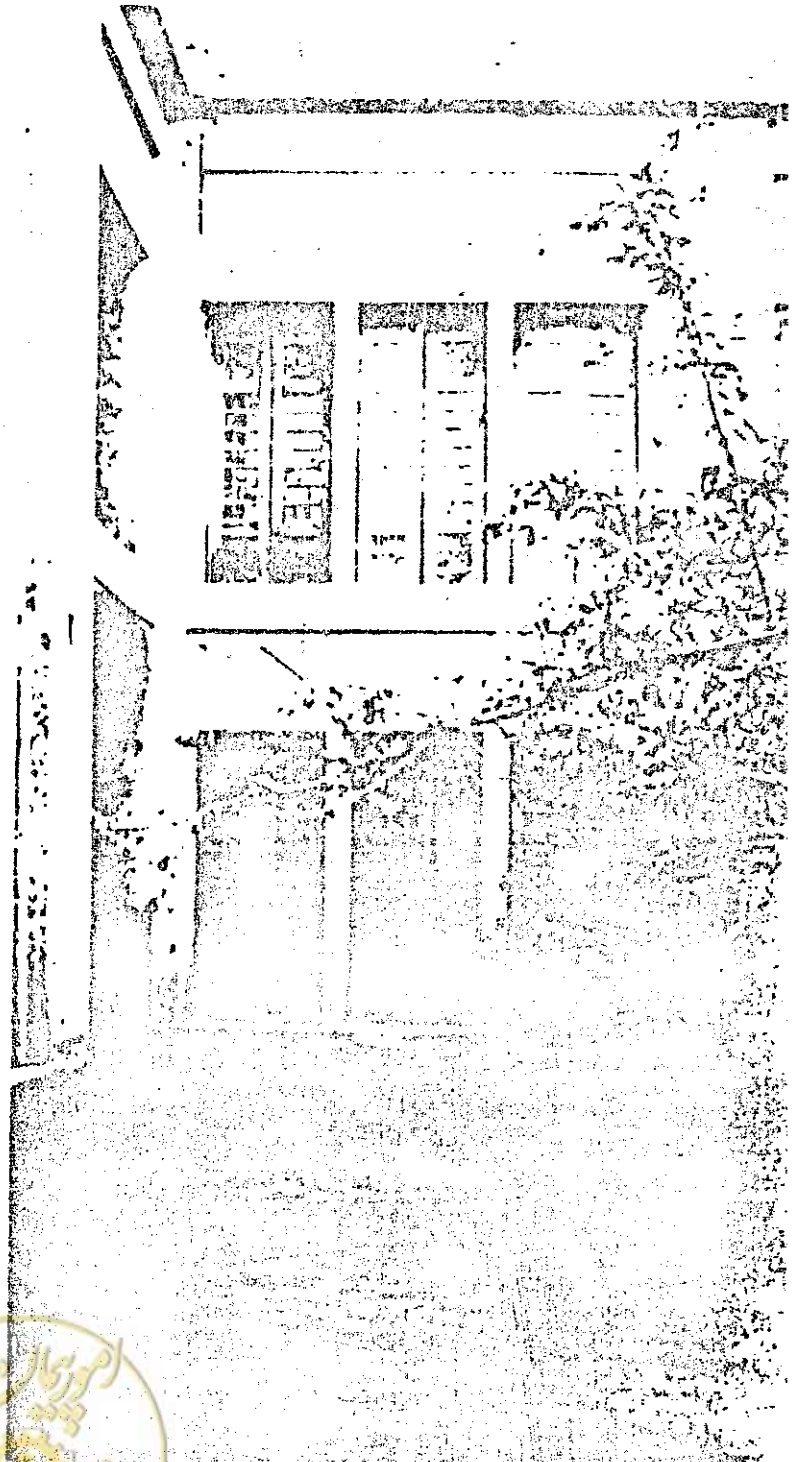

بالاخانه (سه دروازه)

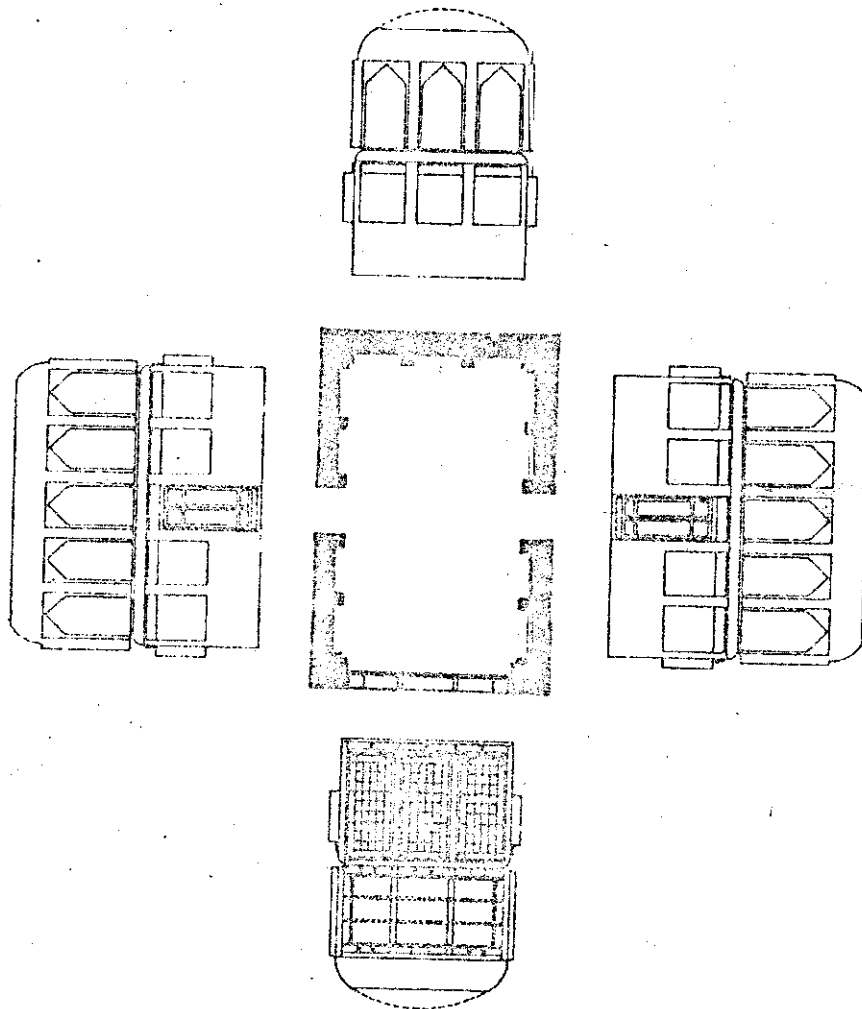
بالا خاب (سه دری - ارسسی)

لا خاب (سه دری)

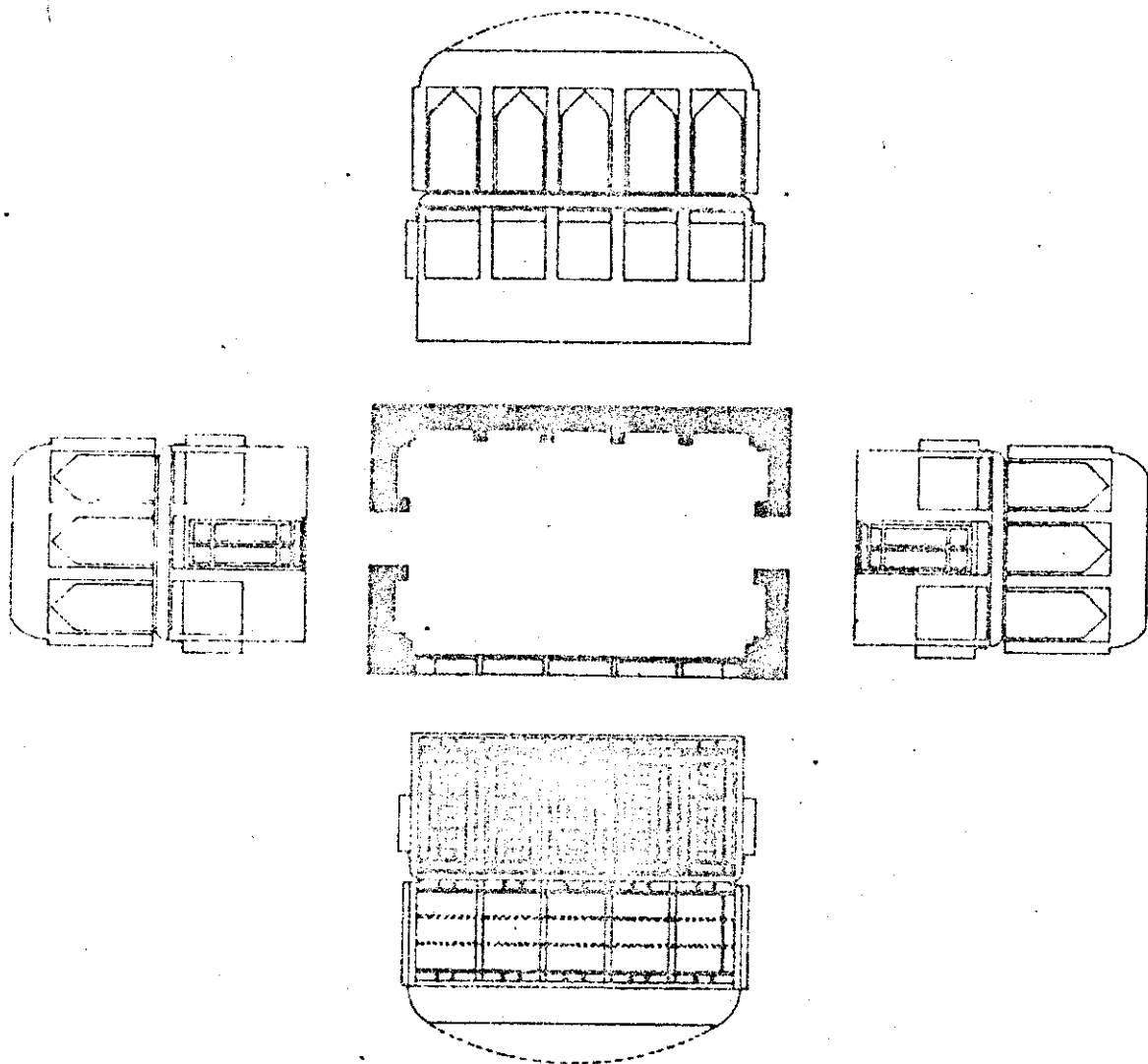

الحاق ۱ بر

omoorepeyman.ir

نقشه ۱۳

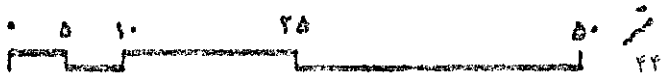
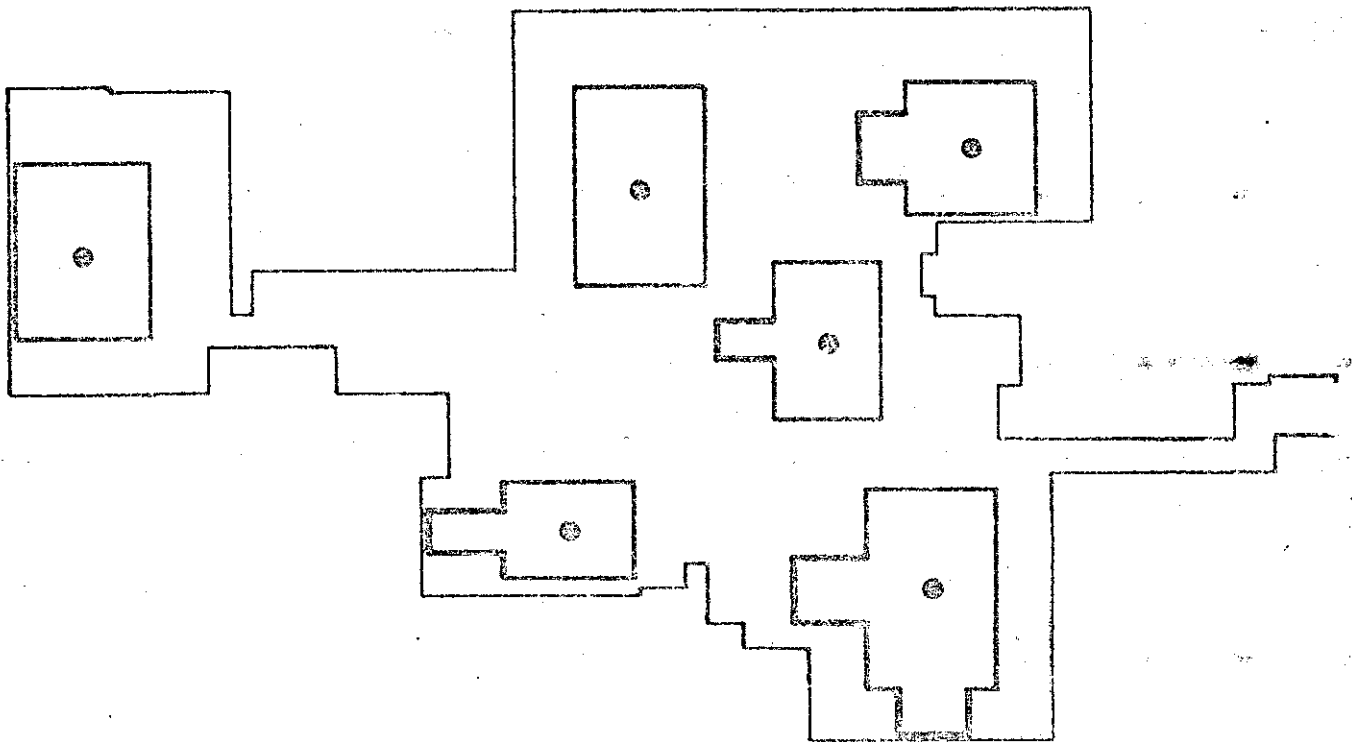
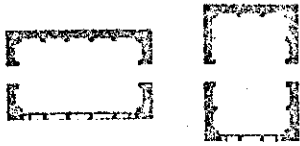

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵

۱۵ متر

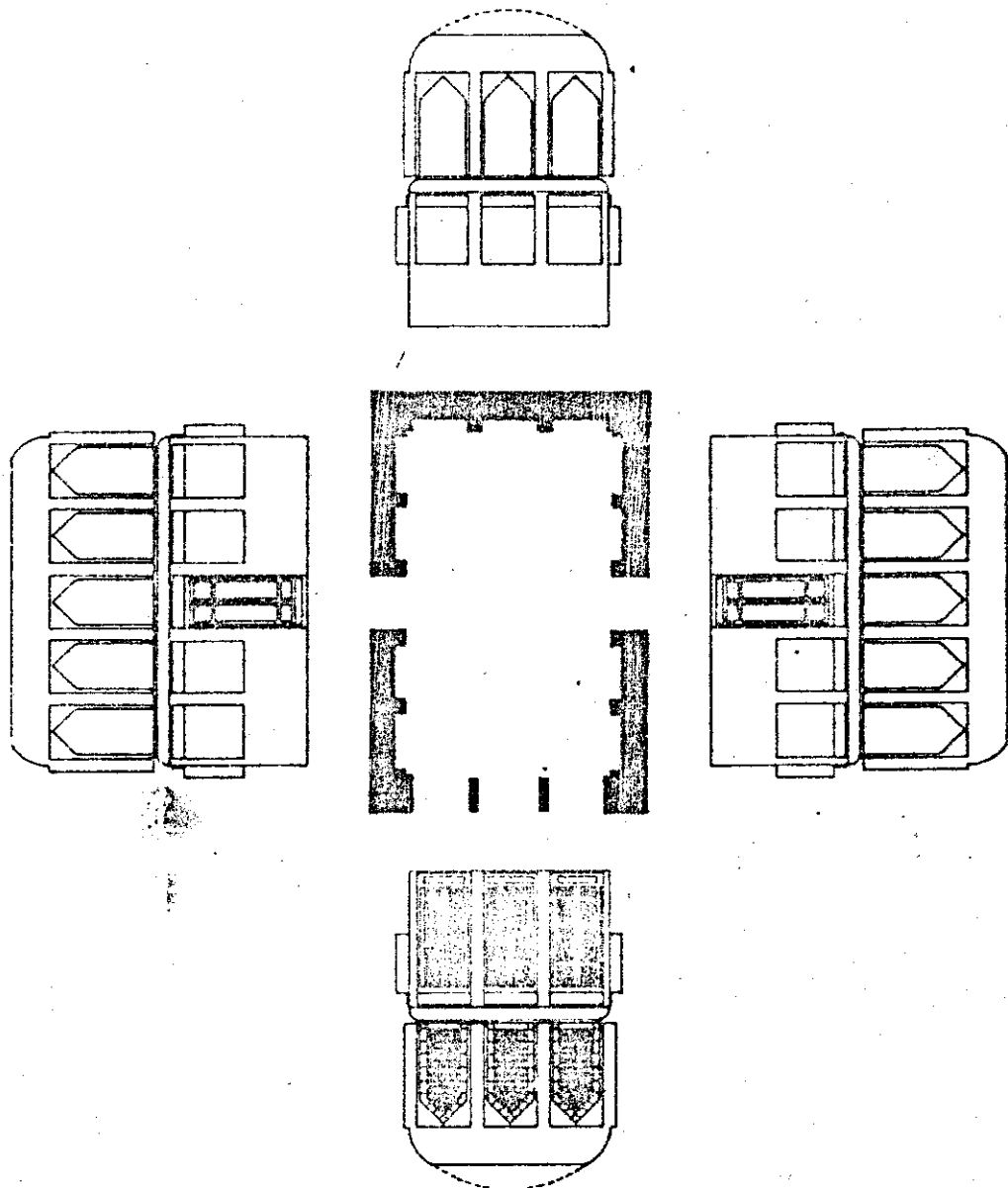
لغات ۱۳۸۷

شایسته مکان اطلاع آرسنی ، محوطه نمونه ، محله منطی .

omoorepeyman.ir

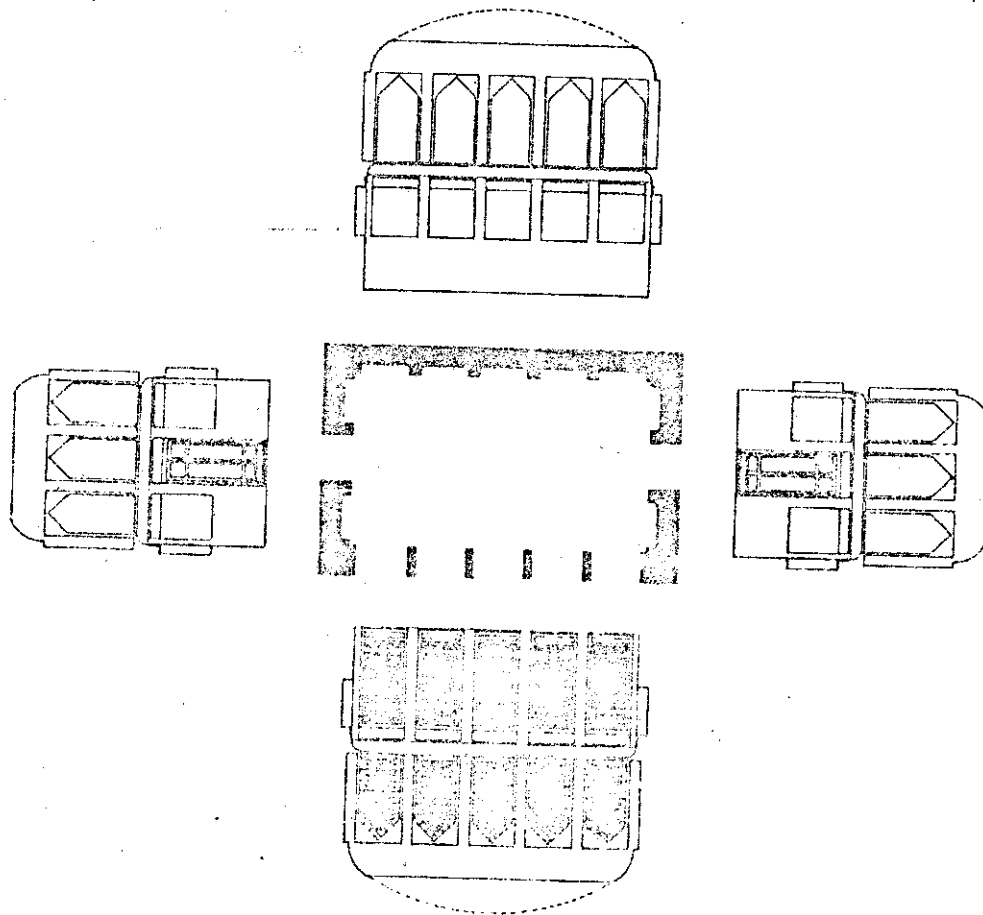
الحق سر در

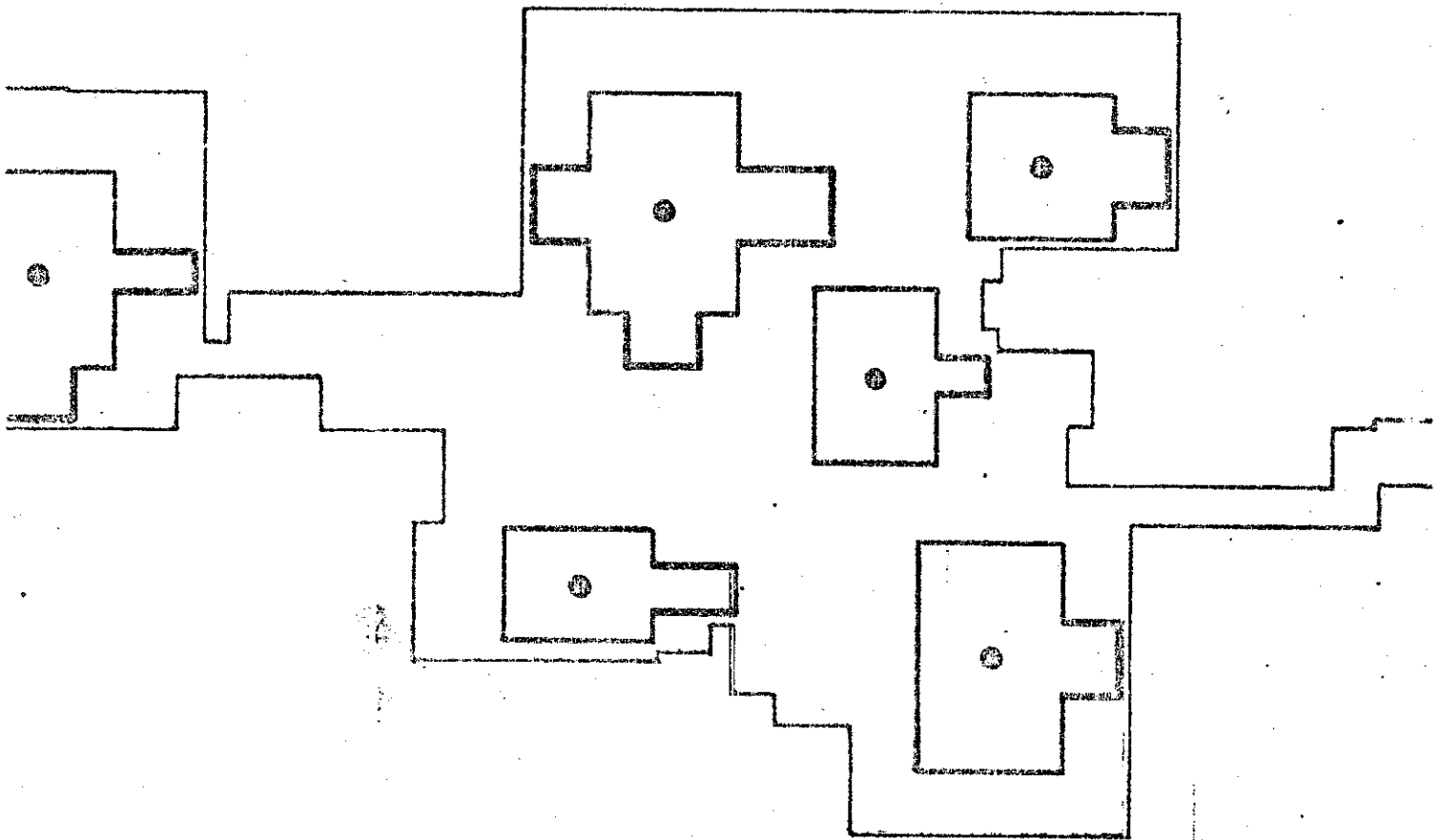
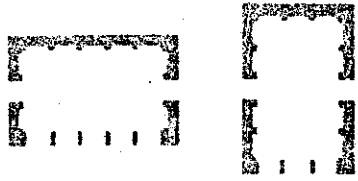
 omorepeyman.ir

لحاق پنج در

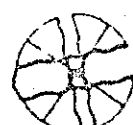

اطاق سردر - اطاق پنج در

سایز مکان اطاق با سبدهای آفتابگیر افقی و عمودی ، محوطه سبزه ، محله منتهای

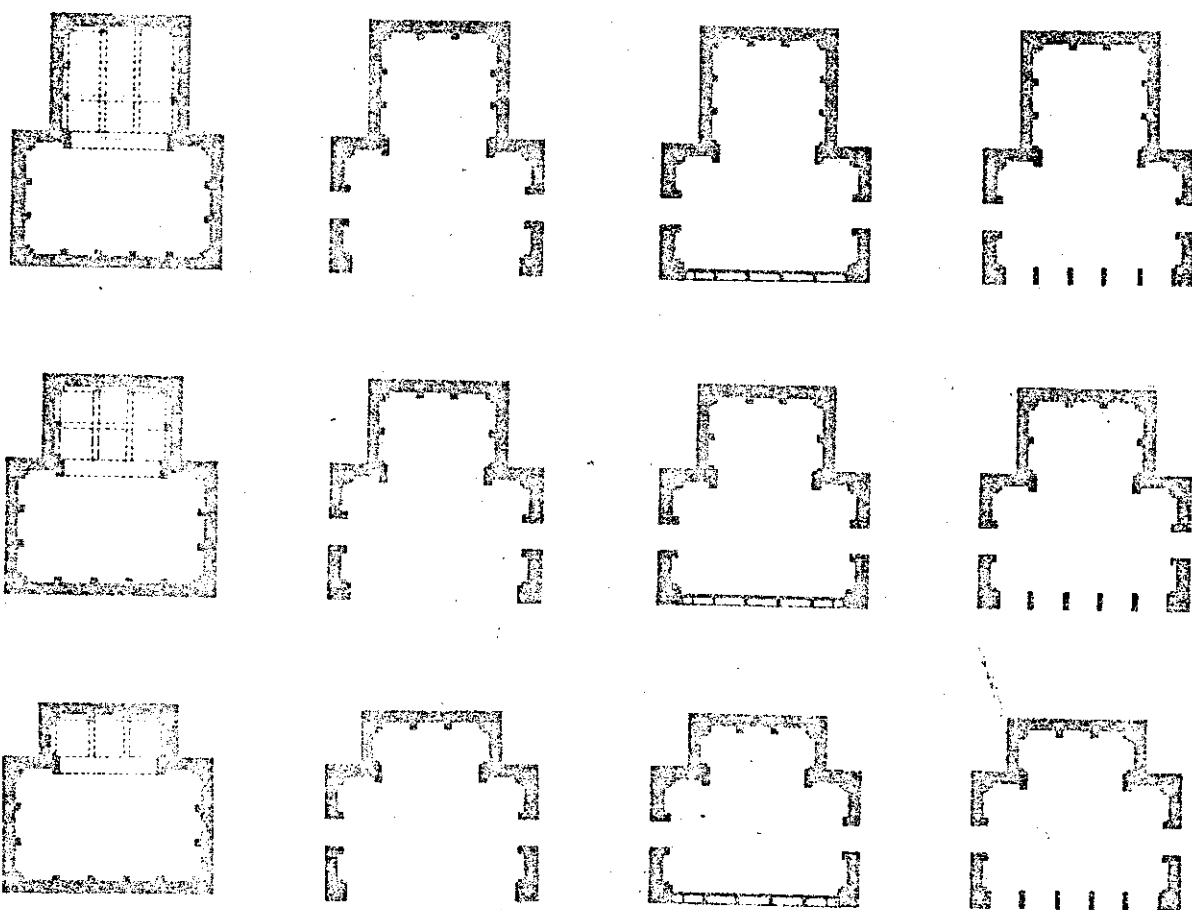
omoorepeyman.ir

آراسته به یکی از سه صورت ، بار به حیاط (بدون در پنجره) ، تنه های آفتاب شکن و یا ارسی است ، نالار و بادگیر ، فضای تابستان نشین است و در ضلع روبه شمال شرق قرار می گیرد مگر در ساردی کدنه جهات کوناگون و از جمله شکل زمین ، نالار و بادگیر در مکان دیگری جای بگیرد .

از ترکیب این اشکال بسط بایکدیگر انواع اشکال مرکب نتیجه می شود .

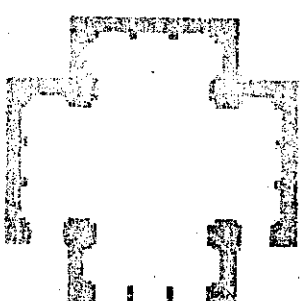
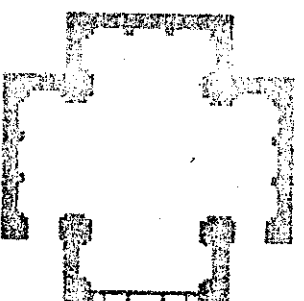
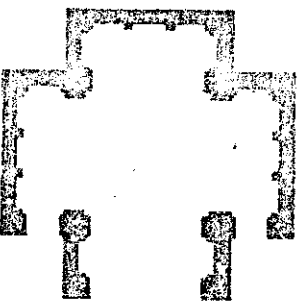
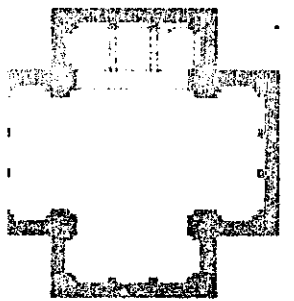
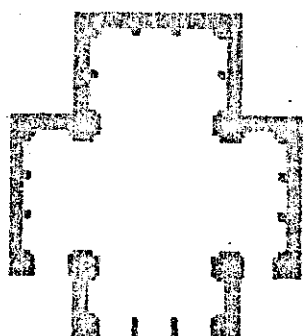
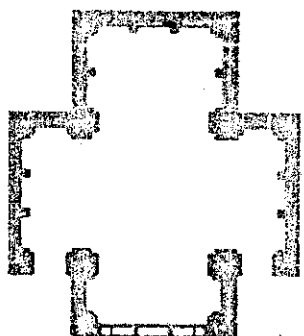
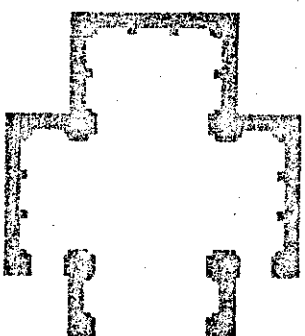
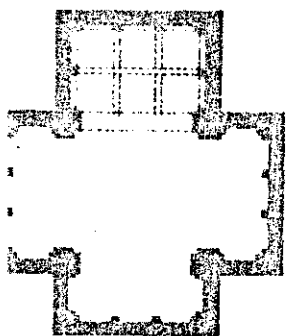
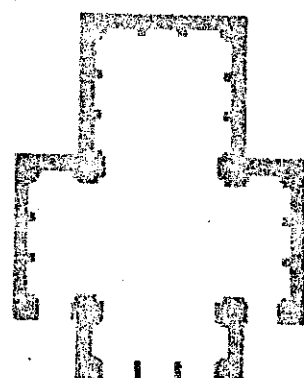
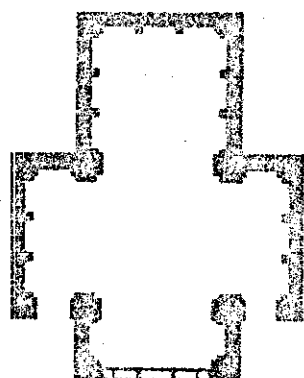
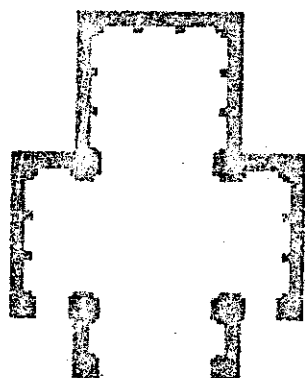
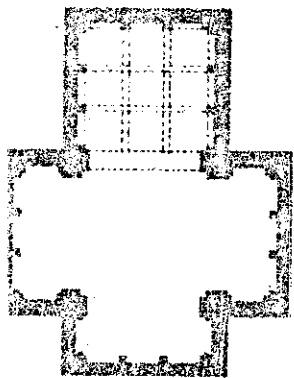
نالار و بادگیر ، فضائی مرکب از یک تنوره برای انتقال باد از مسیر طبیعی اش در طبقات بالا به درون نالار است . تناسب نالار عموماً $5/3$ است ، نمای آن نسبت به حیاط

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۱۰

اشکال مرکب اینای های حاح

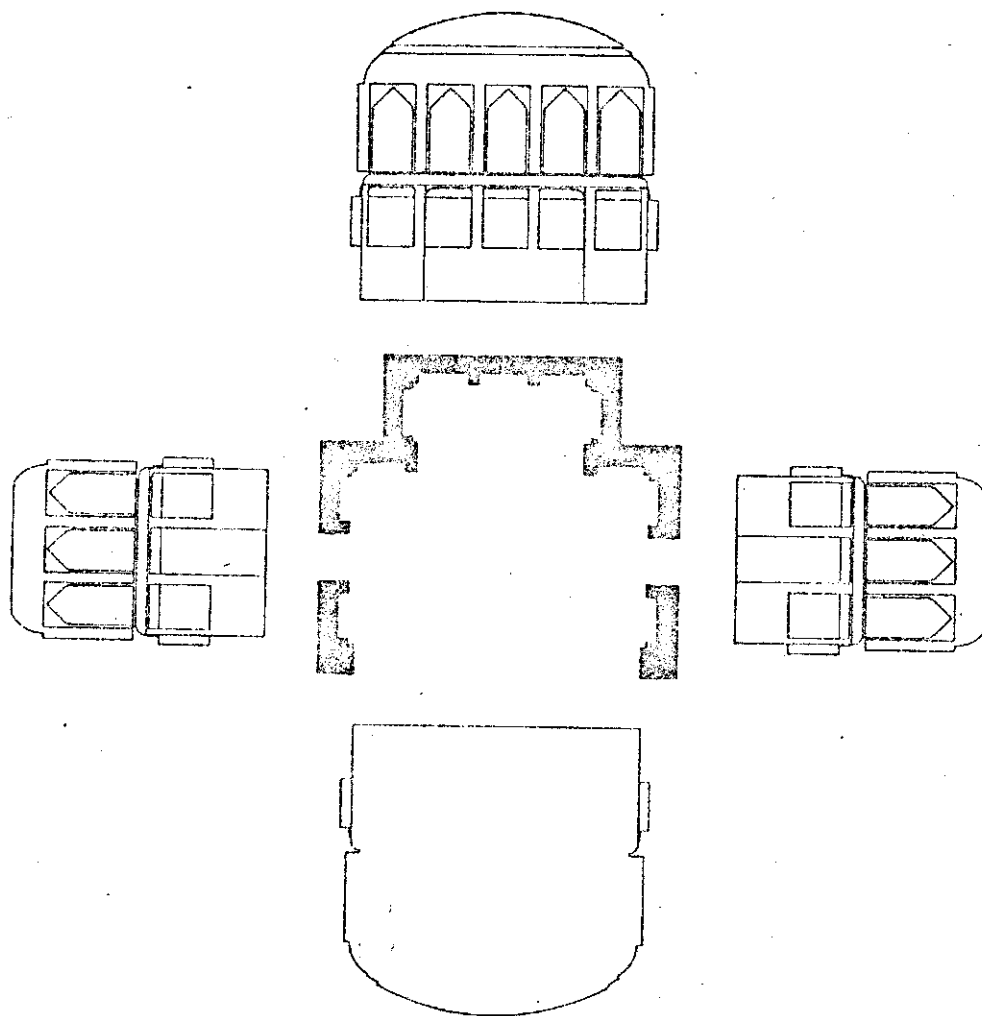
۲۲۴۵ ۱۰

ردیف حکم دریده (یا ضلعی)

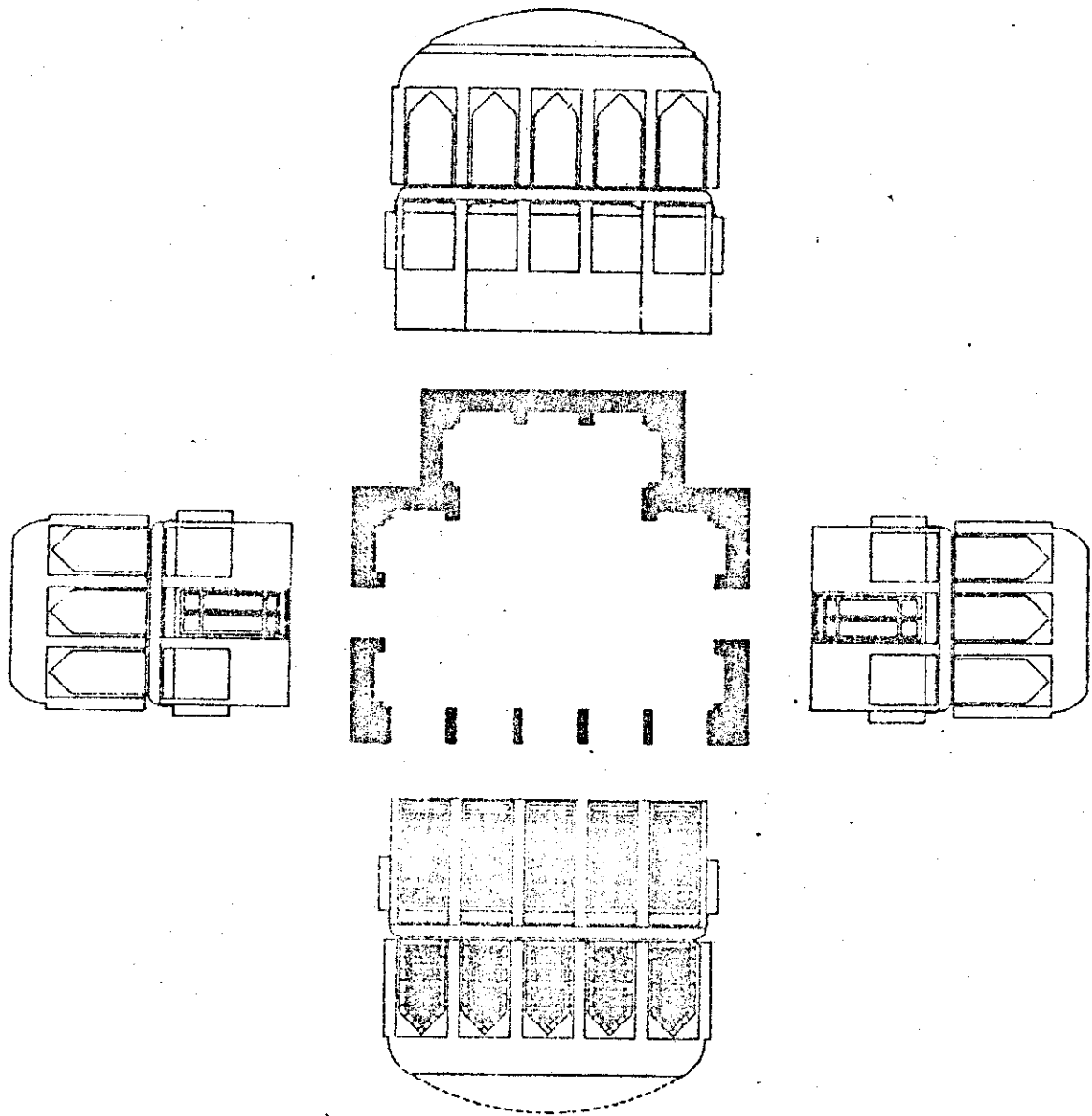

omoorepeyman.ir

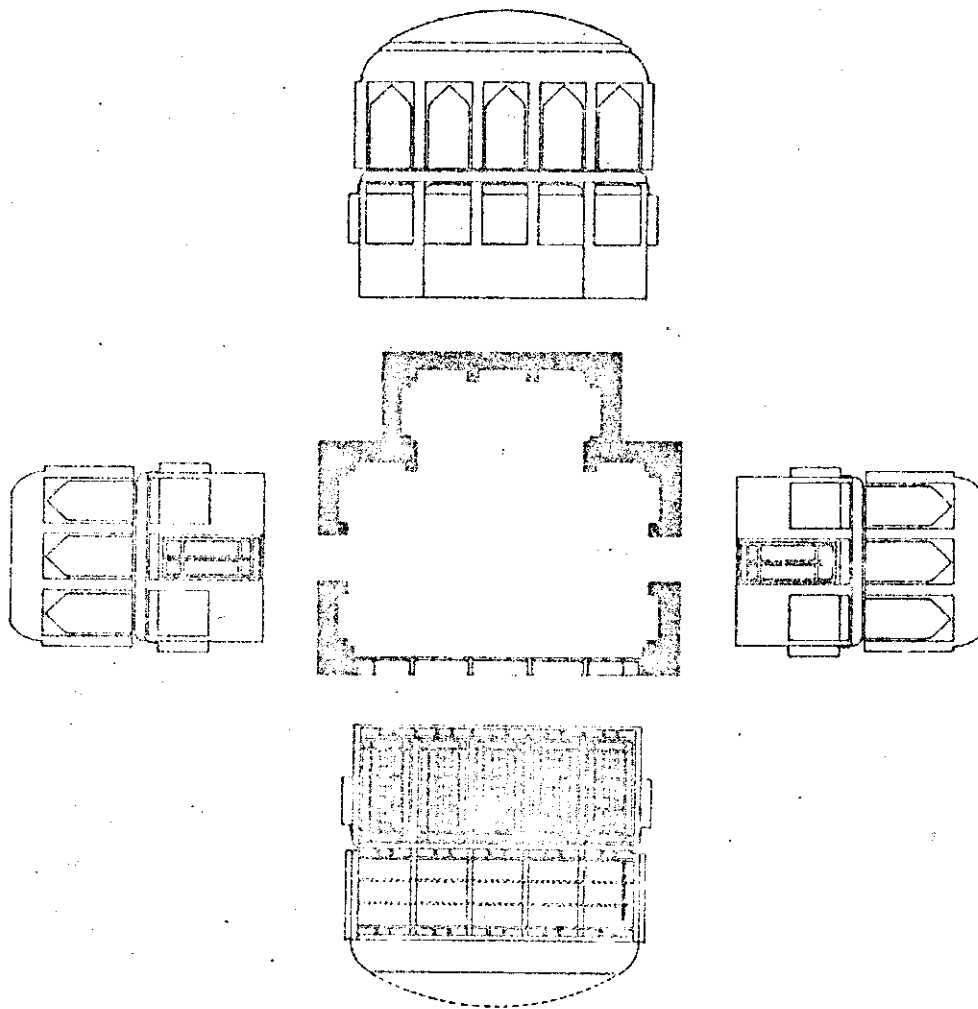
تالار و بارنگی

تالار و بهار دیگه پنجه در

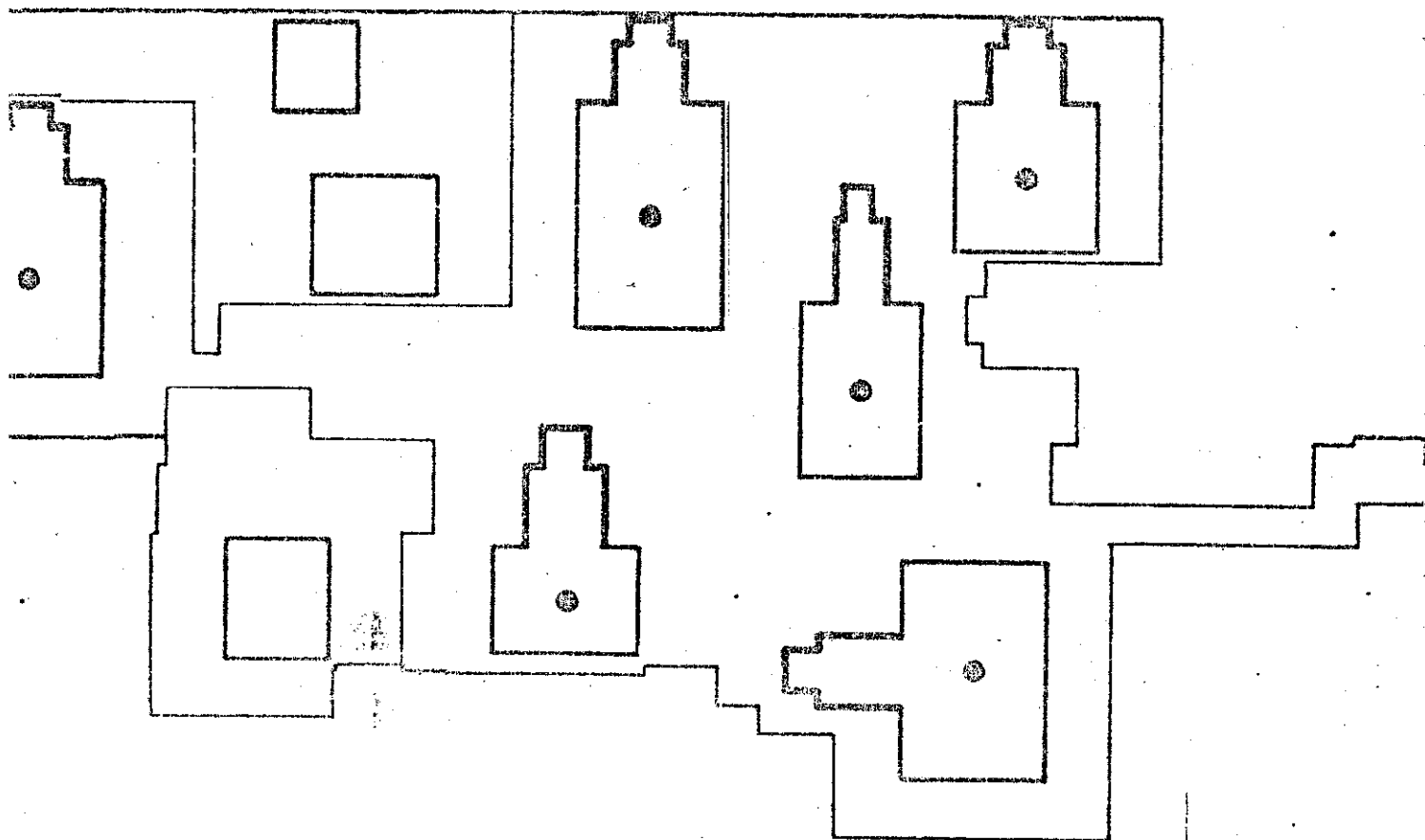

تالار ویدئو

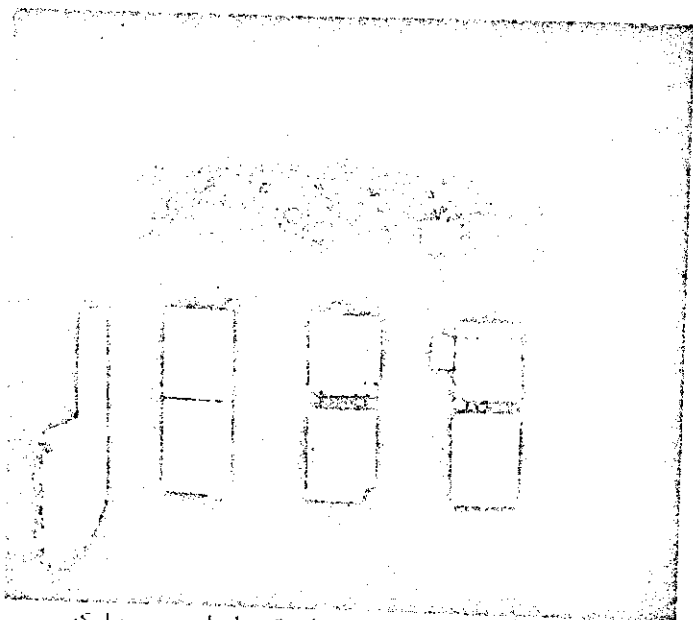
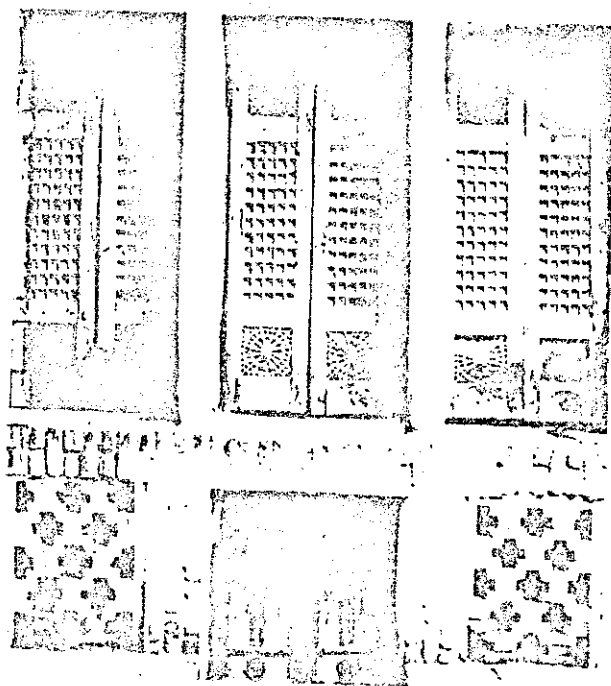
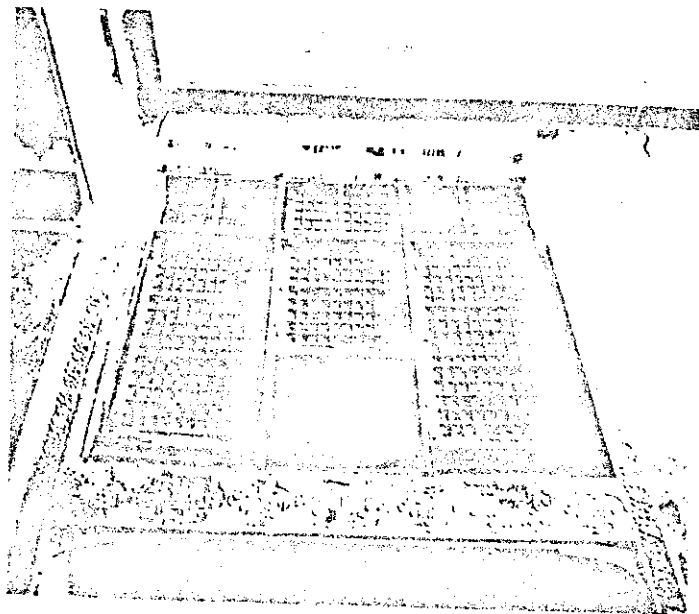

تالار و بار

سایس مکان تالار و بار کبر، محوطه نموده، محله ممیلی

اطلاعی با نمای سه بعدی آماسکبر، سه دری

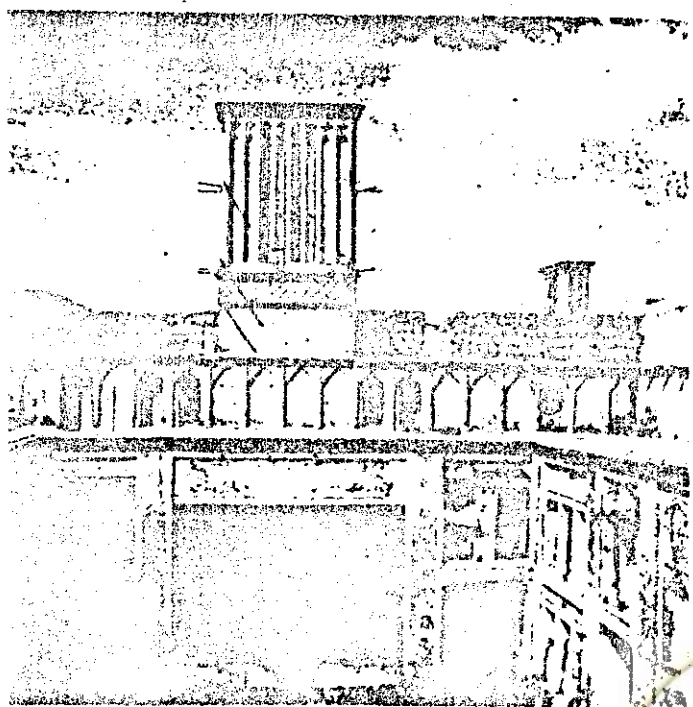
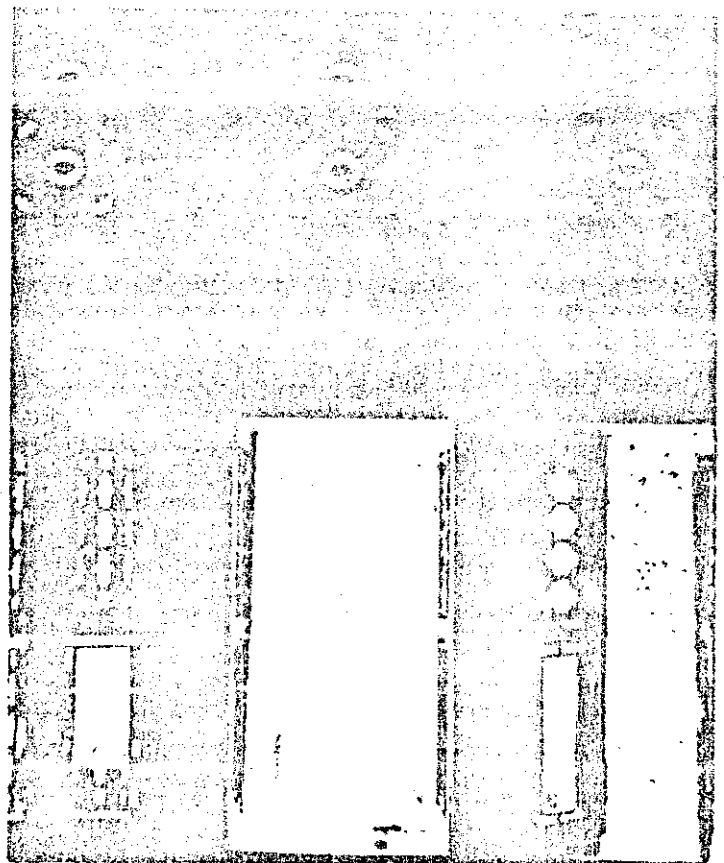
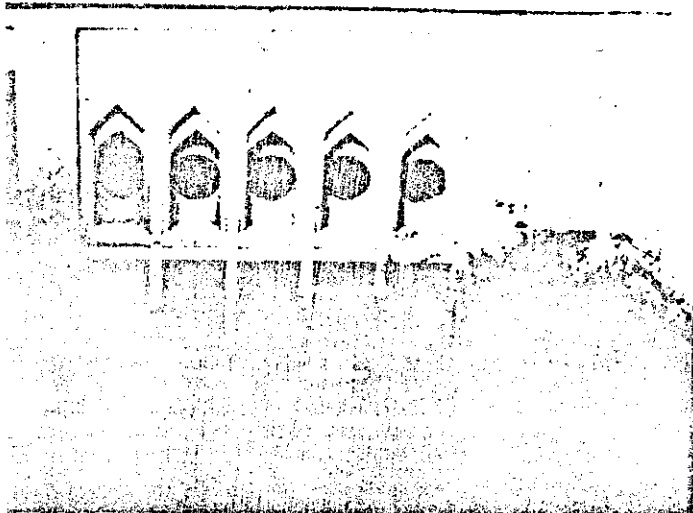
بالا خانه کوسوار ارسبی سه لنگه

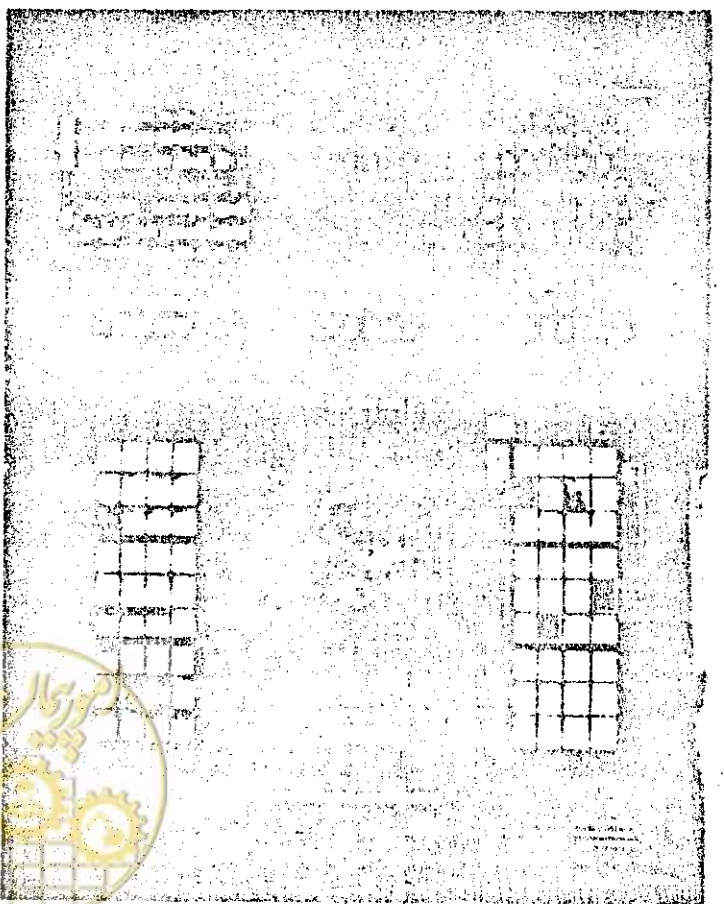
اطلاعی سه دری + بالا خانه سه دری

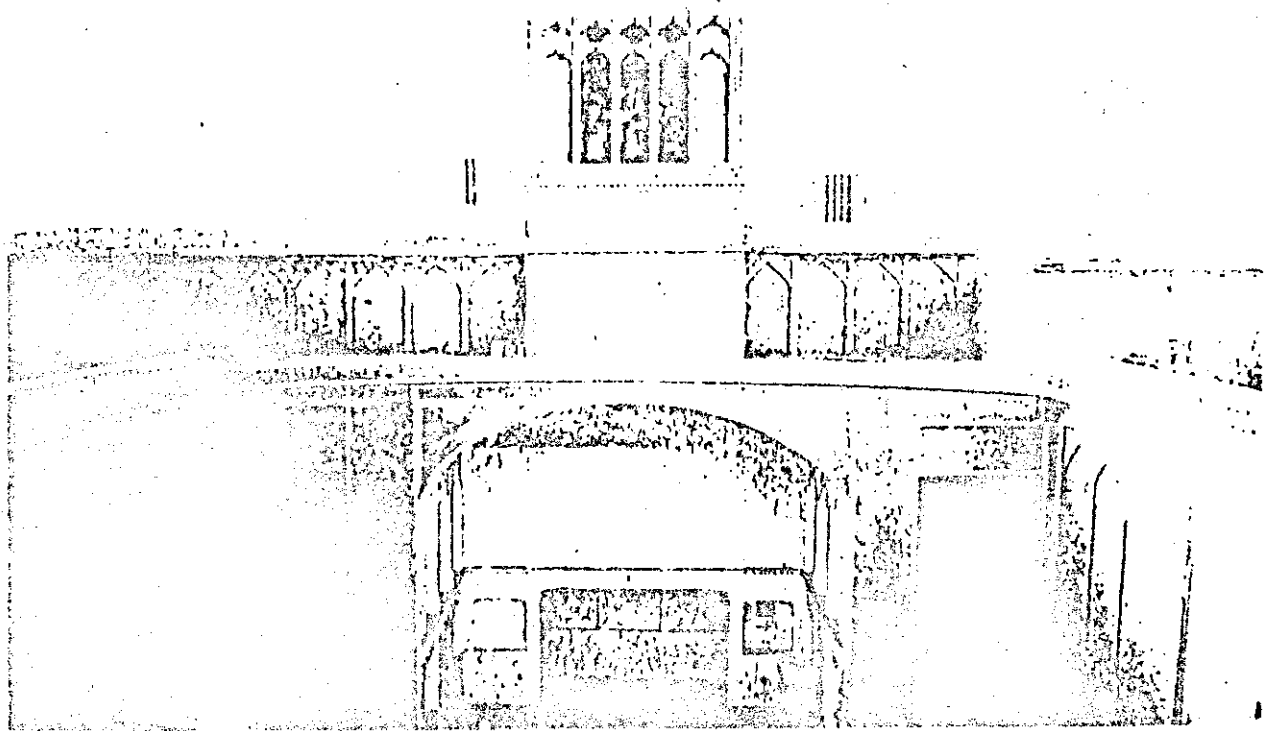

اطلاق با نمای سج نیمه آفتابگیر . بهج در

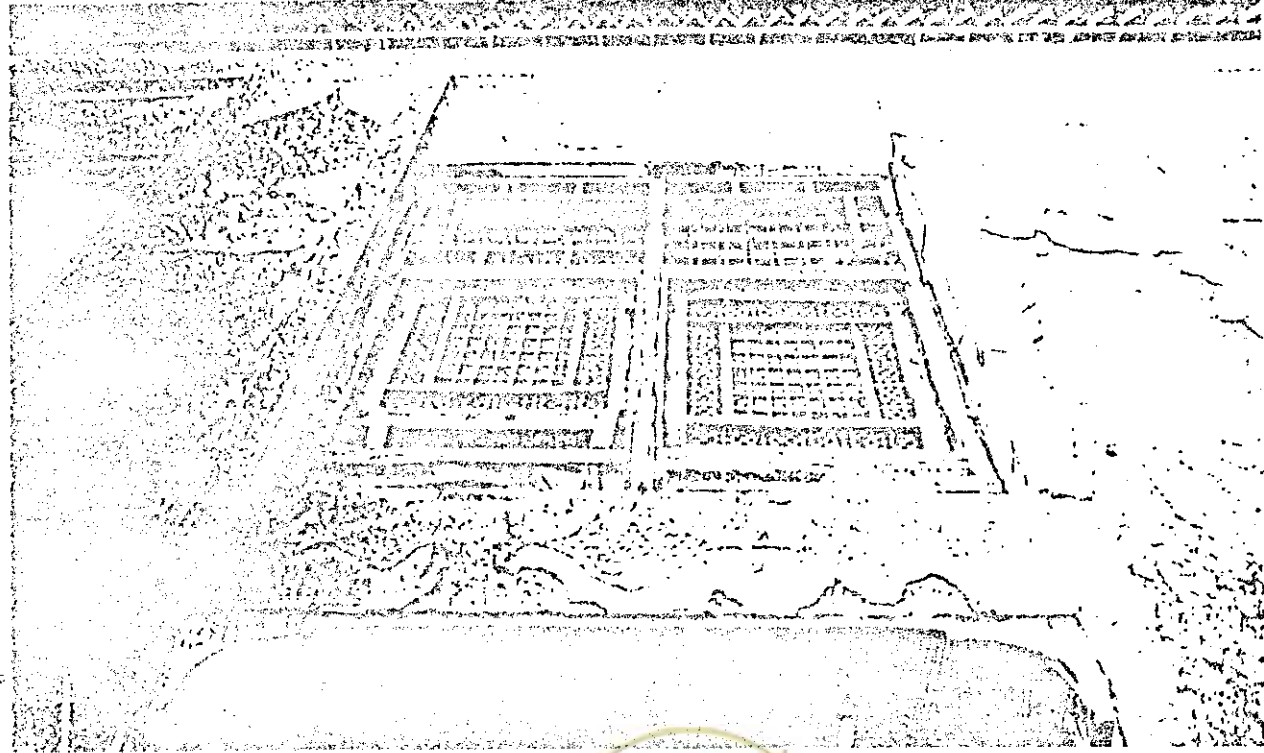
اطلاق با نمای ارسنی سج

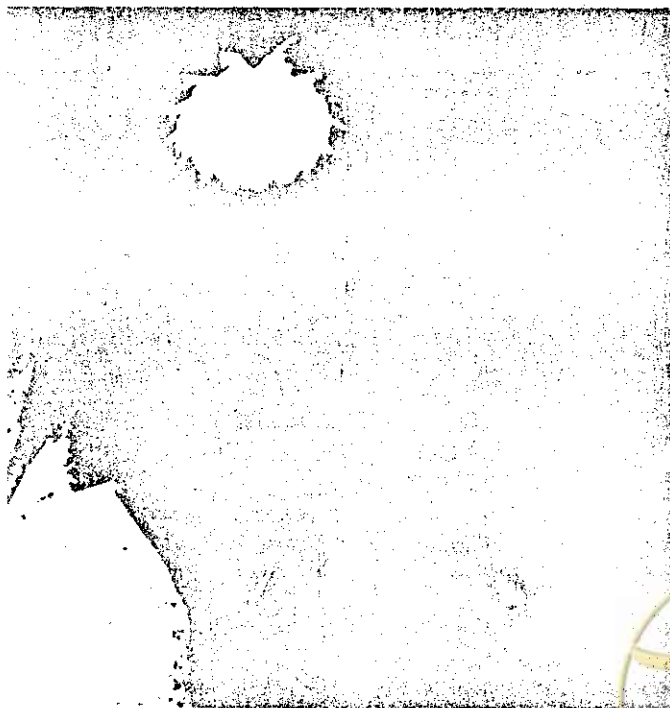
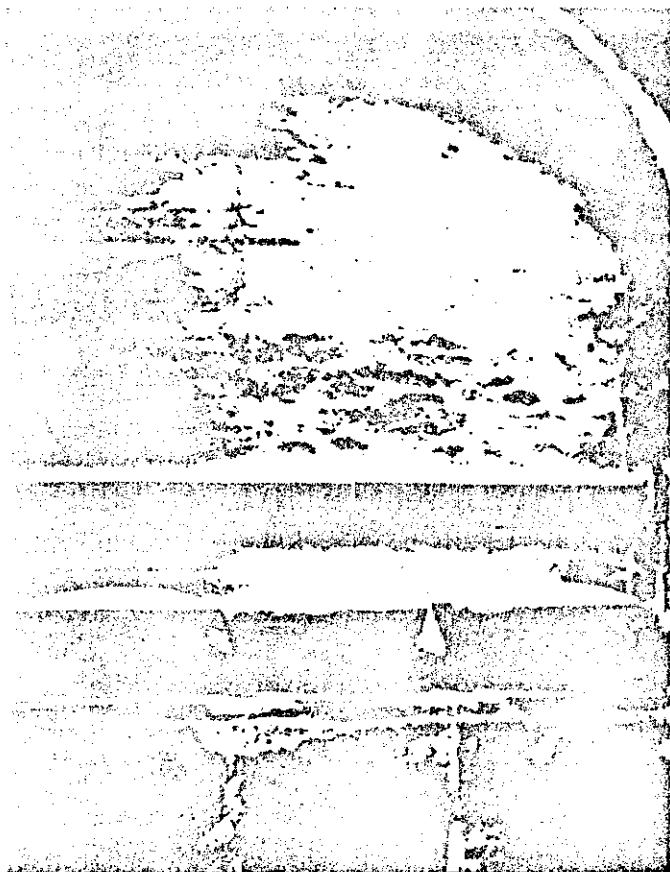

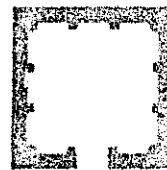
نمای بالا و بزرگ و گسترده‌ای از روی.

نمای اطاق کوشنوار.

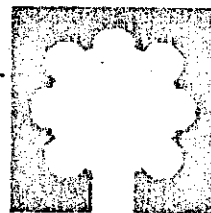
مسلمه داخلی آسرخانه، محله دارالسقا.

آشپزخانه:

آشپزخانه معمولاً شامل قسمت های منبع آب و انبار و چاه خانه است. در سطح افقی، تابع اشکال مربع و مربع مستطیل می باشد. اطراف صحن داخلی آشپزخانه را اجافها، سوزنان، هیزم دان و سکوهای به ارتفاع تقریبی ۱۲ کره یا حدود ۸۰ سانتی متر ترکیب یافته است تا امکان پخت و پز و چیدن وسائل و سامان کار آشپزی را بدهد.

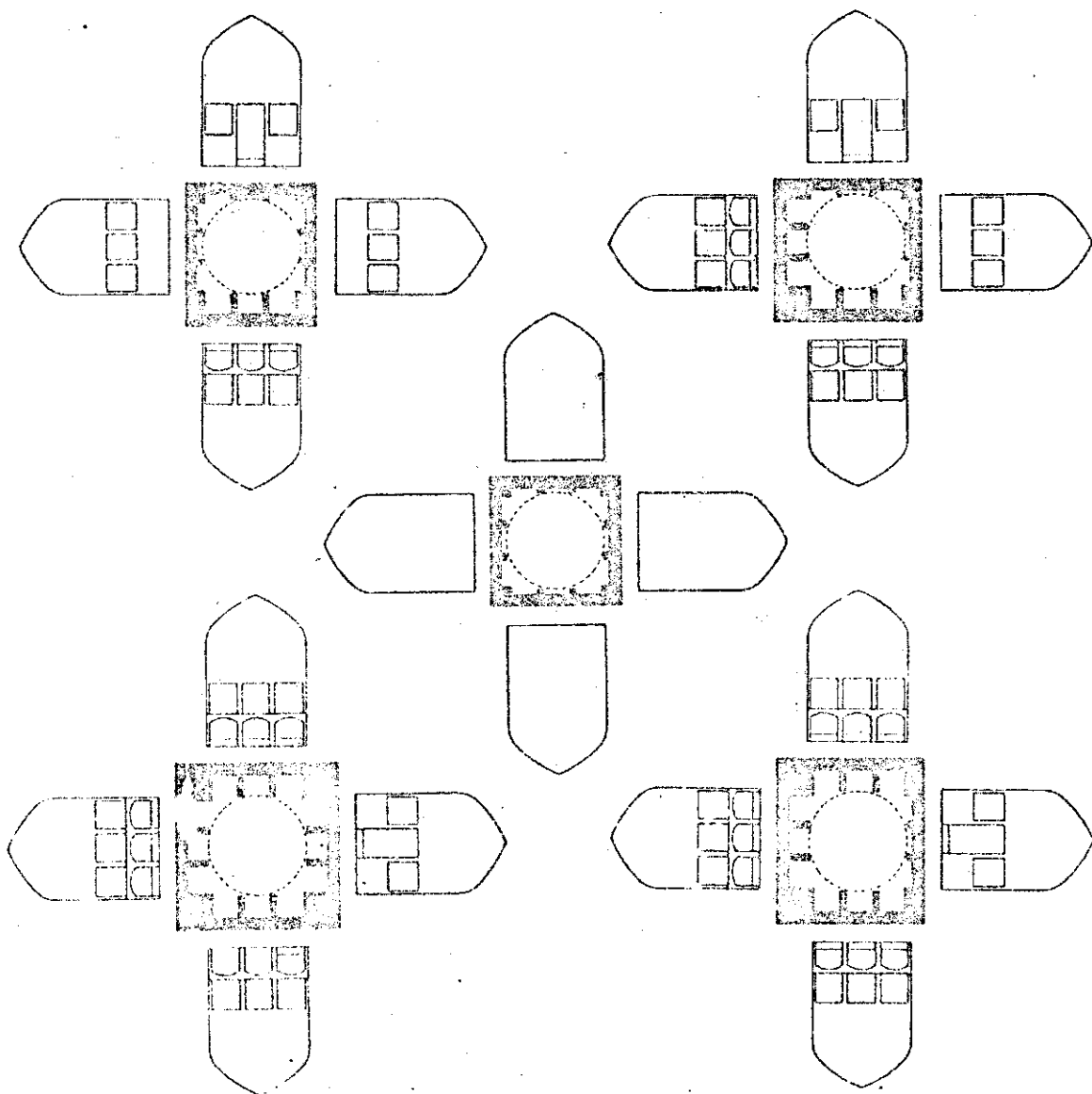
جای آشپزخانه در لایه دوم، و در ارتباط با هشتی ورودی و قسمت های زمستان نشین است. و در قسمتی از خانه مکان می گیرد که بتواند دسترسی به آب از طریق مسیر حوی را داشته باشد، براین اساس، عموماً همجوار پایاب در محور عمودی است. آشپزخانه همواره در سطح عمودی ارتفاع دو طبقه دارد. سقف آن کنبدی و نورگیر در مرکز آن است.

هشتی:

هشتی فضائی است به فواره اطاق، که در پشت در ورودی خانه قرار می گیرد و امکان اتصال بیرون و درون را فراهم می کند. در سطح افقی تابع یکی از اشکال هندسی مربع، شش و یا هشت ضلعی است. در سطح عمودی به دو صورت با ارتفاع یک طبقه و ارتفاع دو طبقه است. سقف آن کنبدی و نورگیر در مرکز آن است.

آشپزخانه با یک اشکال هندسی مربع و مربع مستطیل است.

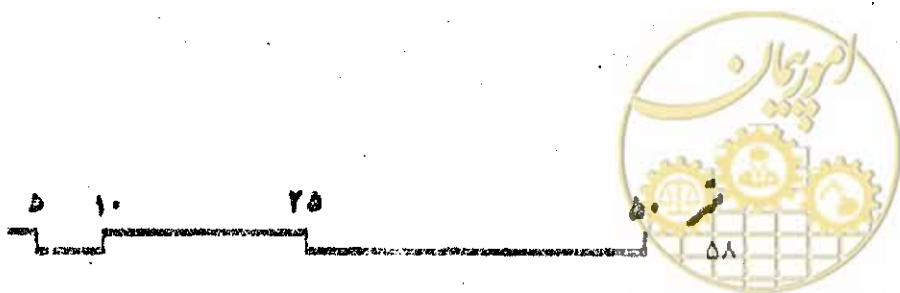
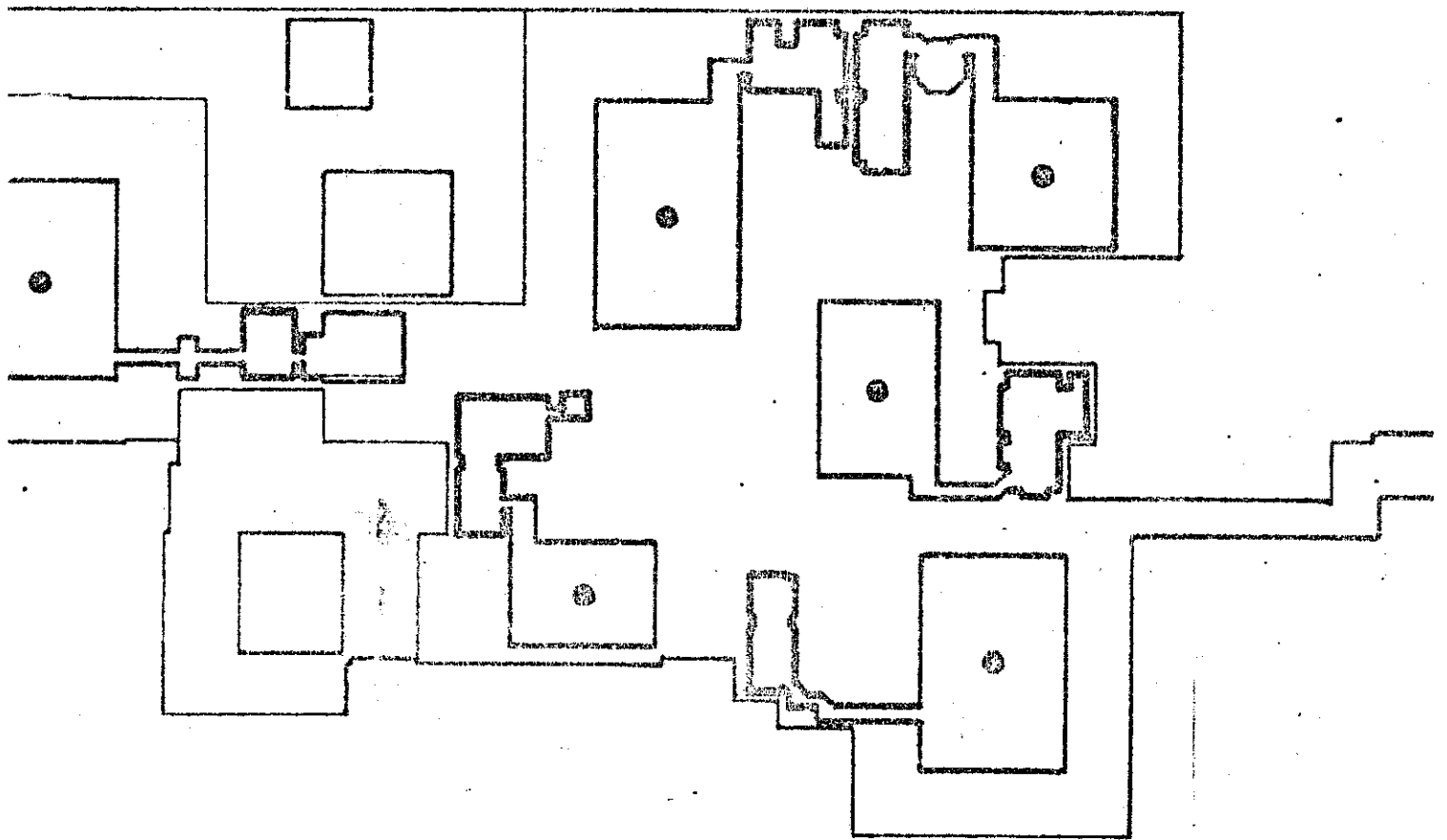

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۱۰

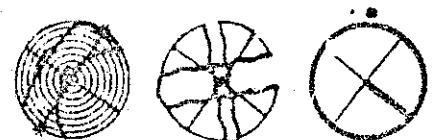

آرشینرخانه و منبع آب راکبرخانه

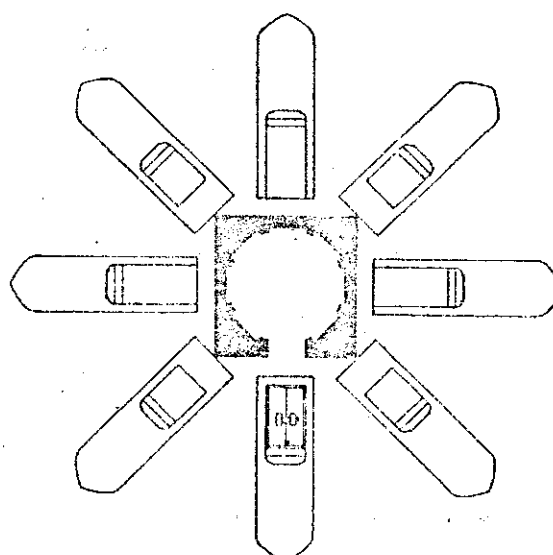
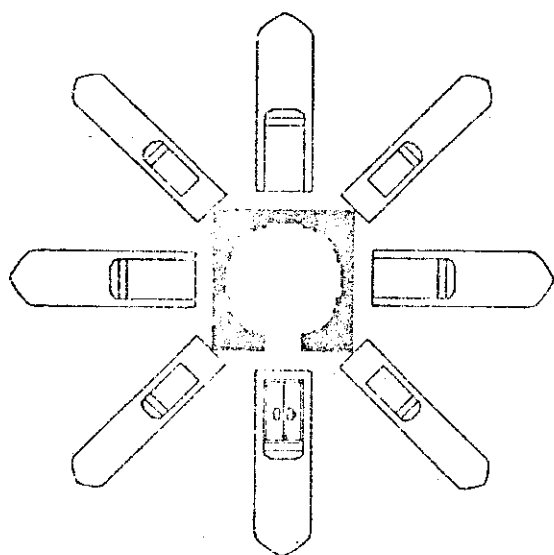
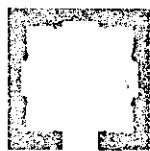
نمایش مکان آبرخانه، محوطه نمونه، محله مصلی

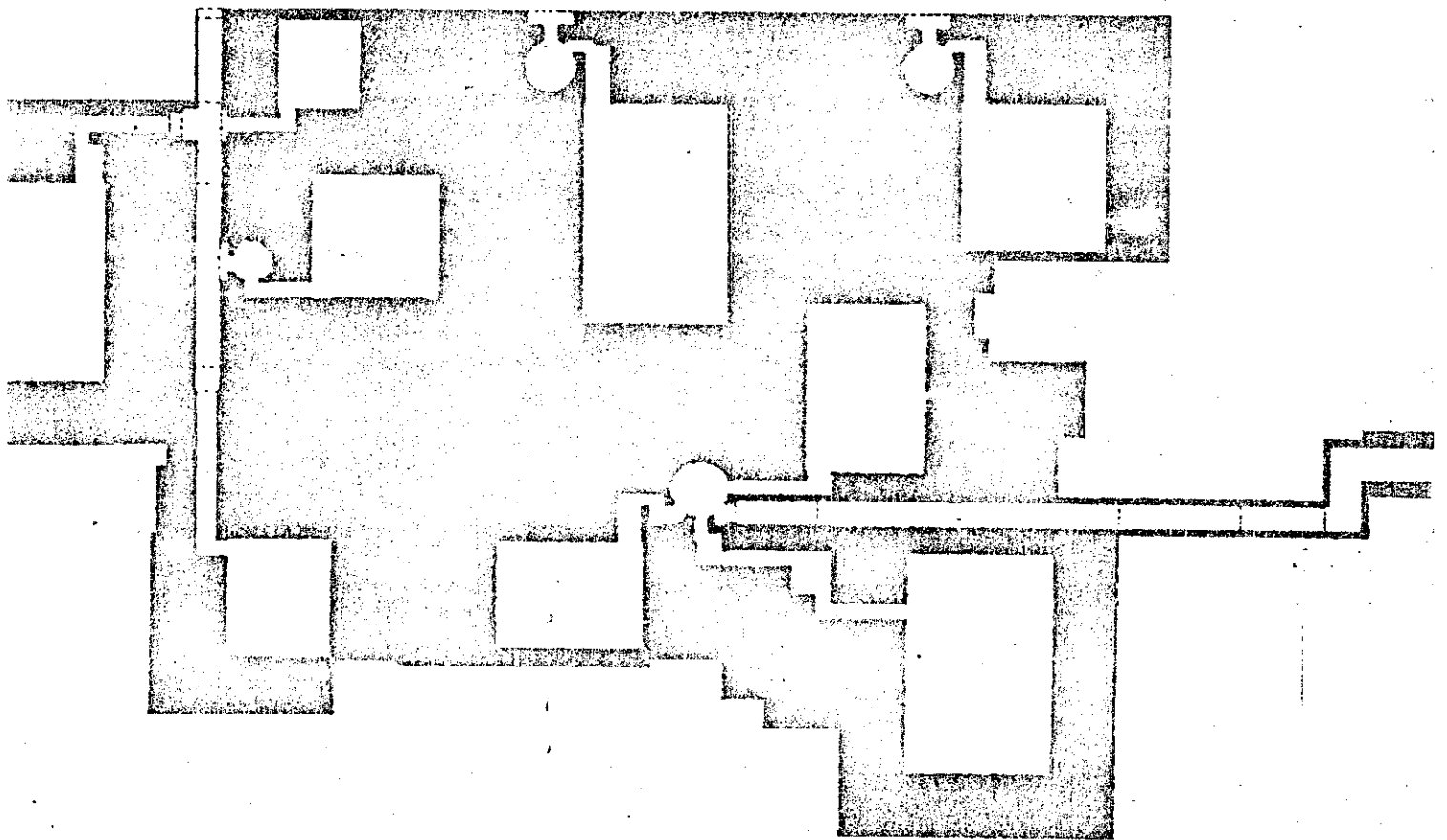

omoorepeyman.ir

هنگامی که اشکال هندسی مربع، شش و هشت ضلعی است.

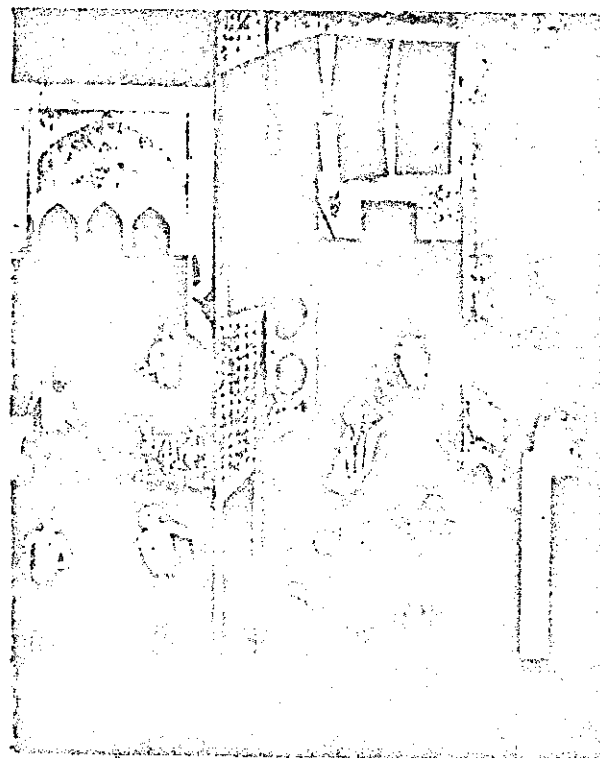
نور از دو طریق به فضاها میرسد . مستقیم از طریق حیاط و غیر
مستقیم از طریق نورگیرهای سقفی . اتصال از بیرون به درون خانه از
طریق هستی (فضای بار به بیرون یا نورگیر سقفی) ، و انتقال پیرسوله
راهرو و یا دالان برای وصول به حیاط ، (فضای باز درونی) امکان پذیر
می شود .

هرون در کرمانه ، ایرکمال الدین - بهراد ، قرن ۹ هجری

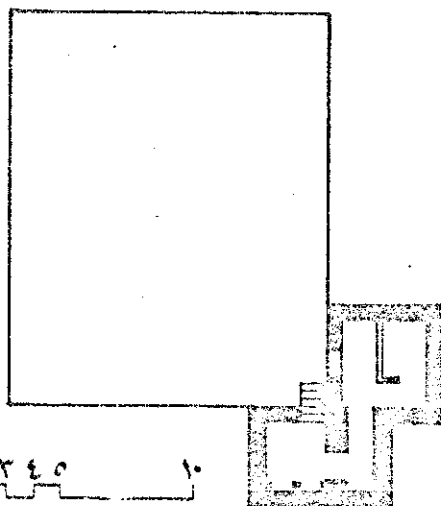
حمام :

مکان حمام ، به جهات کوباکون ، از قبیل دسترسی به آب و گرم ماندن در داخل خاک و در تراز پائین تر از زیر زمین خانه است ، واحدهای تشکیل دهنده فضای حمام مانند حمام های شهری و بنا ابتدای بسیار کوچک است ، دو قسمت عمده سربینه و گرمخانه ، عمده فضاها را تشکیل دهنده حمام است ، ترتیب قرارگیری فضاهای حمام سربینه ، میان فضای صحن حمام و گرمخانه ، خزینده آب گرم و تاسیسات خدماتی وابسته به حمام بطور نظام حاشه و آبریزگاه است . در سطح افقی ، ترکیب اشکال بسیط هندسی و در سطح عمودی دیوارهای آراسته به آجر لعاب دار و سقف کنبدی بانورگیر در مرکز تک اشکال بسیط است .

آبریزگاه :

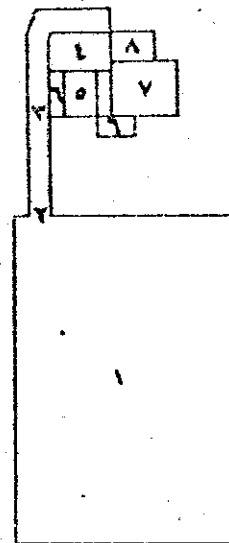
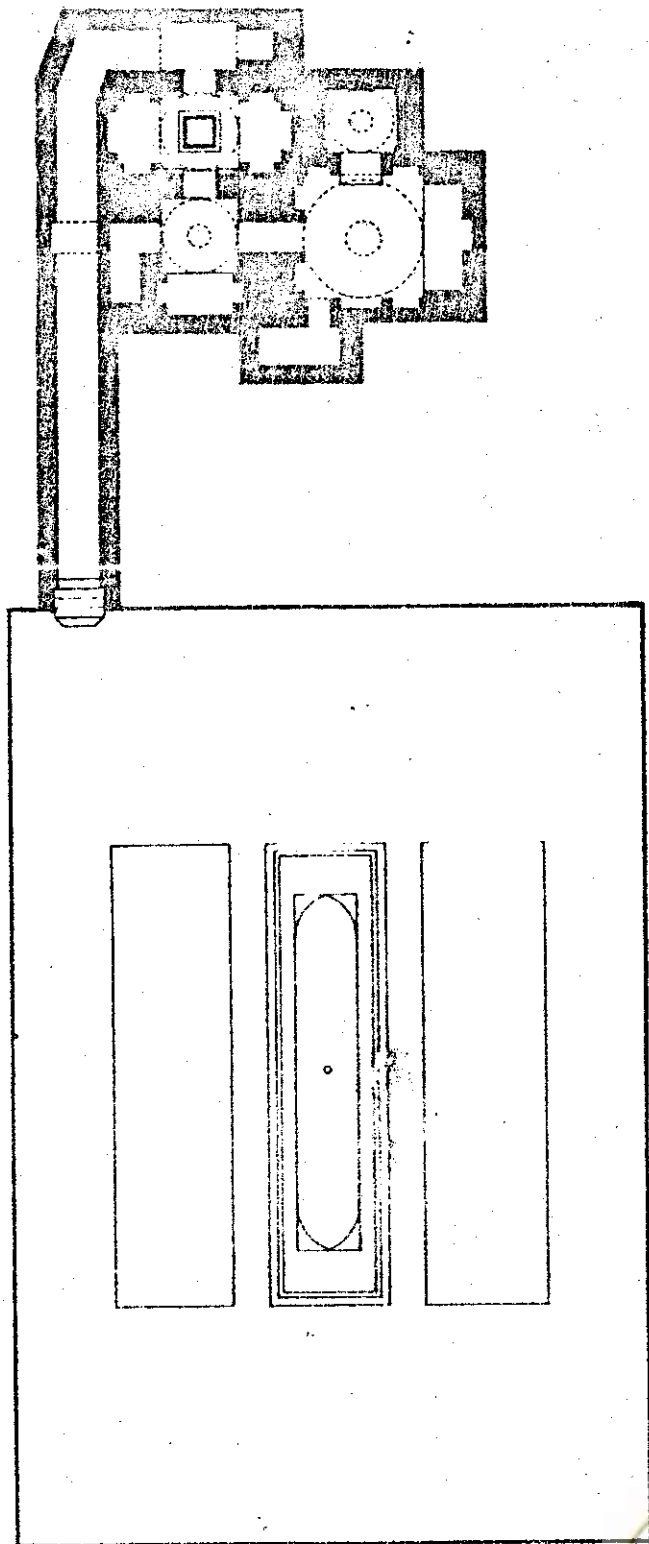
آبریزگاه در زیر یکی از اطاقهای کسح حیاط ، معمولاً " زیر اطاق سه دری یا تخت گاه قرار می گیرد . آبریزگاه ، و راه دسترسی از طریق حیاط

سربینه حمام ، - ۱ - در محله دارالاسفاد .

حمام خانه، شامل فضاهای سربه و گرمخانه، محله دارالسقا،
راه ارتباطی حمام، از طریق حیاط خانه است، "حیاط به
دالان و از دالان به سربه حمام".

« حمام، خانه در محله دارالسقا.

۱- حیاط.

۲- سردر ورودی.

۳- دالان.

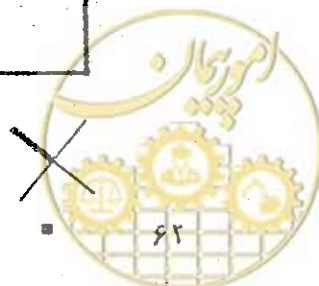
۴- سربه.

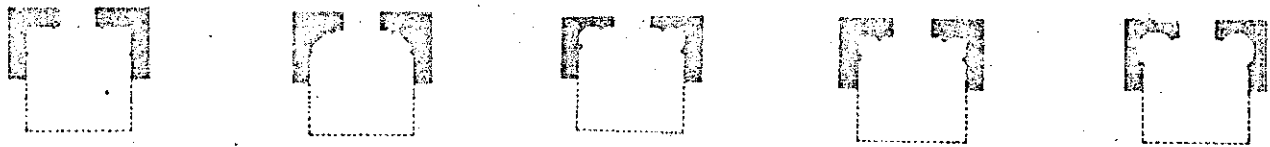
۵- میان فضای سربه و گرمخانه.

۶- آبریزگاه/ نظامت خانه.

۷- گرمخانه.

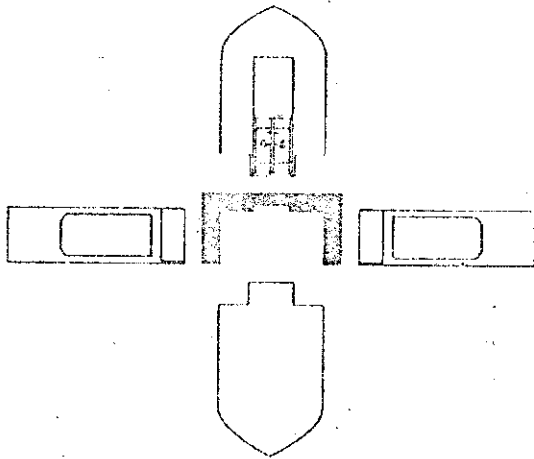
۸- حرید آب گرم.

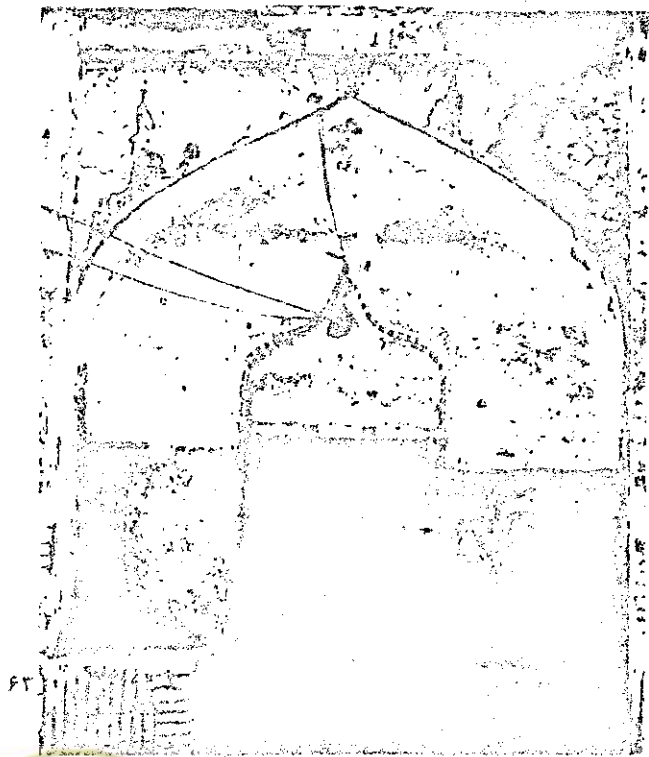
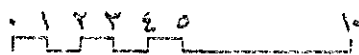
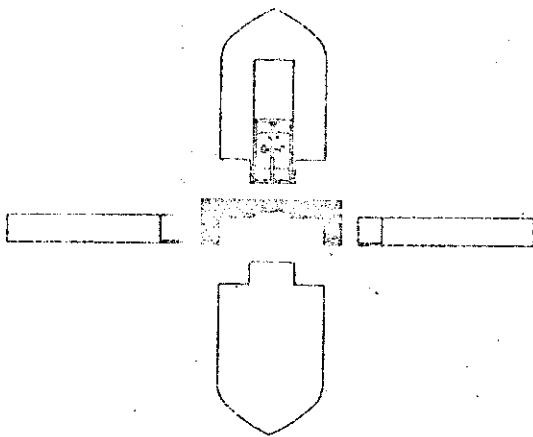

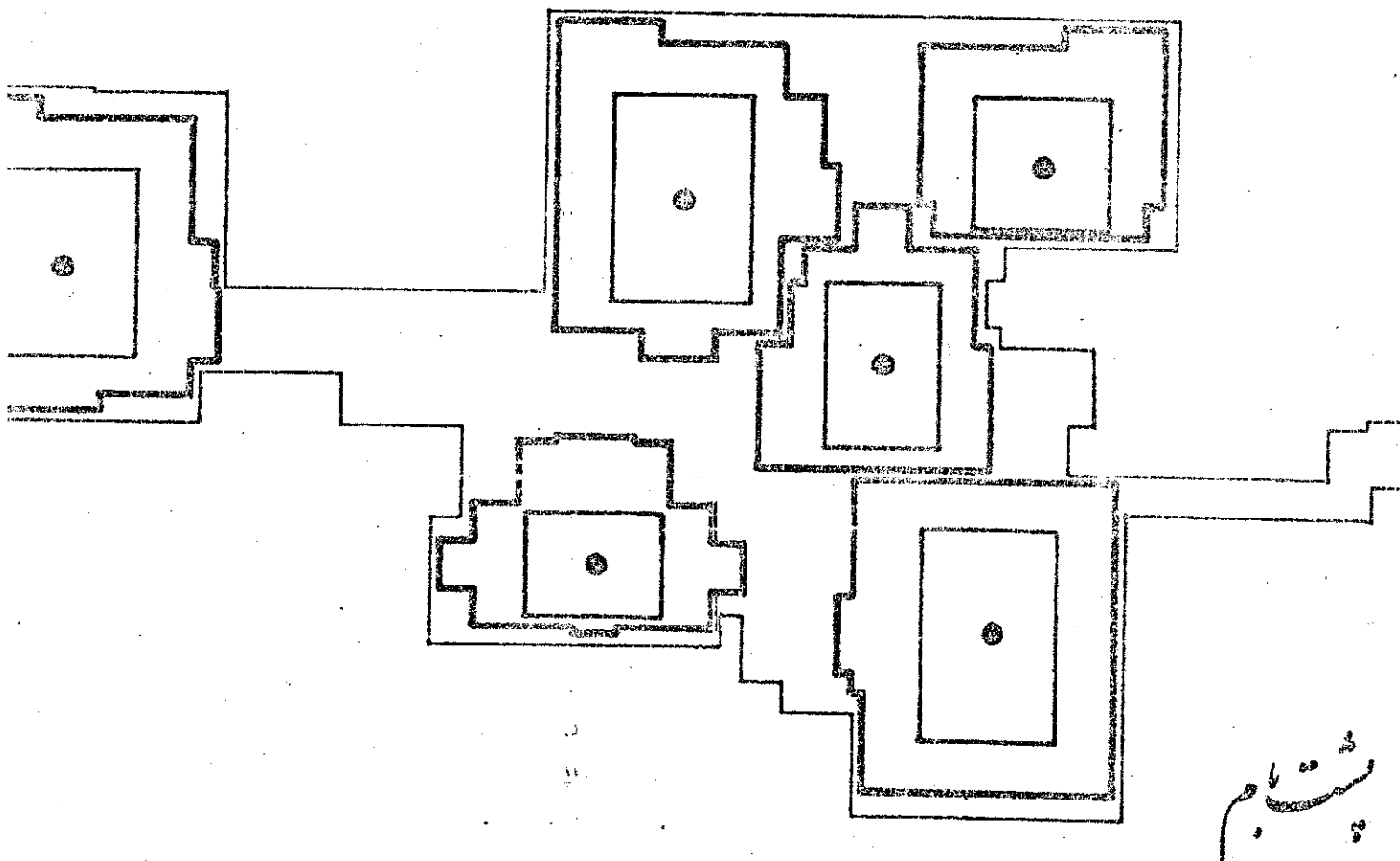
سردر ورودی :

سردر ورودی در سطح افقی تابع یک دوم یا یک چهارم از اشکال مربع یا هشت ضلعی است . در سطح عمودی ارتفاع دو طبقه دارد . ساده ترین صورت آن تنها یک دنده طاق است و صورت دیگر آن نیم چشمه ای از سقف کشیدی است .

ایوان سردر

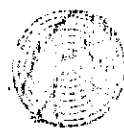
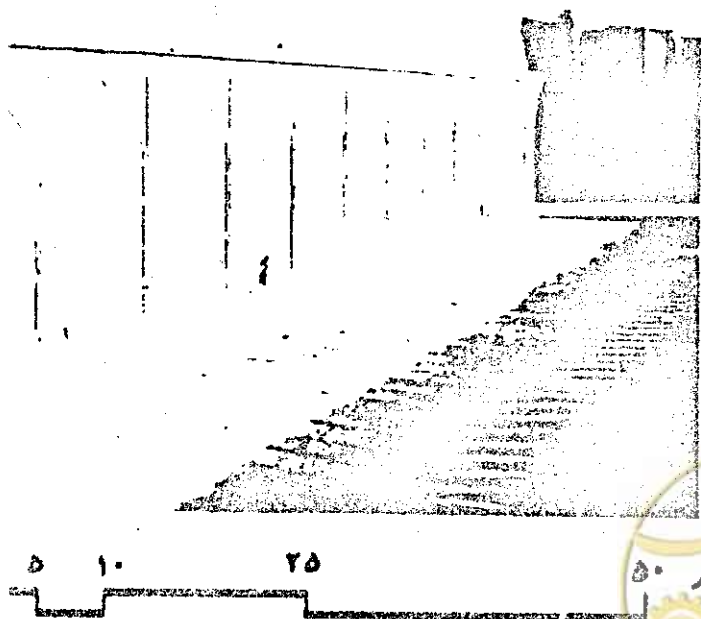

پشت بام

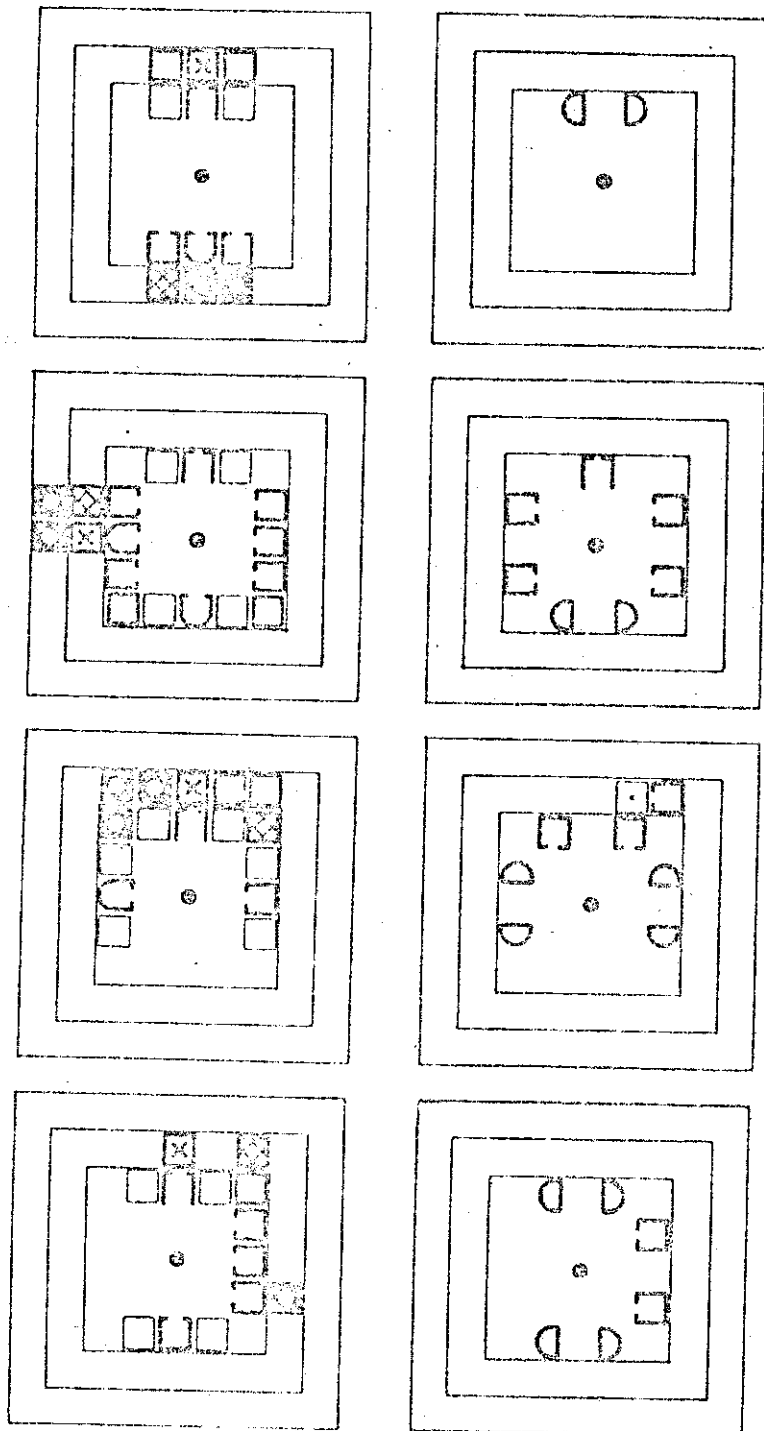
پشت بام مکان زندگی و استراحت عصر و شب تابستان است. اهمیت ویژه پشت بام در حصول گرم آن را تبدیل به فضایی خاصی نماید که به وسیله دیواری آراسته به طاق سماهای یکپارچه با ارتفاع تقریبی یک متر و ۱۱ گره یا ۱۷۸ سانتی متر، حصار گردیده است تا آن را از چشم غیرمطمینان دارد.

دیوار درونی بام نورگیرهای سقفی و برجستگی های ناشی از سقف های گنبدی را در پشت خود قرار می دهد تا سطحی تخت و امن و امان برای رفت و آمد به وجود آورد.

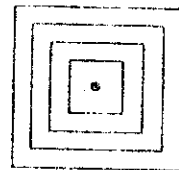
تاسیسات وابسته به بام عبارتند از: انباری، رختخواب دان آبدارخانه و آبریزگاه که در فاصله بین دو حصار دیوار درونی که پشت بام را حصار کرده است و دیوار بیرونی که حصار خارجی را آراسته است قرار می گیرد.

نقشه‌های بارشیر لایه نورزادینگر

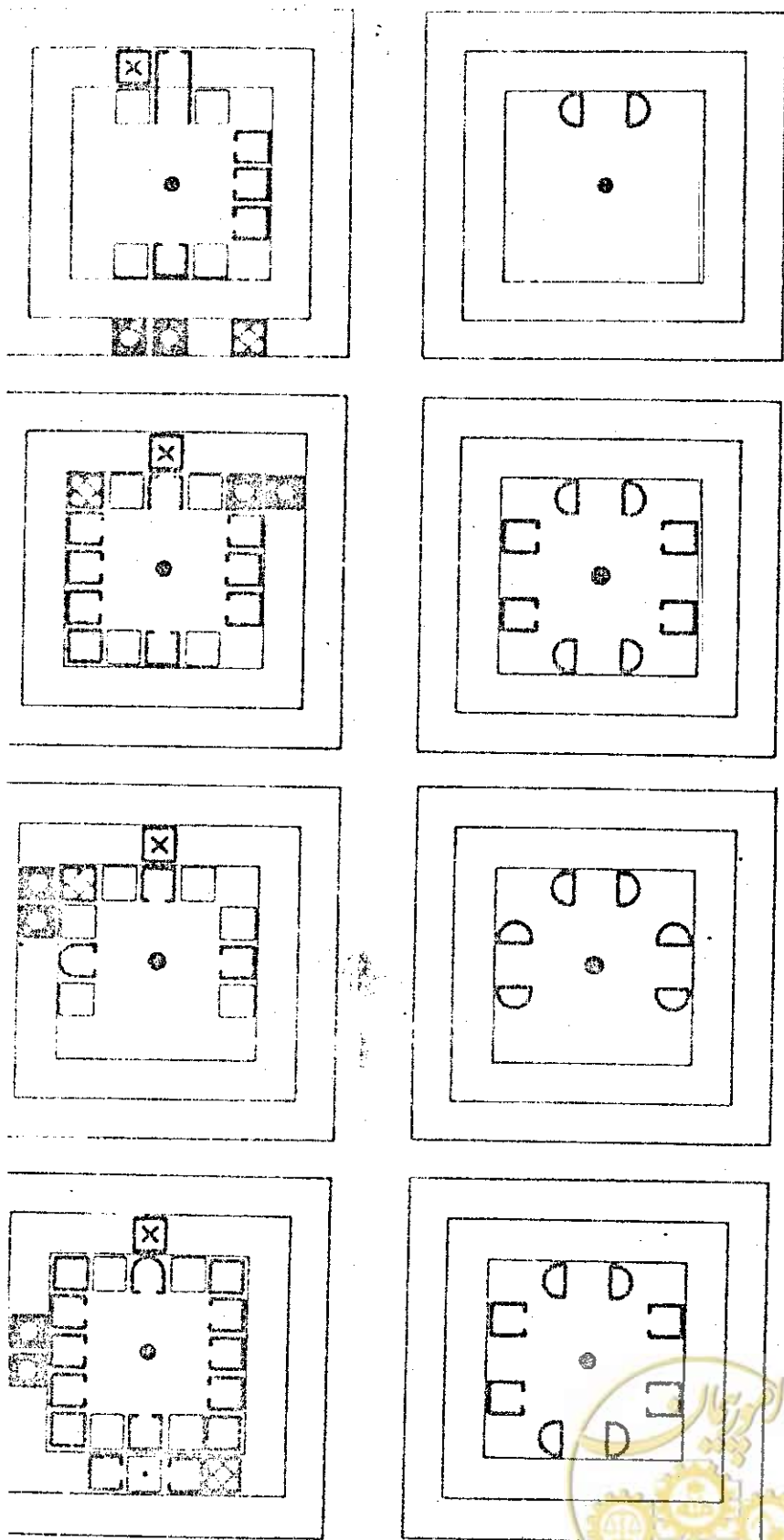

لایه‌های اداری حساب.
لایه اول اولی‌ها.
لایه دوم خدمات.

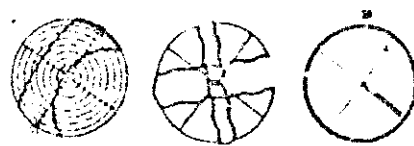

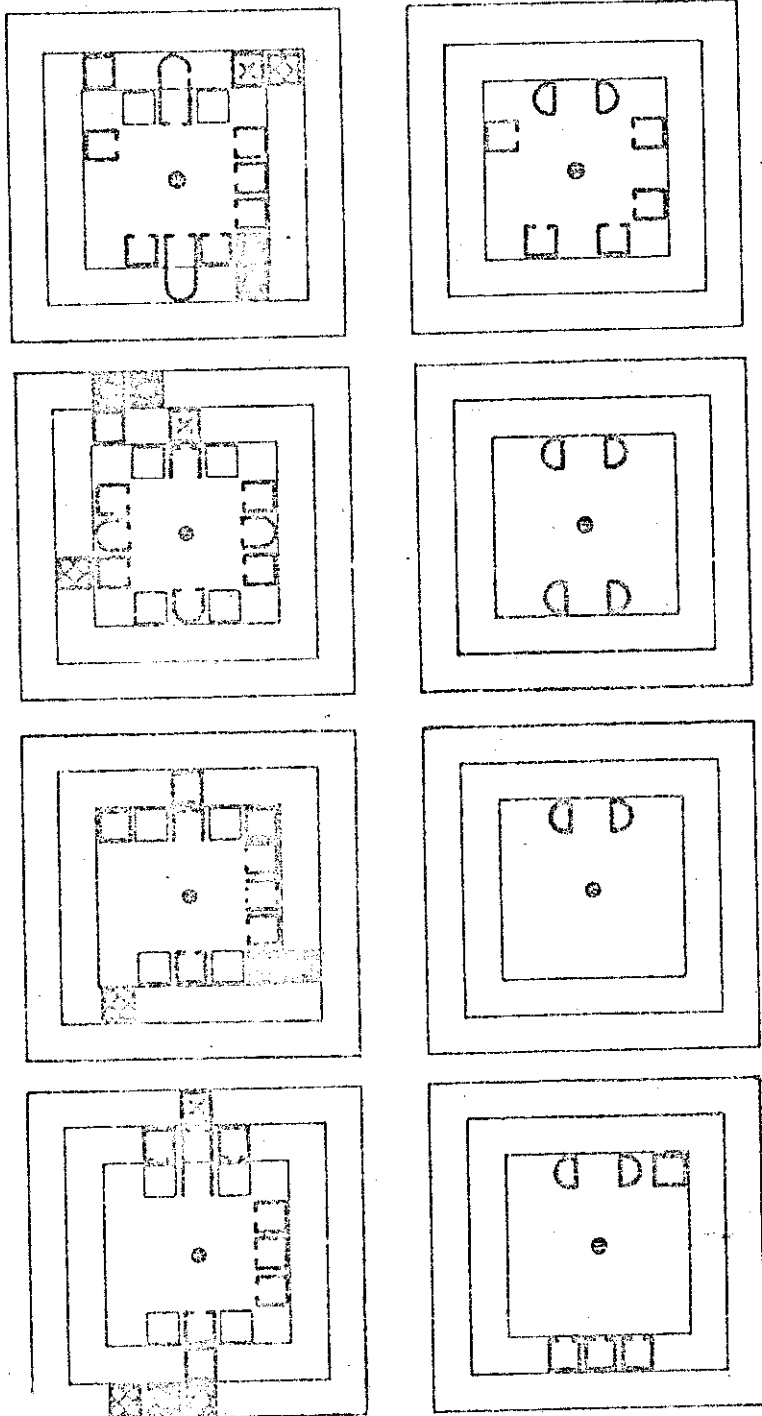
۸. مشرف
۹. دالان ورودی
۱۰. مساحت
۱۱. فضای
۱۲. اتاق مدیریت
۱۳. اتاق مدیر
۱۴. اتاق مدیر
۱۵. اتاق مدیر
۱۶. اتاق مدیر (مدیریت)
۱۷. سرکلن و رستوران
۱۸. آشپزخانه و فضای آب و برق

- ۸- مشر
۹- دانه خورک
۱۰- مباد
۱۱- نمک
۱۲- نوار و بچه
۱۳- انار سدر
۱۴- انار خور
۱۵- انار لور
۱۶- ناله و سدر لور
۱۷- سر لور و بستر
۱۸- آشپزخانه و آب ران

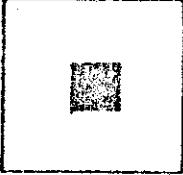
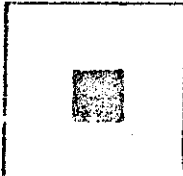
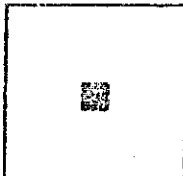
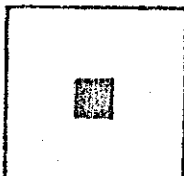
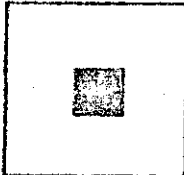
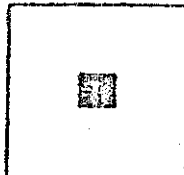
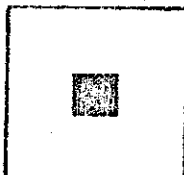
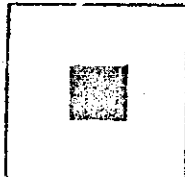
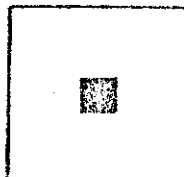
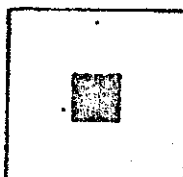
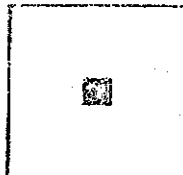
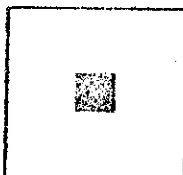
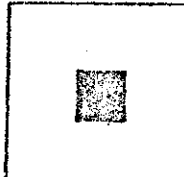
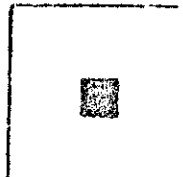

۸. مشتر
۹. داخل و خارج
۱۰. مبدا
۱۱. قفسه
۱۲. آینه
۱۳. لاف
۱۴. لاف
۱۵. لاف
۱۶. لاف
۱۷. سر
۱۸. سر

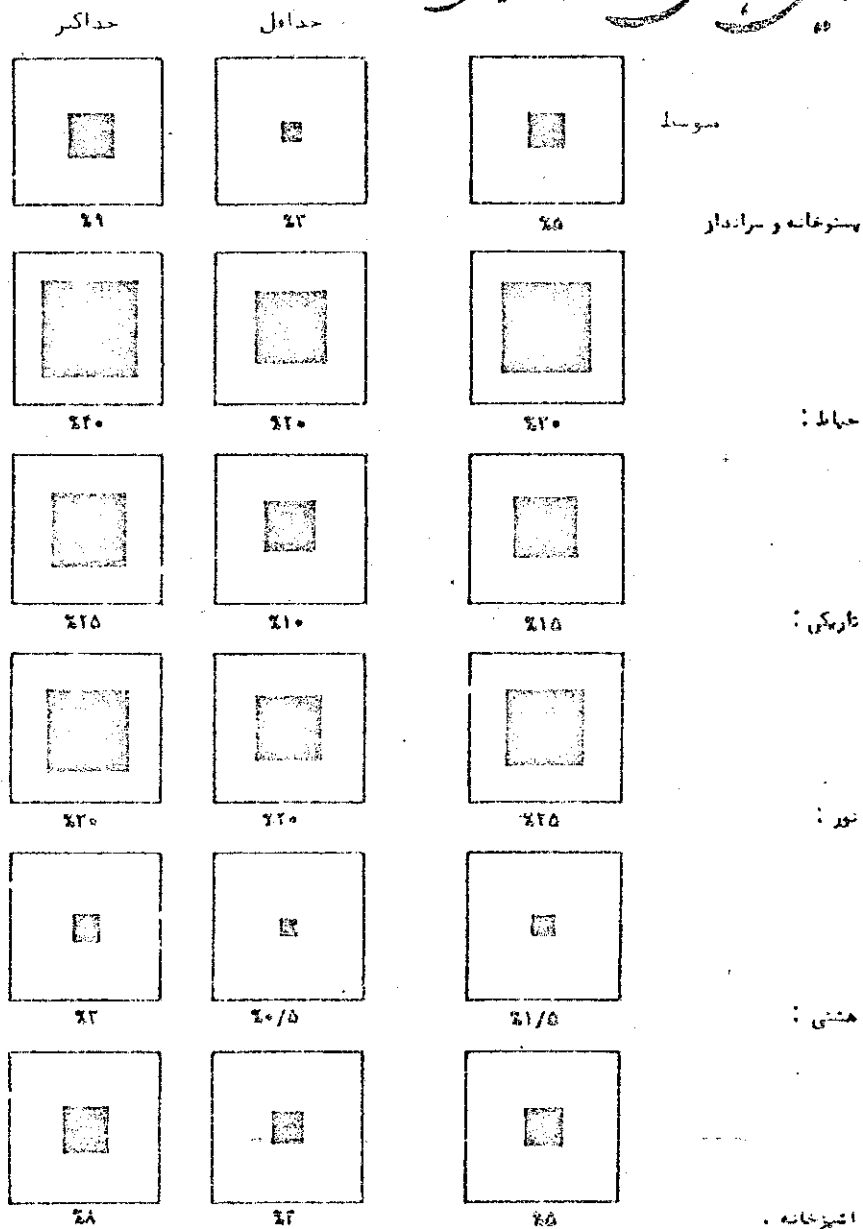

تجربیه تشخیص و اندازه‌گیری - تجزیه‌گر

حداکثر	حداقل	موسط	راهنما:
 ۲۵/۵	 ۲۱/۵	 ۲۲/۵	
 ۲۶/۵	 ۲۱/۵	 ۲۲	تختگاه:
 ۲۶/۵	 ۲۳/۵	 ۲۵/۵	تالار:
 ۲۱/۵	 ۲۲/۵	 ۲۶	مدری:
 ۲۸	 ۲۲	 ۲۲	پنج‌دری:
 ۲۶/۵	 ۲۳/۵	 ۲۲/۵	ارس:

■ مساحت دیوارها بطور متوسط ۱۵٪ کل زمین است.
■ کلیه نسبت‌ها با در نظر گرفتن سطح همگرا بنا عنوان ملائمت استخراج گردیده است.
■ با دقت رقم ۵/۵ تا ۱/۵ درصد مساحت کل زمین را اشغال می‌نماید.

تجسّم و تصویر فضائی - تجسّم بکر

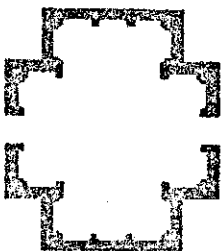
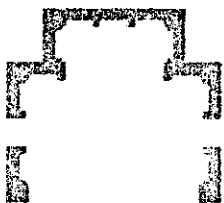
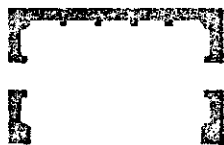
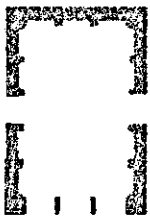
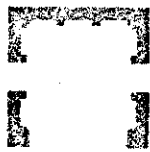
۱۸ نمونه خانه هتئ اوزیایی شده، استغراج کردیده است.

۲۸ متر مربع و حداکتر رقم ۸۷۲ متر مربع را دارا میباشد.

۳۸ مصالحای نور شامل کلبه فضاهاى منكى و معادای تاریکی مایقی عساعا نظیر راهرو، دالان، پستو، مسراج و آشیرخانه می باشد.

دستورالعمل

حیات مرکز و طبق خانه است و اندازه و تناسب آن نیز از طریق جا افتادگی فضاهای اطراف آن تعیین می شود .

برای معمار سنی مراحل از کار درآوردن بنا* عبارتست از :

۱- اندازه گیری زمین با کر کردن .

۲- تعیین کمی شکل های سنی (بالار و نادر - به درق - پنج دری - ارسی ...) ، براساس خواسته های صاحب کار .

۳- گنجاندن شکل های سنی درمحوطه مورد نظر با به کار گیری پیوندن مطلوب زمین و براساس ملاحظات محیطی* آب ، باد ، گیاه ، خورشید و جهت قبله .

دراین مرحله از کار معمار فضاها را به صورت بخته های کچی ، که هر یک معرف صورت اطاق های مورد نظر است ، برروی " برزه " * ، به نمایش می گذارد .

۴- براساس خواسته ها و محدودیت ها ، کار که مرحله " برزه " را طی نموده است ، مورد ارزیابی قرار می گیرد و روی طرح آن تجدید نظر کلی می شود که آن را کاستن و افزودن یا " کست افزود " می گویند ، بار دیگر پس از این مرحله ، کار بر روی " برزه " به نمایش در می آید و پس از تجدید نظر احتمالی به مرحله نهایی می رسد .

۵- دراین مرحله ، باز نگری کلی طرح و تعیین مکان های به کارگیری شهرهای وابسته به معماری نظیر نقاشی ، مقرنس ، کاشیکاری و ... تعیین می شود که آن را آرایش می نامند .

* - اصطلاح از کار درآوردن یک بنا بجای خلق ، به اعسار انواع معمار بنا می رهند است .

* - ملاحظات مسطحی ، بهایا* تاروپود خانه سنی را می سازد . معمار ، محدا و عوامل محیطی را بخوبی می ساند و براساس اساس بهرین اسباب را براساس عوامل محیطی انجام میدهد تا آنکه همواره خانه رنده نماید .

* - برزه مرامودنی مرشد از دیوانه* اولاد* درملول می باشد .* معوش برخسته اطاق ها (خانه های کچی معرف صورت اطاق ها) برروی آن به نمایش گذاشته می شود .

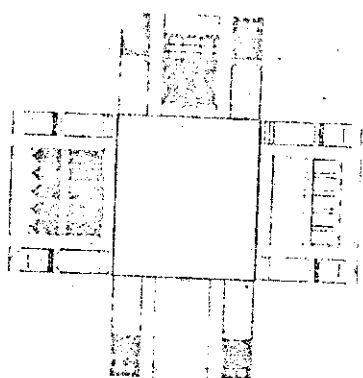
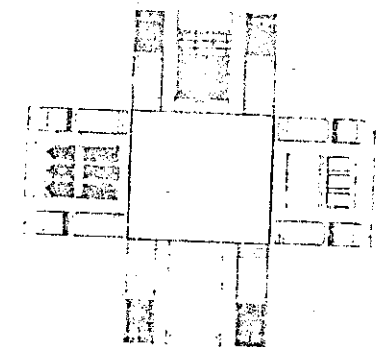

اتصال اماکنها درگرد حیاط هیچگاه مستقیم نیست و شماره حد فاصل بین یک اتاق با اتاق دیگر بوسیله فضای راهرو یا تخت گاه پر می شود. بنابراین آهنگ قرارگیری اماکنها درکنار یکدیگر یکی از دو صورت زیر است.

اتاقی - راهرو - اتاقی

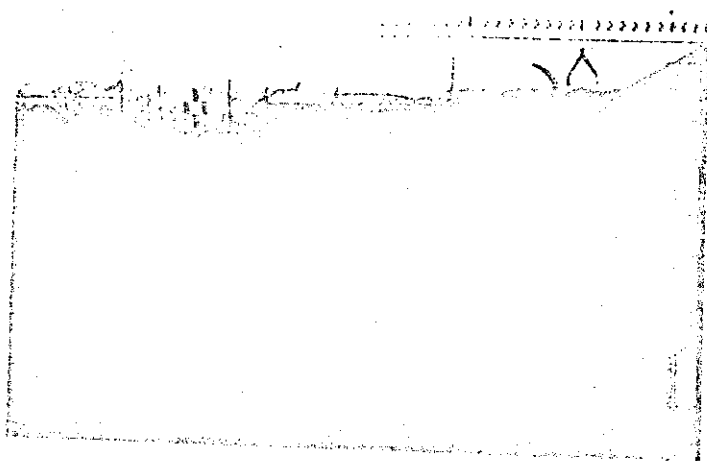
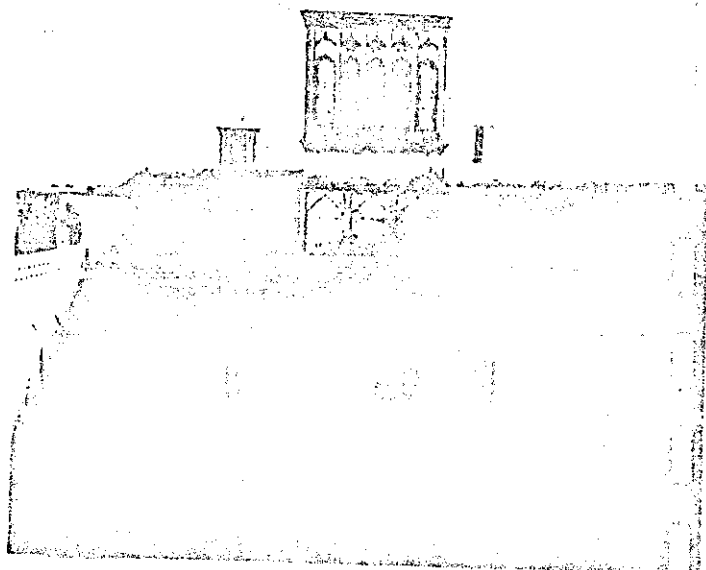
اتاقی - تخت گاه - اتاقی

با ثابت نگاه داشتن فضای اتاق های "دو طبقه ارتفاع"، و رعایت مکان طبیعی آبان در اطراف حیاط، ساسات مسوعی از حیاط حاصل می شود.

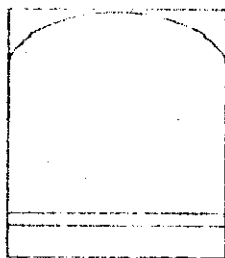
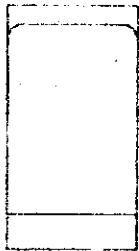
۷۱

نالار و بادگیر یا سای باز.

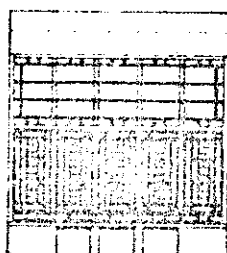
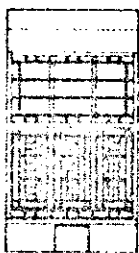
اتاق های آبی

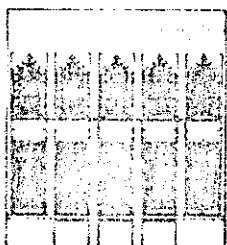
تالار و بادگیر ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض سه کر .

تالار و بادگیر ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض پنج کر .

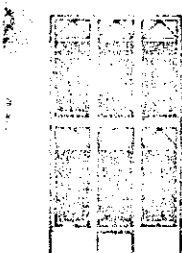
طاق ارسسی ، سه لکه ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض سه کر

طاق ارسسی ، پنج لکه ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض پنج کر

طاق سددری ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض سه کر

طاق پنج دری ، (دو طبقه ارتفاع) ، عرض پنج کر

طاق سه دری + بالاحاجه اوروسی سه لکه ، عرض سه کر .

طاق سددری + بالاحاجه سه دری ، عرض سه کر .

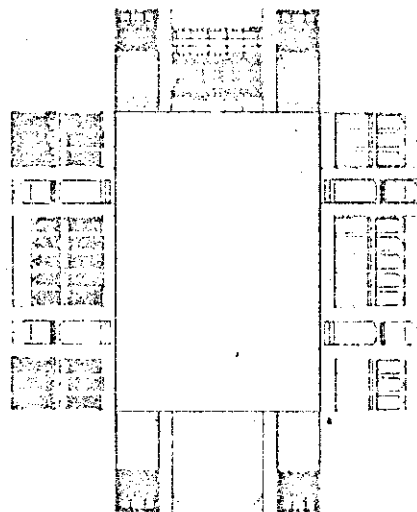
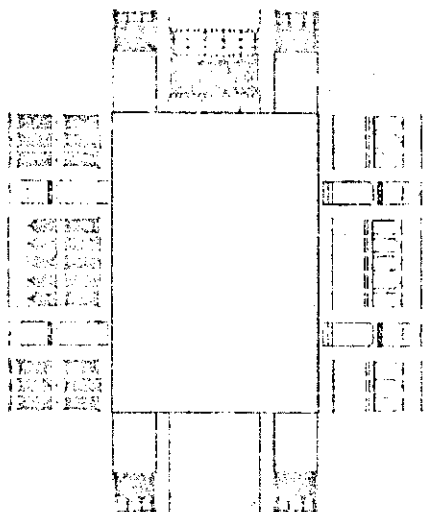
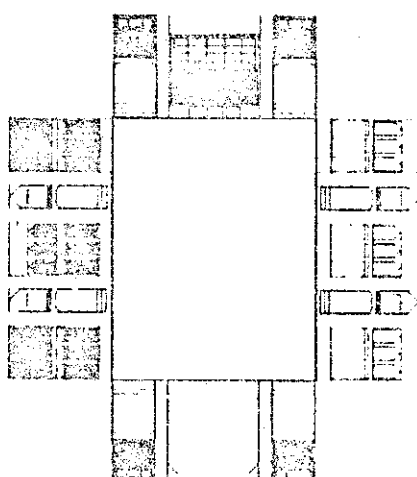
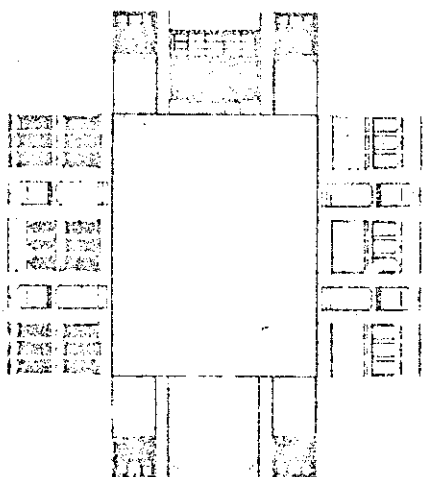
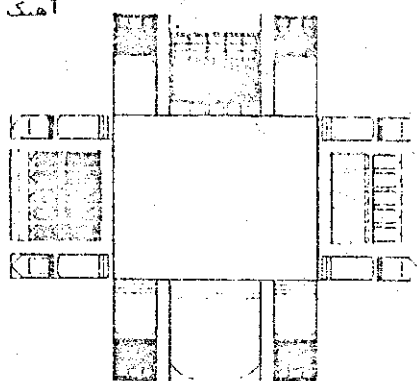
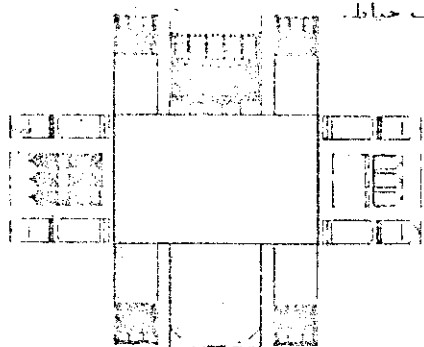

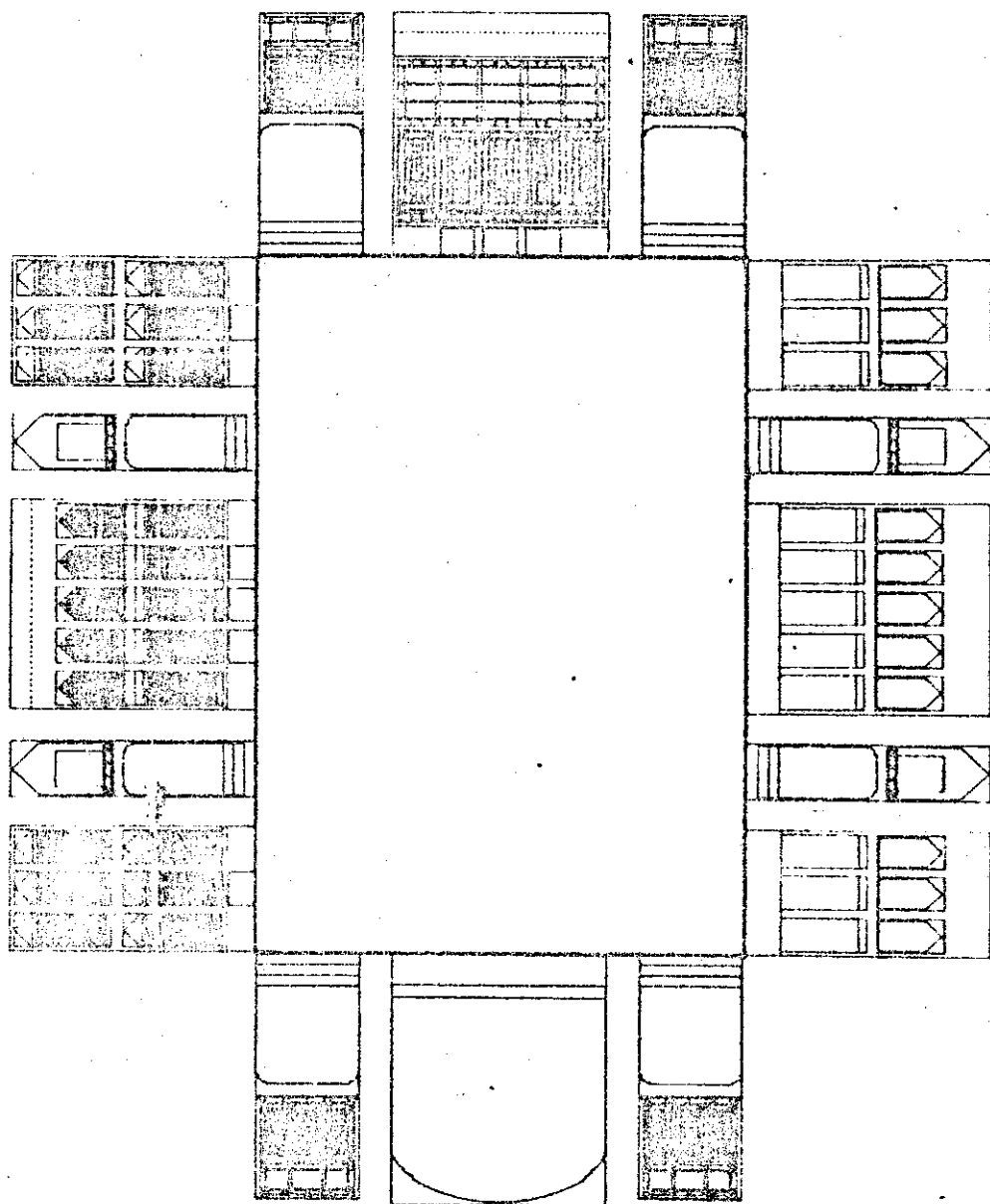
تختگاه + بالاحاجه کوسوار ، با ارسسی دولکه ، عرض دو کر .

تختگاه + بالاحاجه کوسوار ، با ارسسی سه لکه ، عرض دو کر و یک چارک .

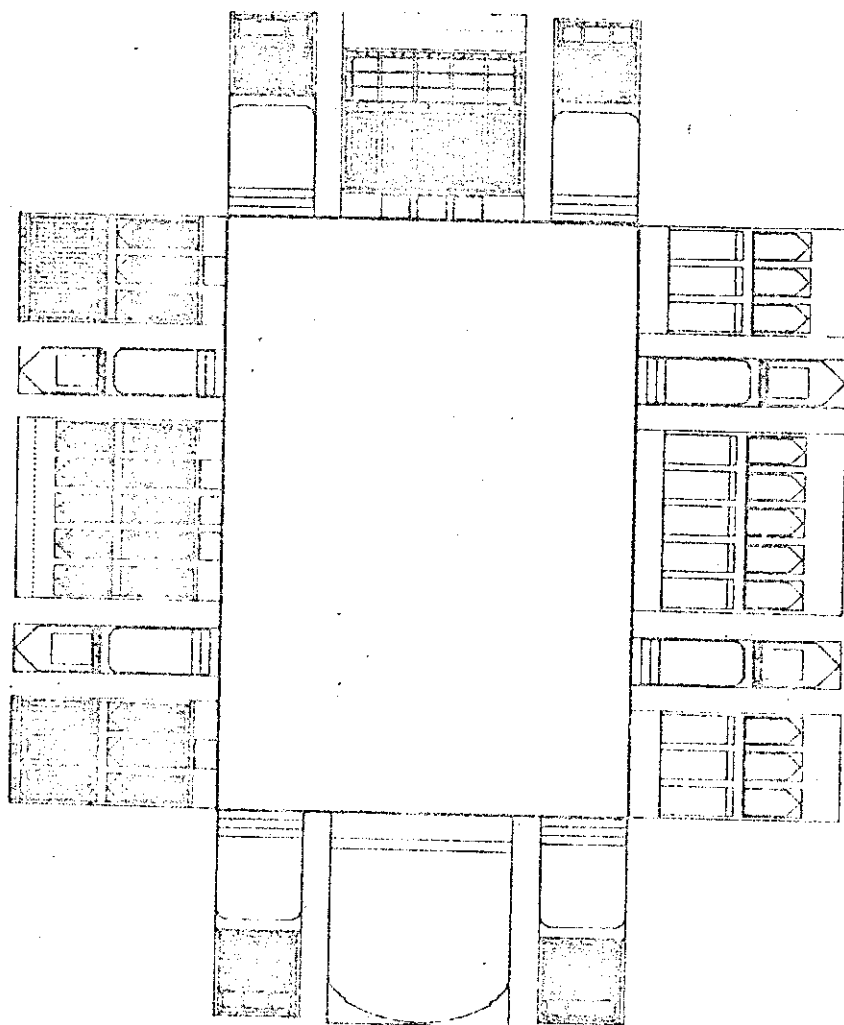
آهنگ ترکیب انشائی‌ها در اطراف حیاط.

۱ ۲ ۳ ۴ ۵

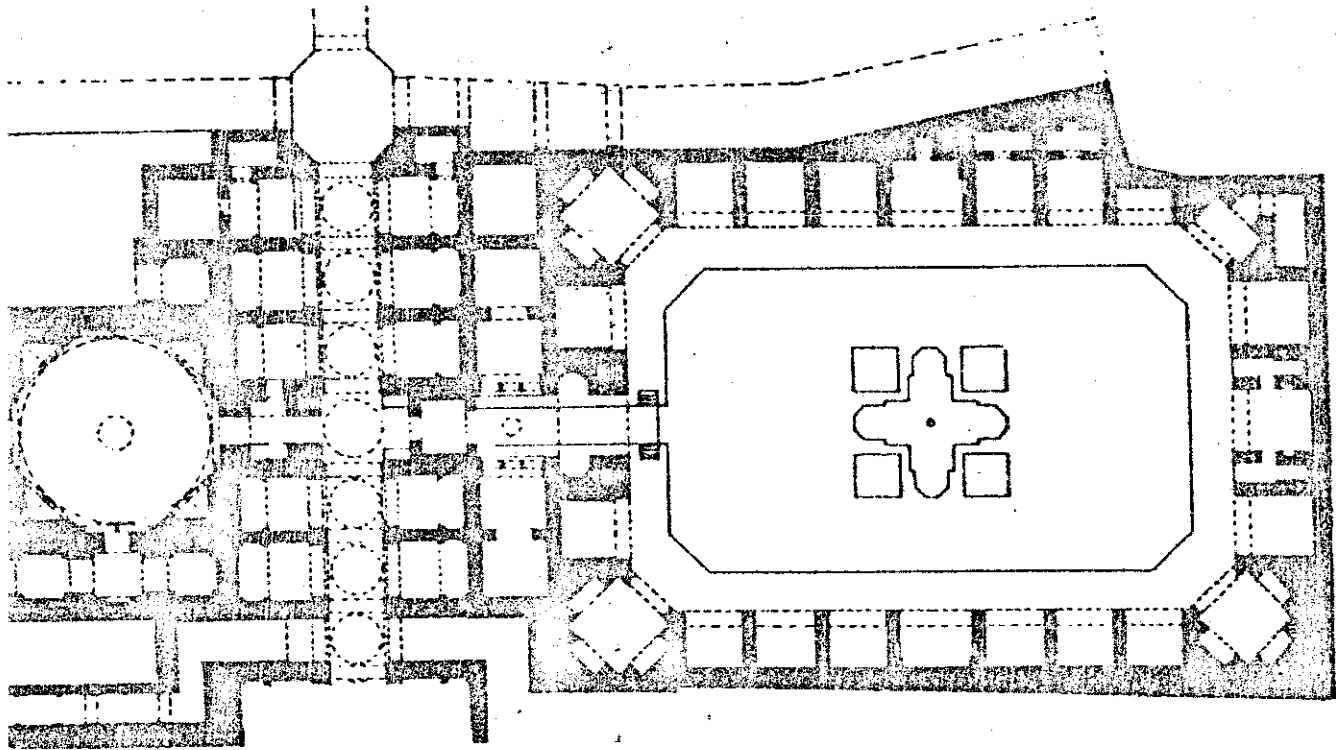

۷۵

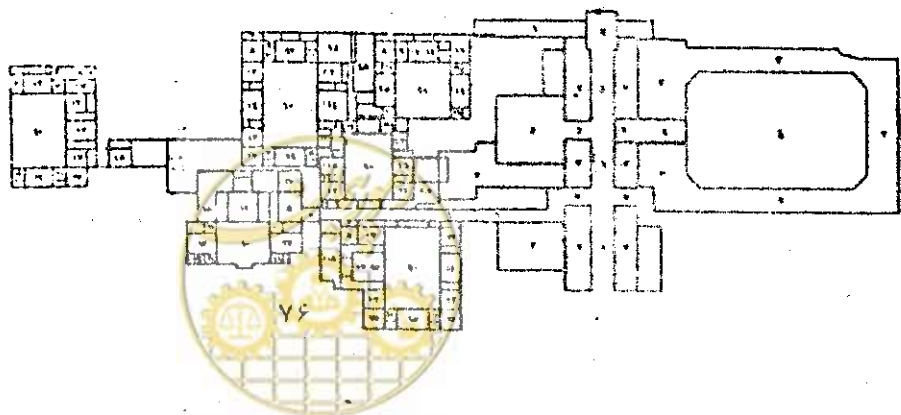

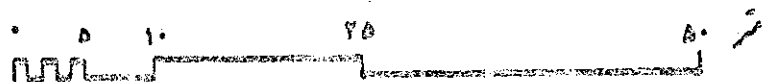
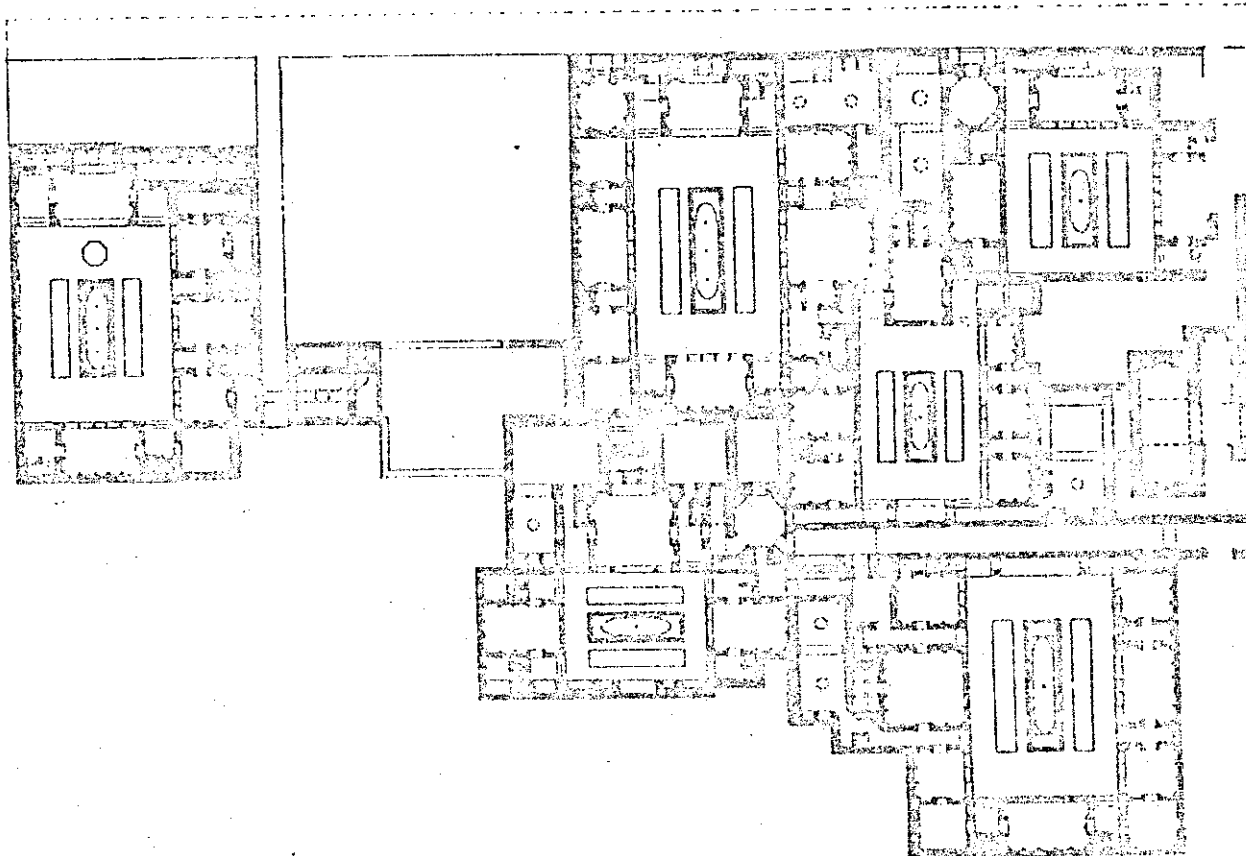
omorepeyman.ir

مجموعه منظر، یاد بنفشه پیر

۱- بنفشه	۷- سرد دره	۱۳- لاله سدر
۲- جاده	۸- منظر	۱۴- لاله ناز
۳- جاده	۹- دانه آب	۱۵- لاله
۴- سدا	۱۰- مبل	۱۶- پلاژ (سرد دره)
۵- جاده	۱۱- منظر	۱۷- سرد دره
۶- کوه	۱۲- تالار	۱۸- آبشار

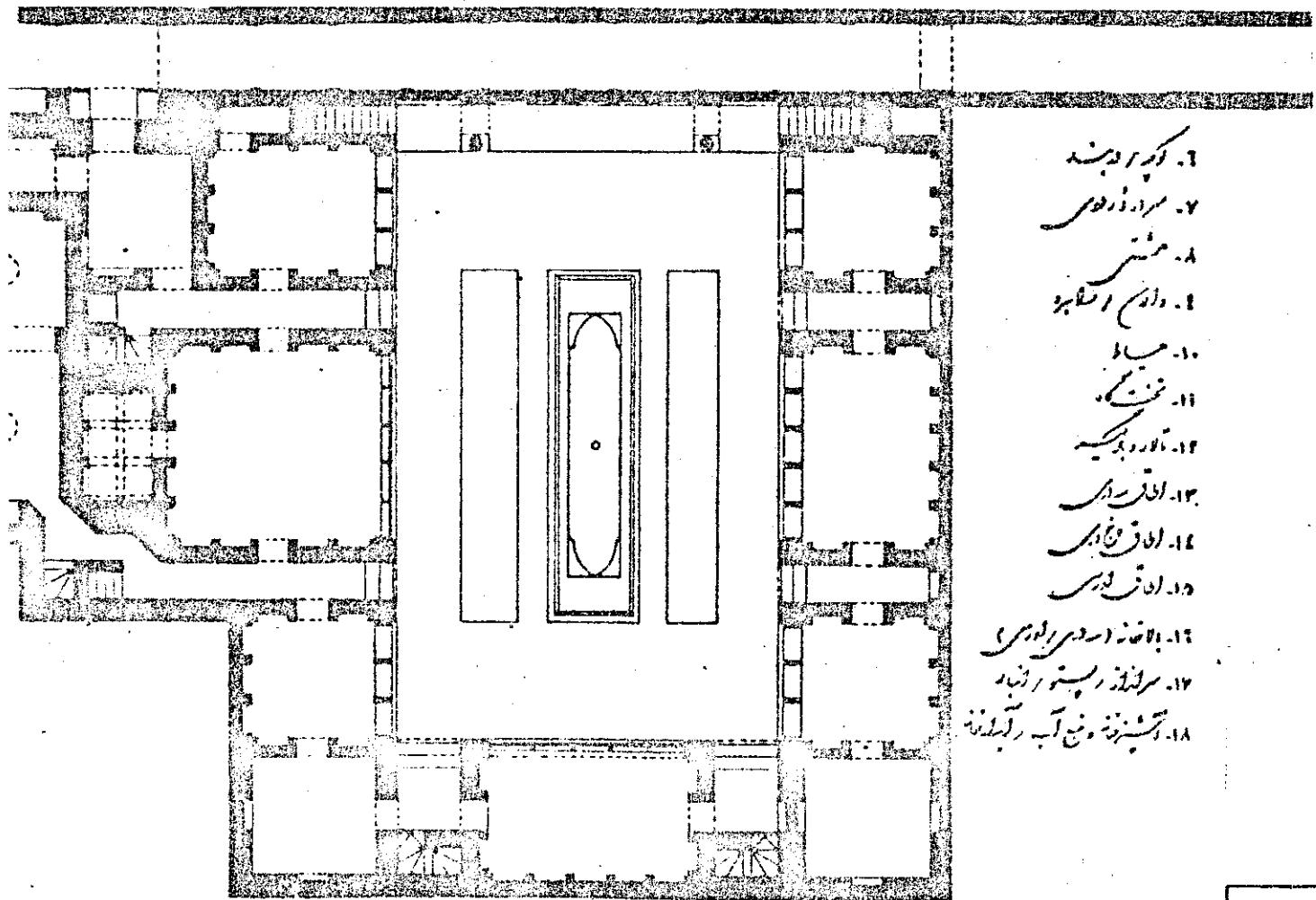

۷۷

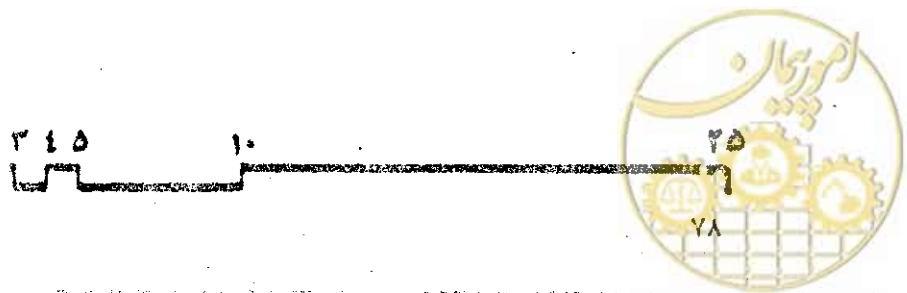
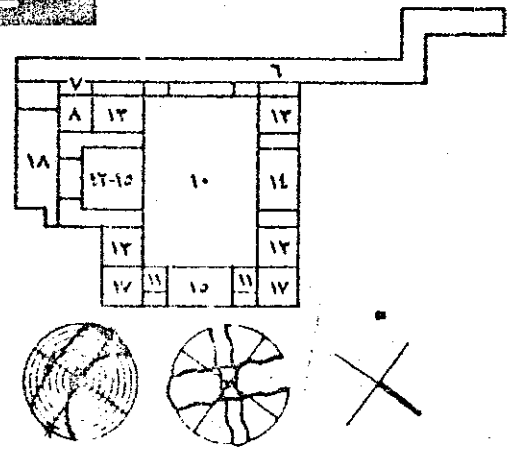

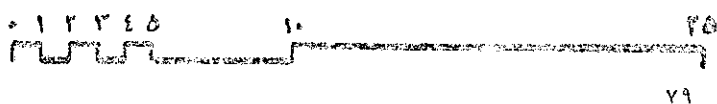
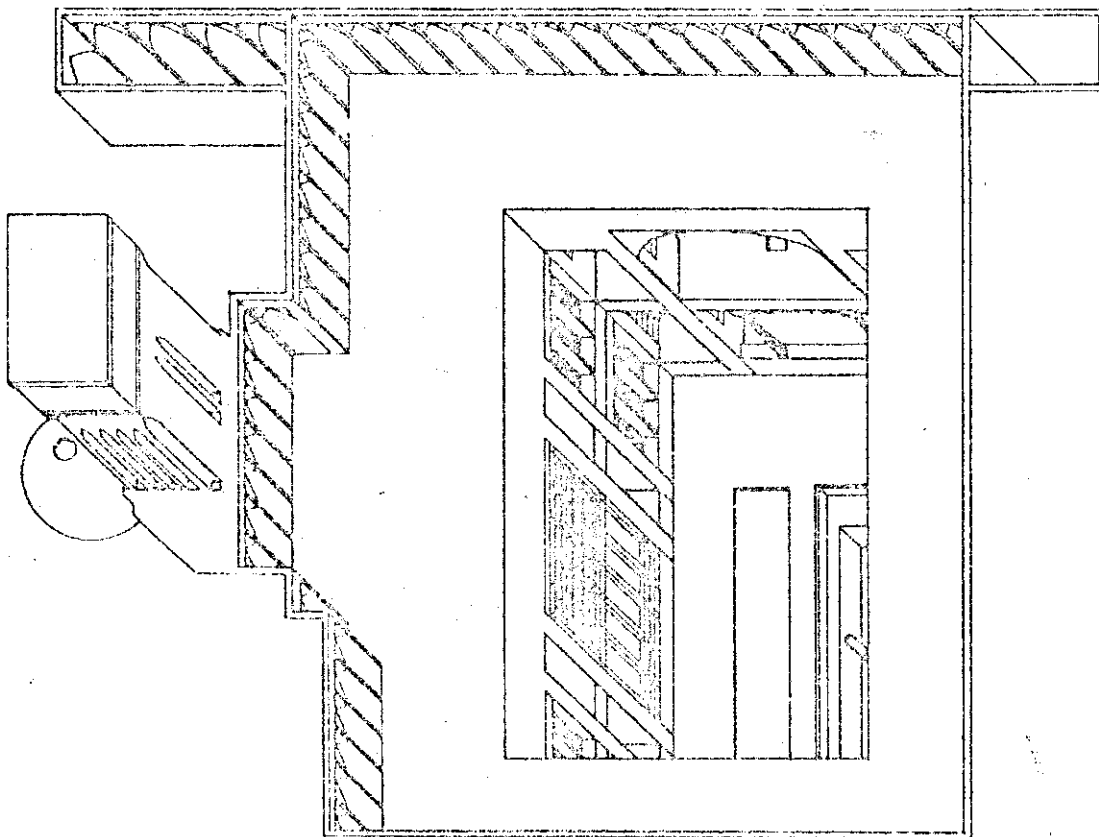
omoorepeyman.ir

خانه «الف»

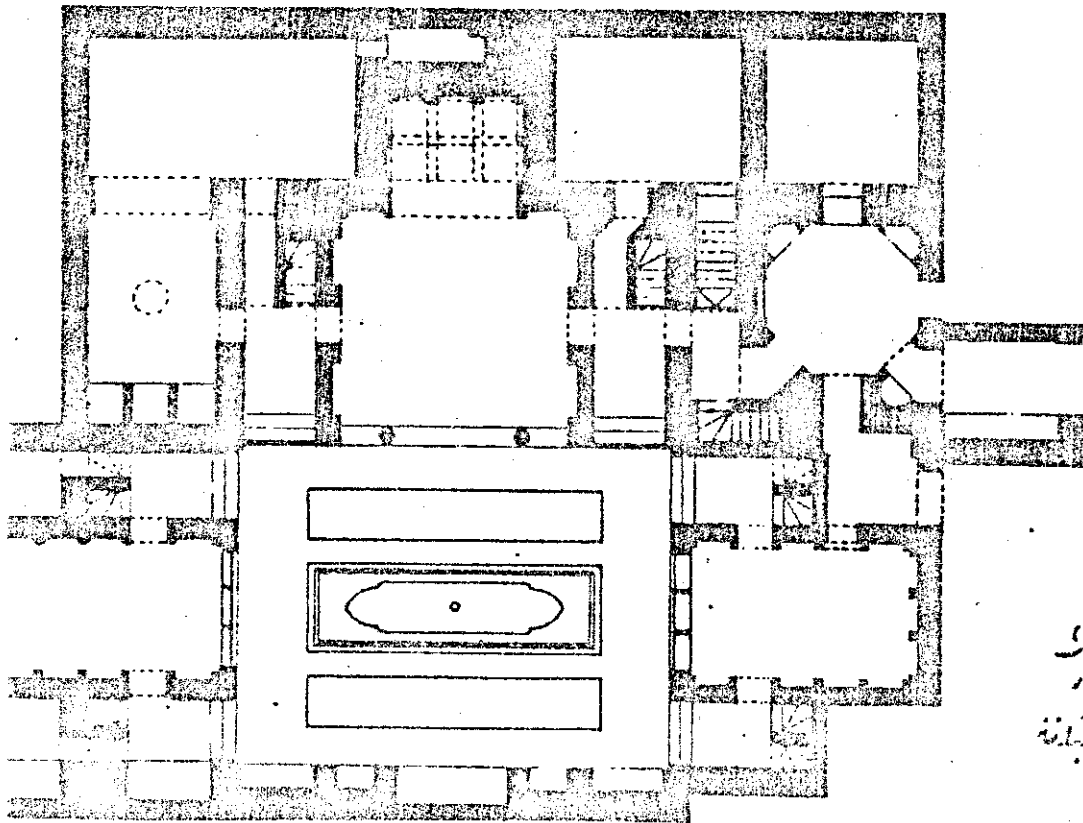
۱. کپور و جند
۲. سردر و در
۳. آشپزخانه
۴. اتاق خواب
۵. حمام
۶. اتاق خواب
۷. اتاق خواب
۸. اتاق خواب
۹. اتاق خواب
۱۰. اتاق خواب
۱۱. اتاق خواب
۱۲. اتاق خواب
۱۳. اتاق خواب
۱۴. اتاق خواب
۱۵. اتاق خواب
۱۶. اتاق خواب
۱۷. اتاق خواب
۱۸. اتاق خواب

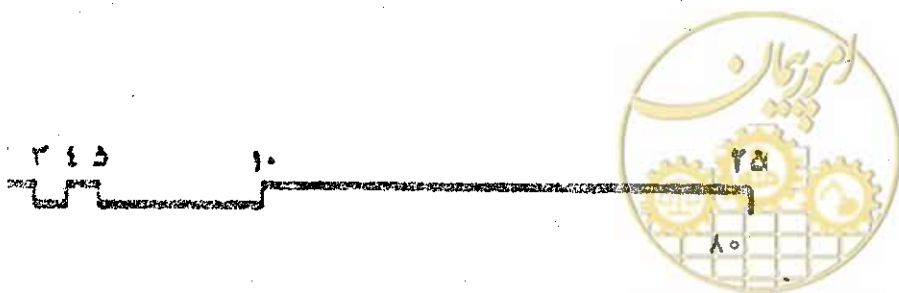
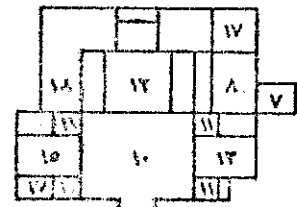

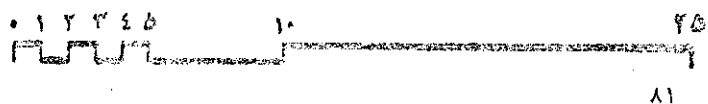
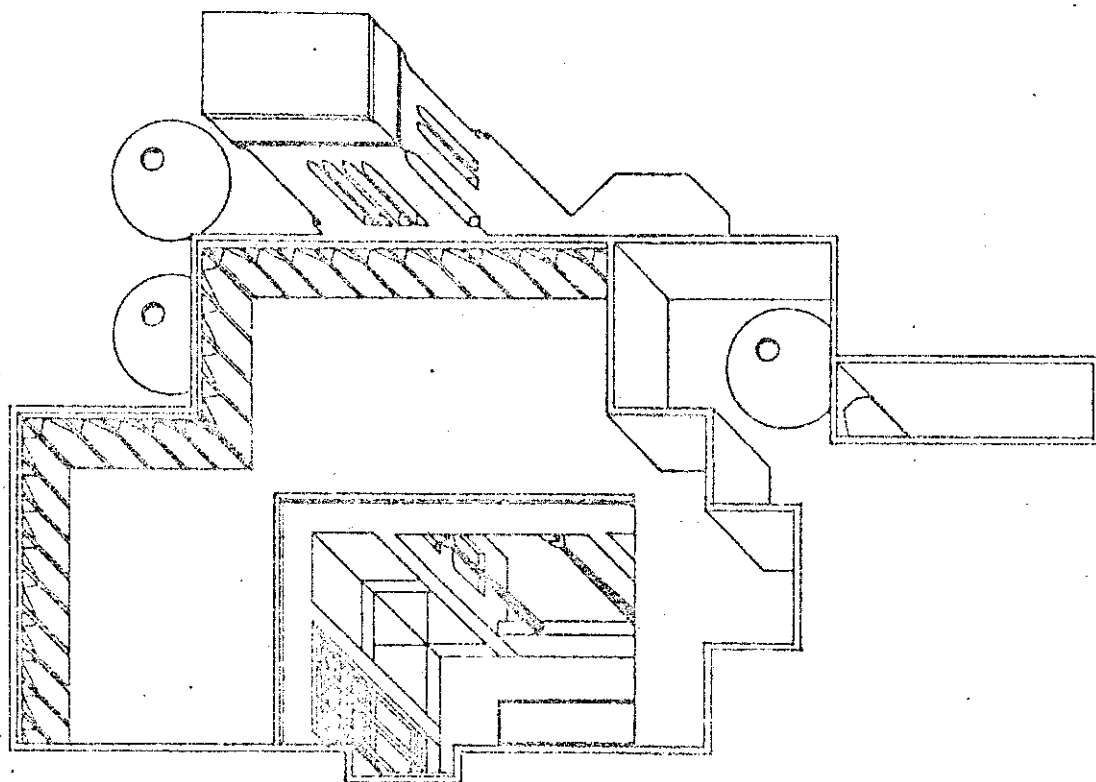
omoorepayman.ir

خانه «ب»

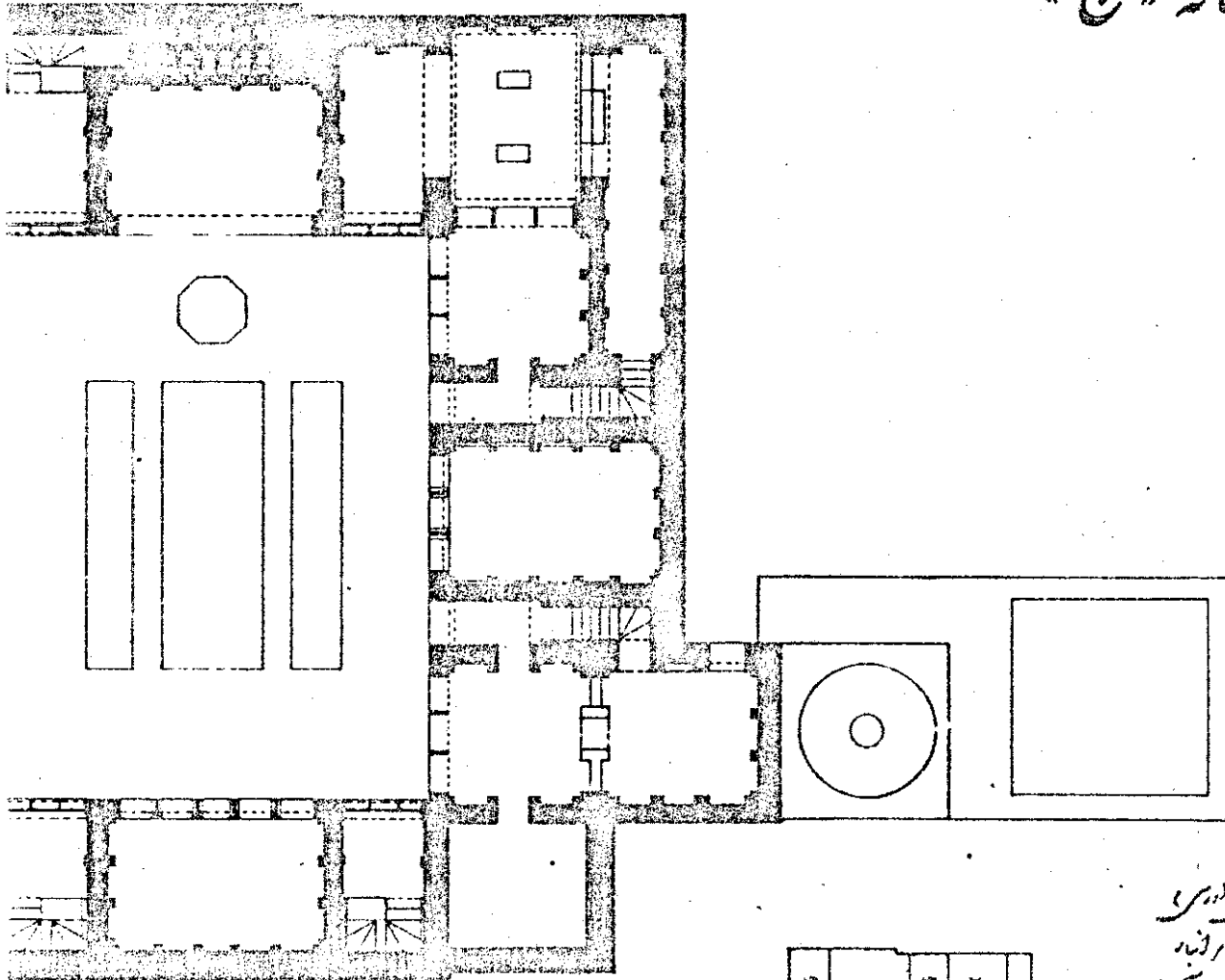

- ۲- سردار و درخت
- ۸- حیضتر
- ۱- دانه و سنگ
- ۱۰- حمام
- ۱۱- غنچه
- ۱۲- تاق و بدلیجه
- ۱۳- اتاق سردار
- ۱۴- اتاق بزرگ
- ۱۵- اتاق سردار
- ۱۶- بلاخانه (سردار و درخت)
- ۱۷- سردار و درخت
- ۱۸- تاق و بدلیجه

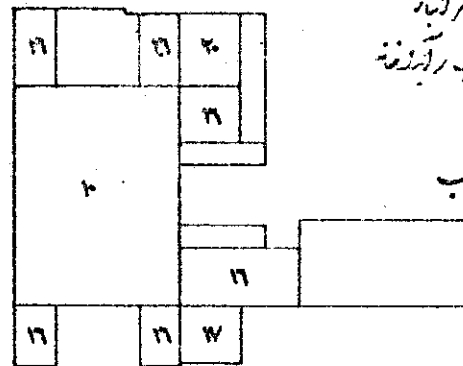

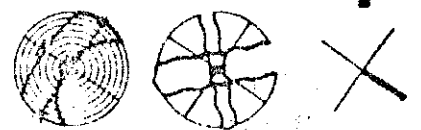
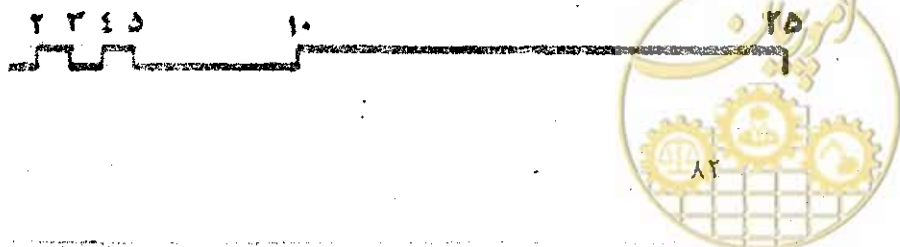
خانه "ج"

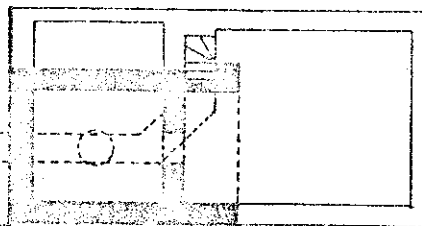
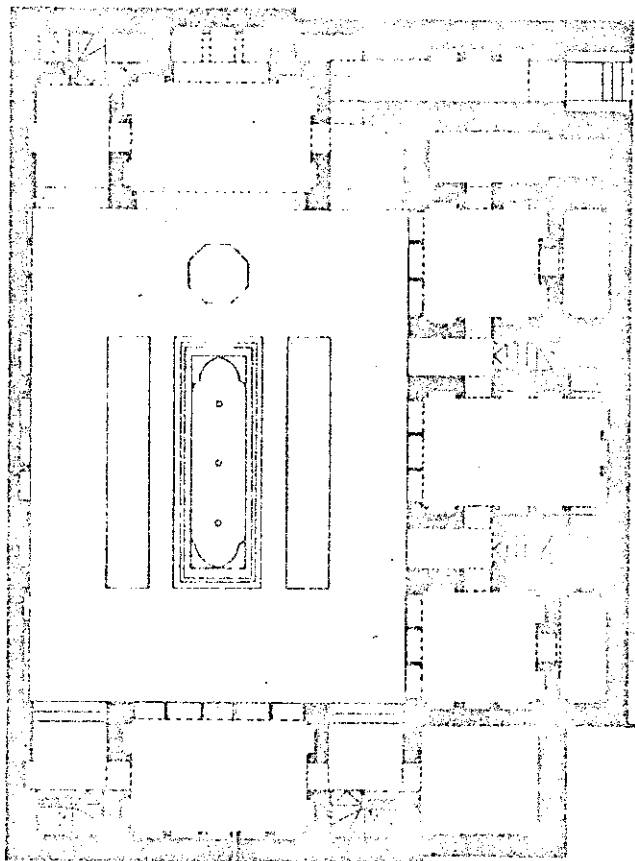
- ۱۶- اتاق در ورودی
- ۱۷- سرلشکر رستوران
- ۱۸- آشپزخانه و منبع آب رانده
- ۱۹- آبریزگاه
- ۲۰- پشت‌بام دریاچه

تالار

خانه «ع»

۷. سردر و در

۸. پیش‌در

۹. راه‌رو

۱۰. مسکن

۱۱. آشپزخانه

۱۲. اتاق خواب

۱۳. اتاق خواب

۱۴. اتاق خواب

۱۵. اتاق خواب

۱۶. اتاق خواب (در صورت نیاز)

۱۷. سرسبز و پستو

۱۸. سرسبز و پستو آب

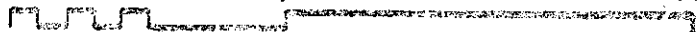
۱۱	۱۲	۱۱	۸	۷
			۸	
			۱۳	
			۹	
			۱۳	
			۹	
			۱۳	
۱۱	۱۲	۱۱	۷	

مکتب

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵

۱۰

۲۵

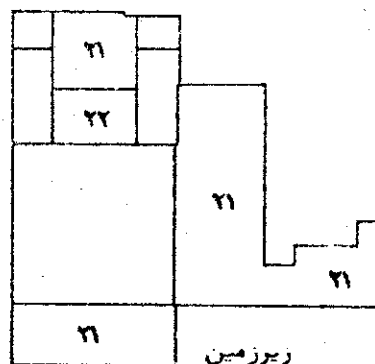
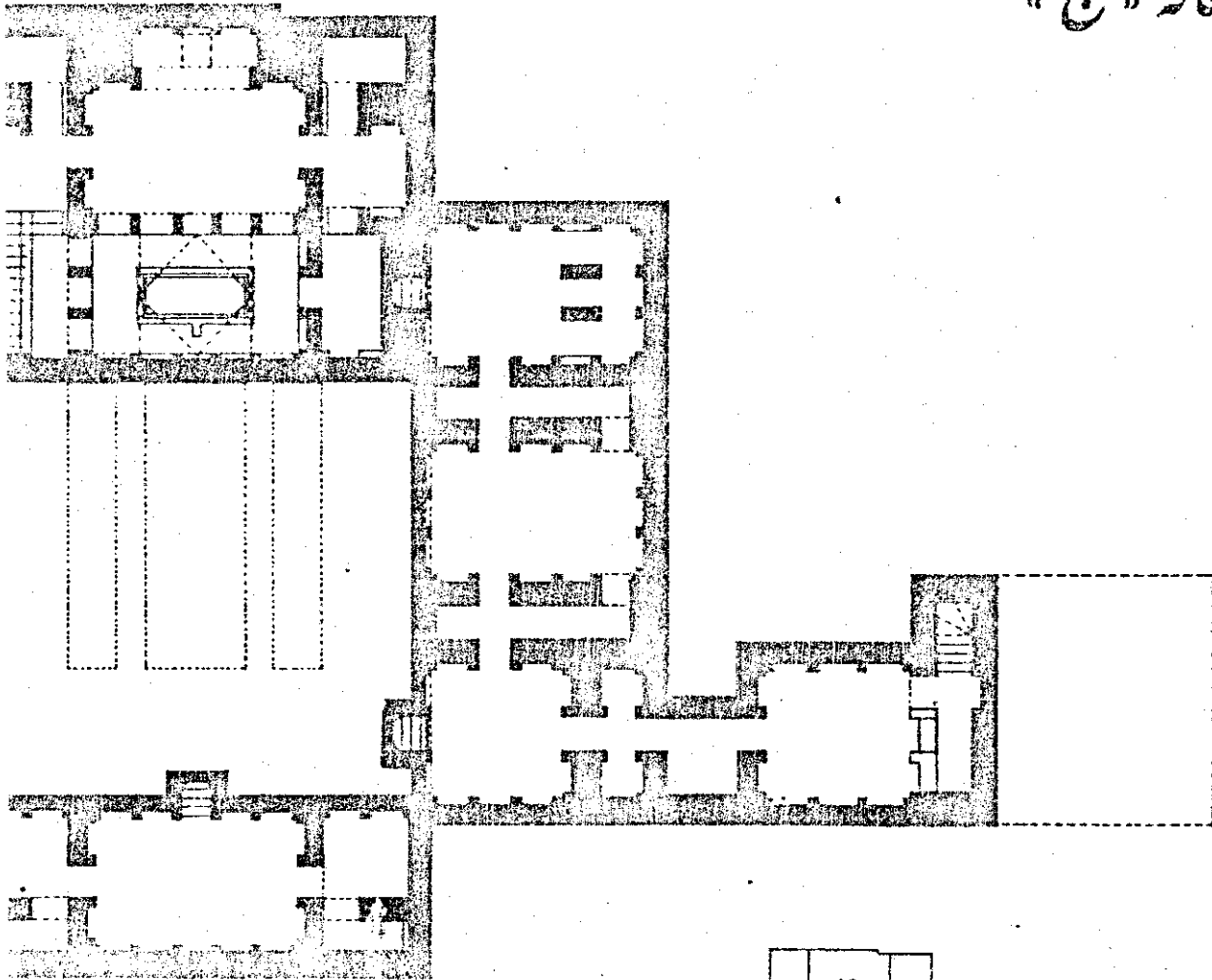

۸۲

omoorepeyman.ir

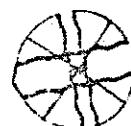
خانه "ج"

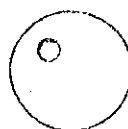
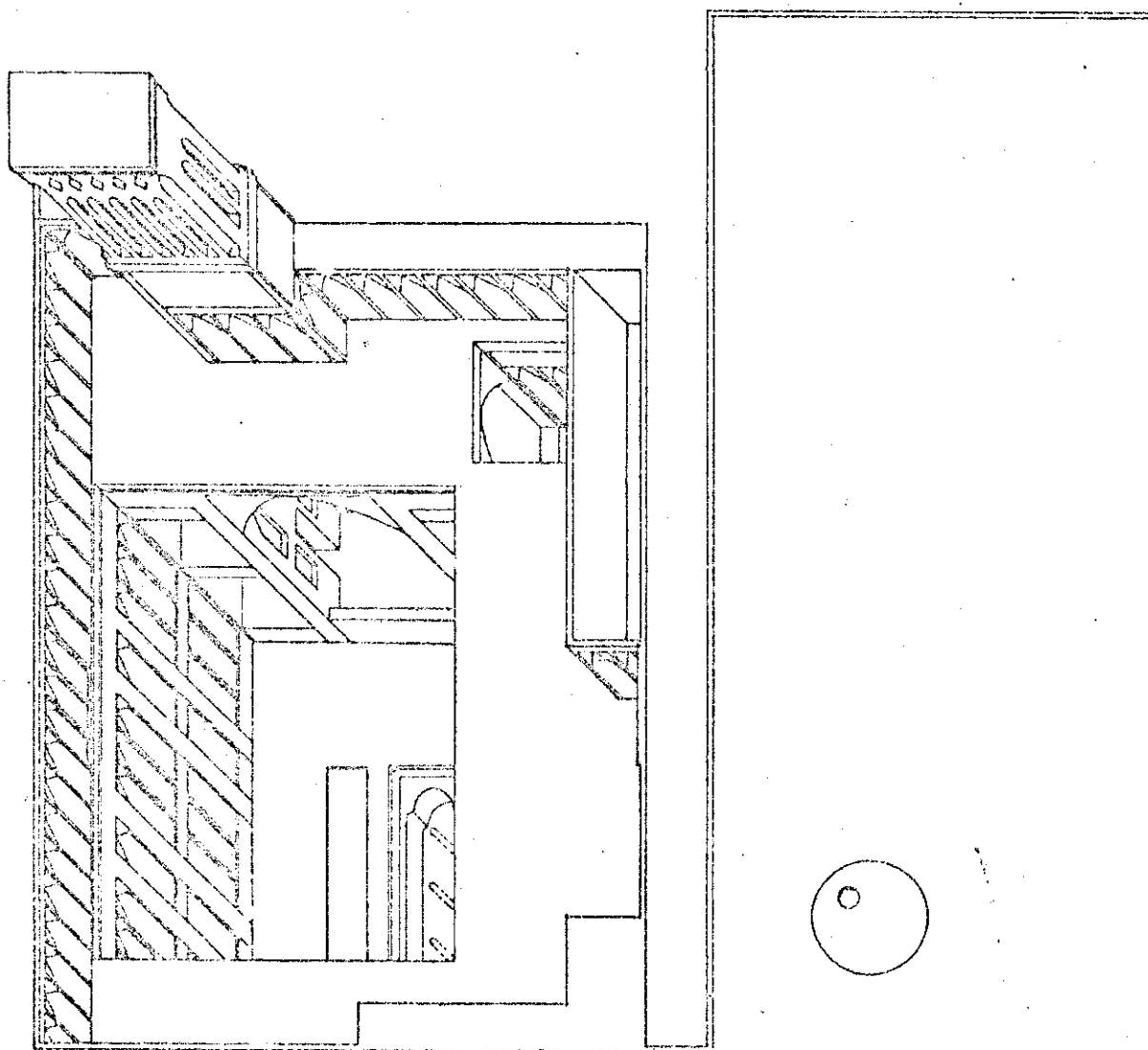

۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵

روزن

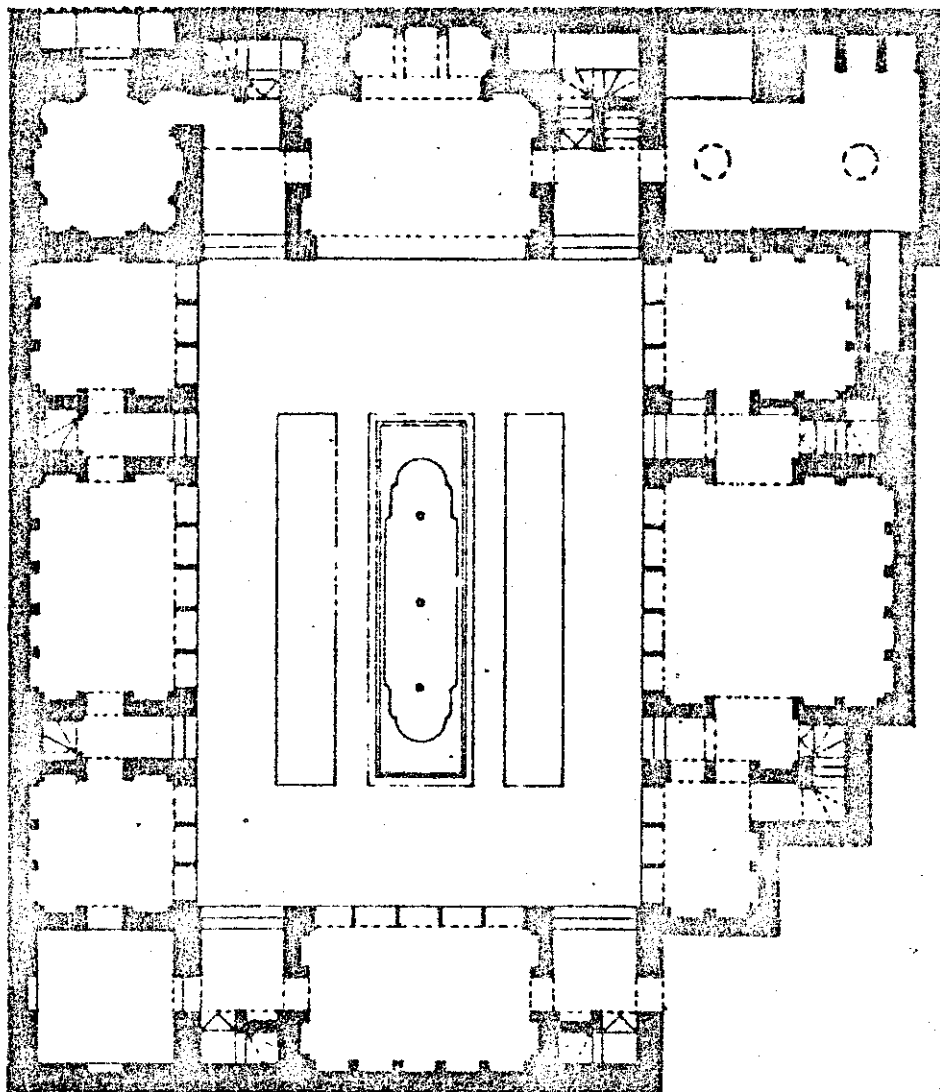
۲ ۳ ۴ ۵ ۱۰

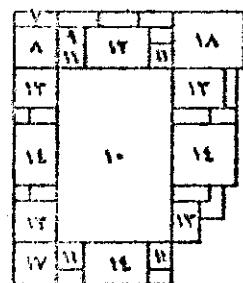

omoorepeyman.ir

خانه « د »

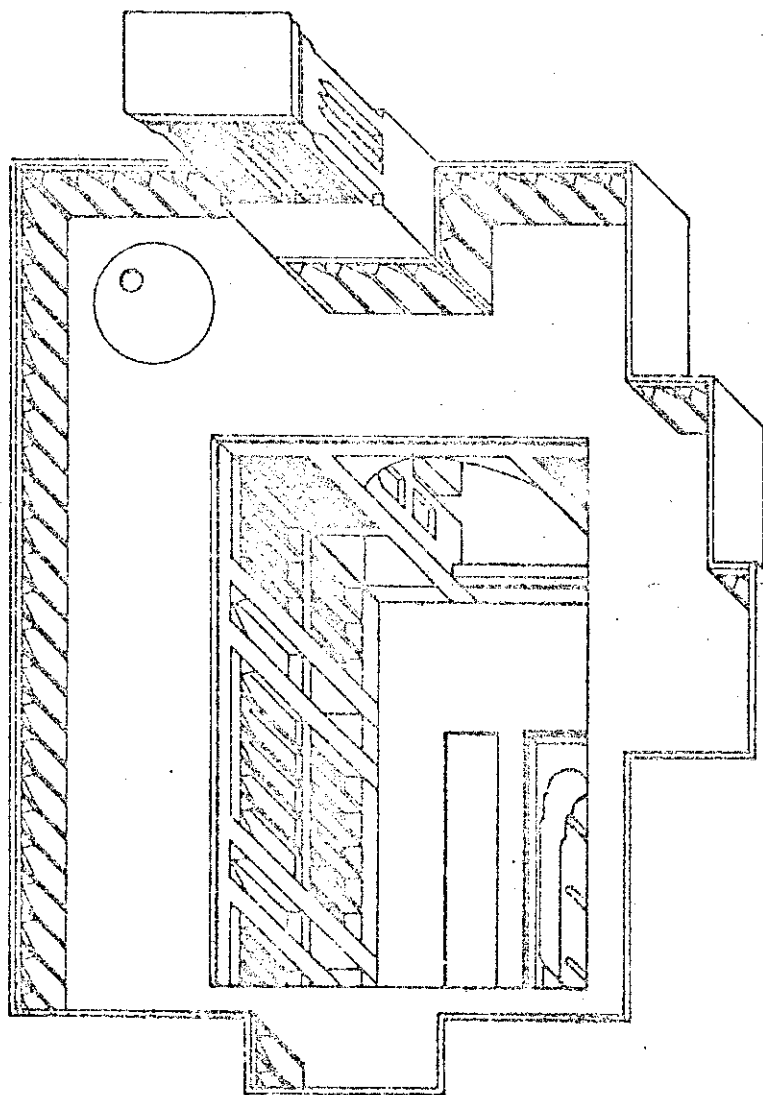

۲. سردر و در
۸. منبر
۱. دایره و منبر
۱۰. مسجد
۱۱. منبر
۱۲. منبر و منبر
۱۳. اتاق سردر
۱۴. اتاق منبر
۱۵. اتاق سردر
۱۶. بلاغ (سردر و سردر)
۱۷. سردر و سردر
۱۸. سردر و سردر

omoorepayman.ir

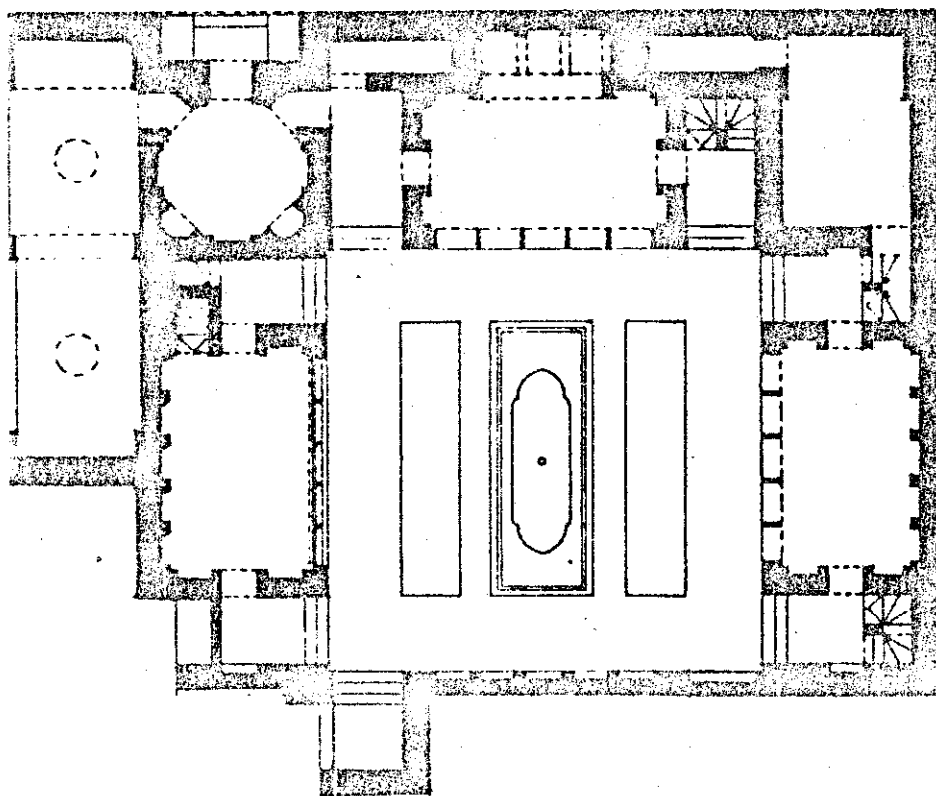
۸۷

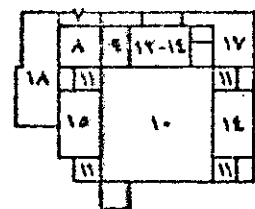
omoorepeyman.ir

خانه « ه »

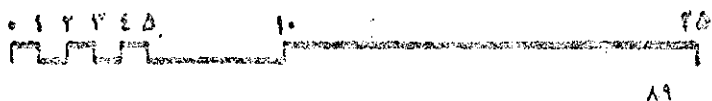
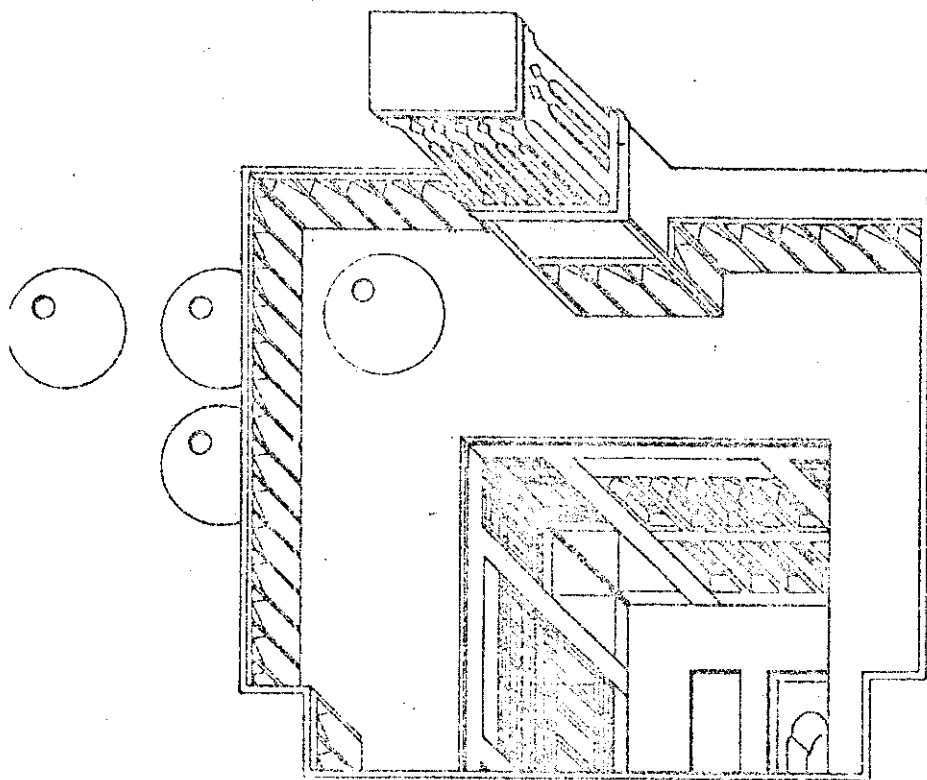

۷. سردر دوم
۸. منبر
۹. دایره و بیضی
۱۰. سال
۱۱. غنچه
۱۲. دیوار بزرگ
۱۳. اتاق سردر
۱۴. اتاق بزرگ
۱۵. اتاق سردر
۱۶. دیواره سردر و سردر
۱۷. سردر و سردر
۱۸. سردر و سردر

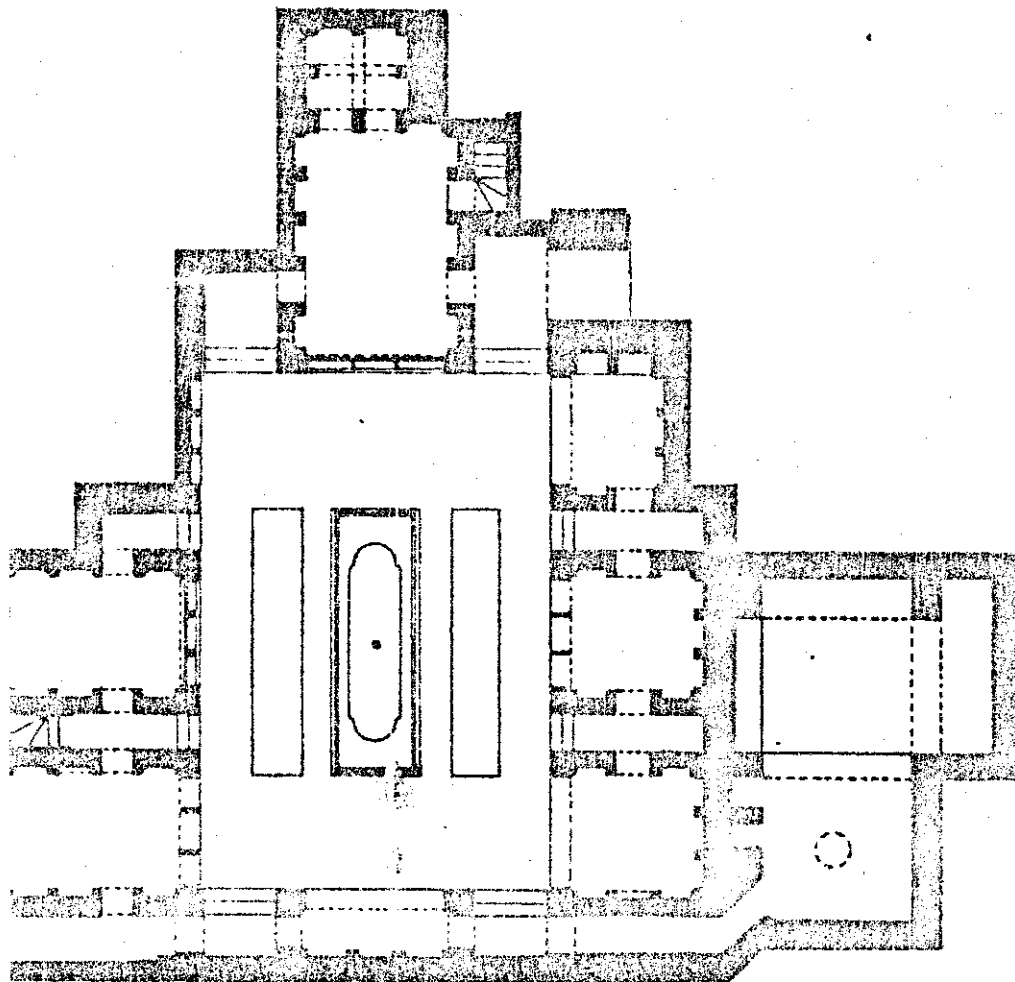

omoorepeyman.ir

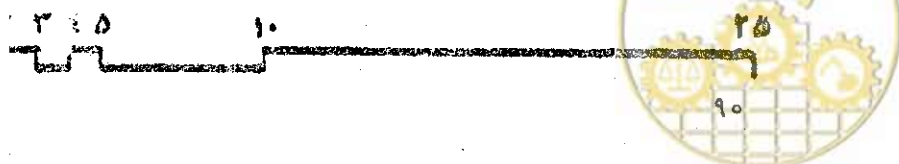
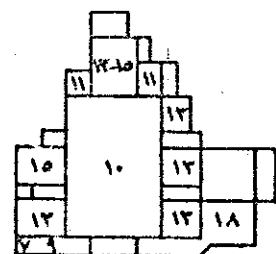

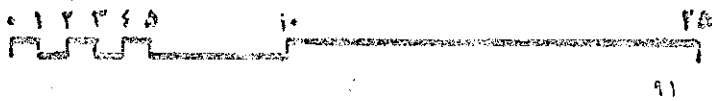
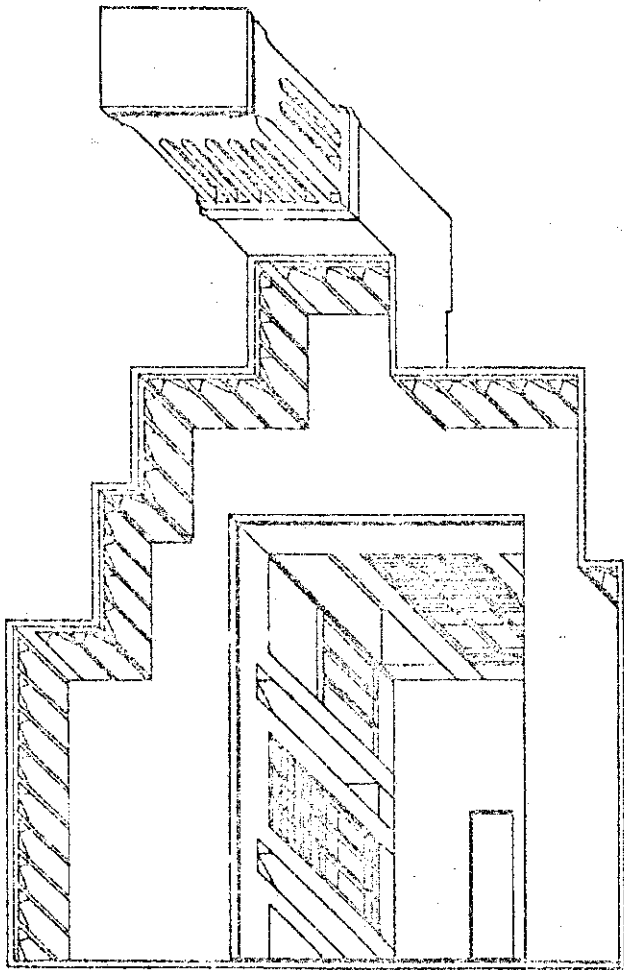

خانه « و »

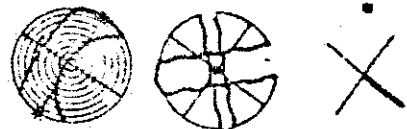
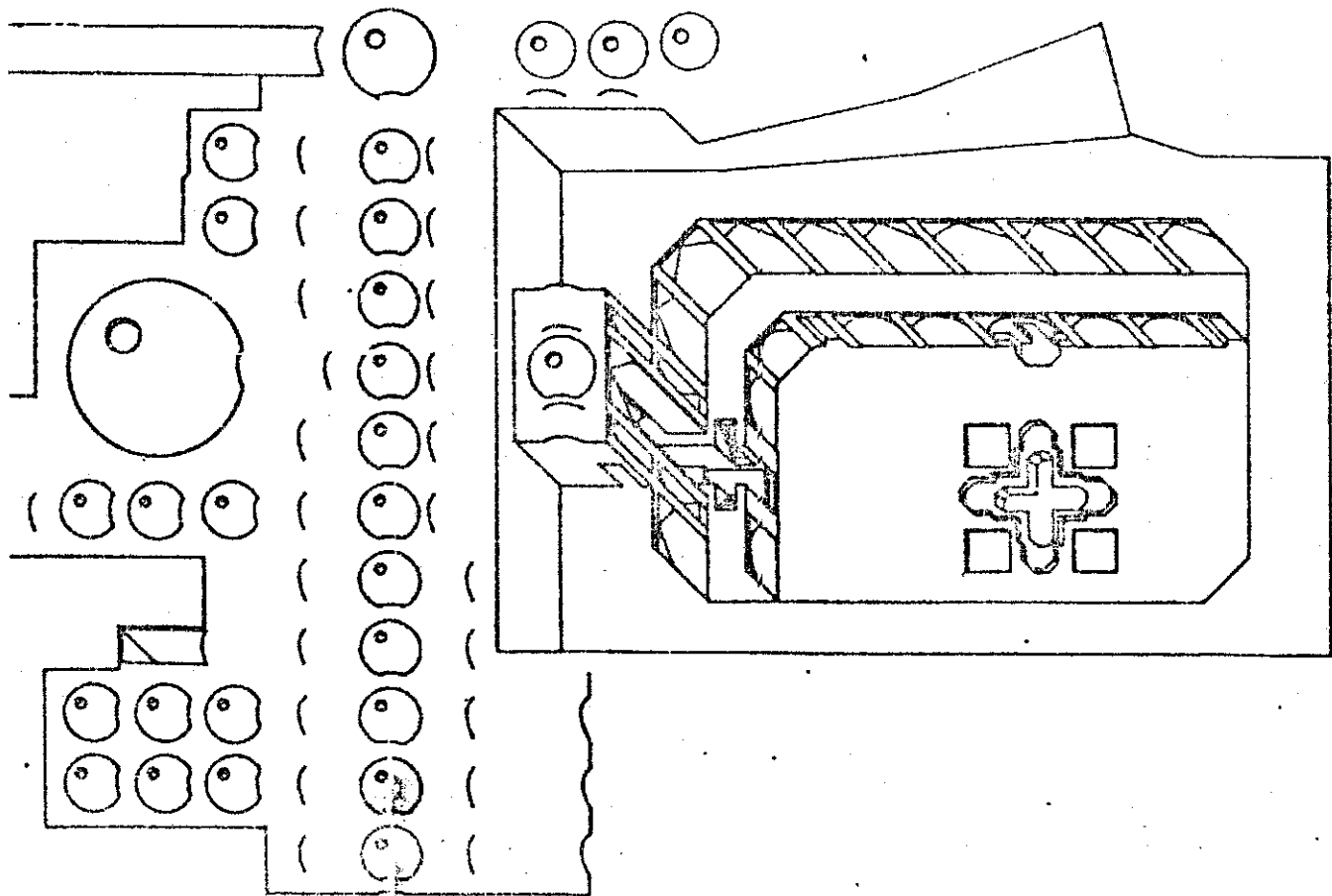
- ۲- سردر ورودی
- ۸- مشنر
- ۹- دالان ورودی
- ۱۰- حیاط
- ۱۱- تختگاه
- ۱۲- اتاق خواب
- ۱۳- اتاق پذیرایی
- ۱۴- اتاق خواب
- ۱۵- اتاق خواب
- ۱۶- اتاق خواب (سردر ورودی)
- ۱۷- سرکنار رختساز
- ۱۸- آشپزخانه و مخ آب و کبابخانه

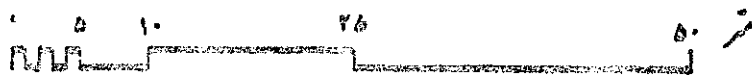
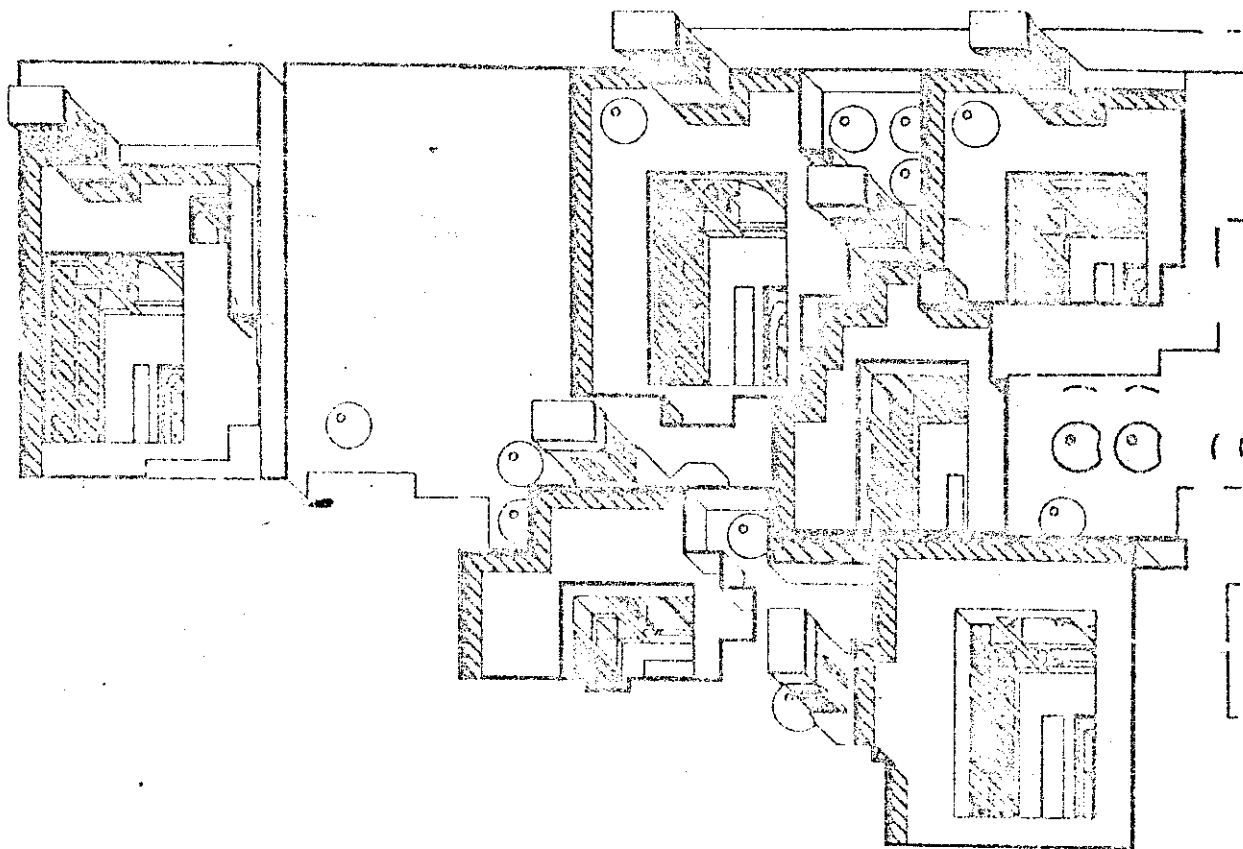

© omorepeyman.ir

مجموعه محله مستر، یزد تصویربرداری

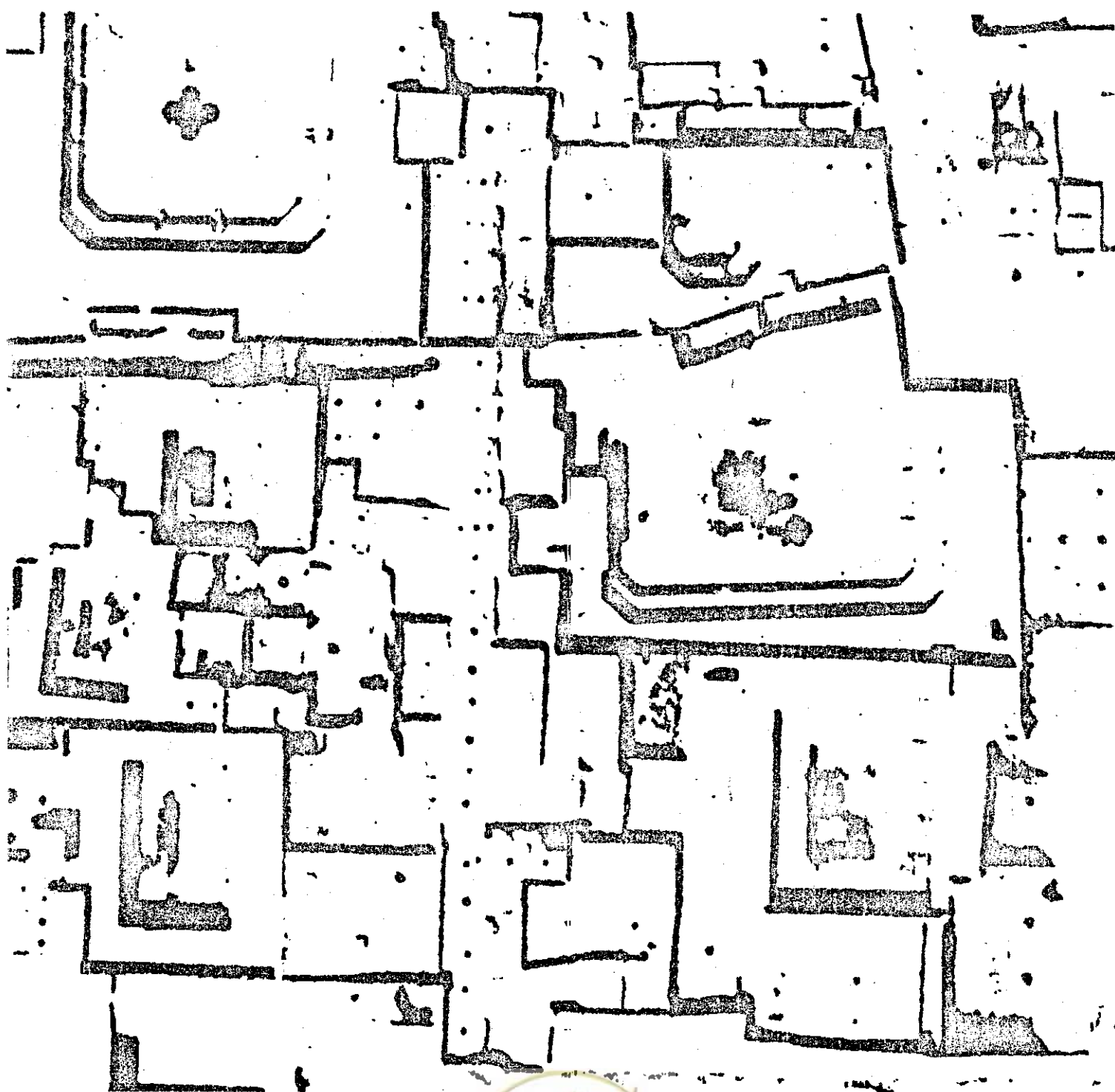

۹۳

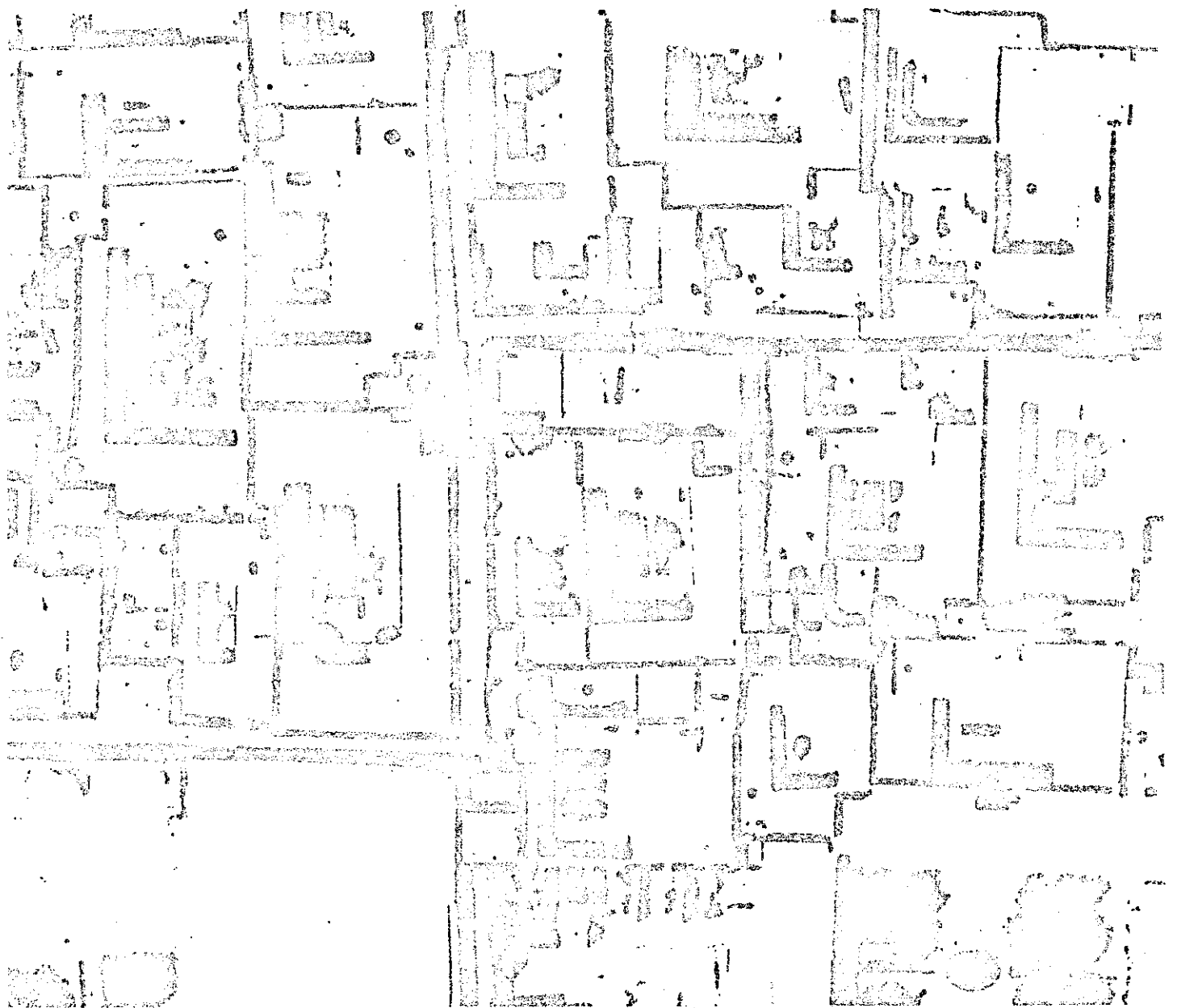

omoorepeyman.ir

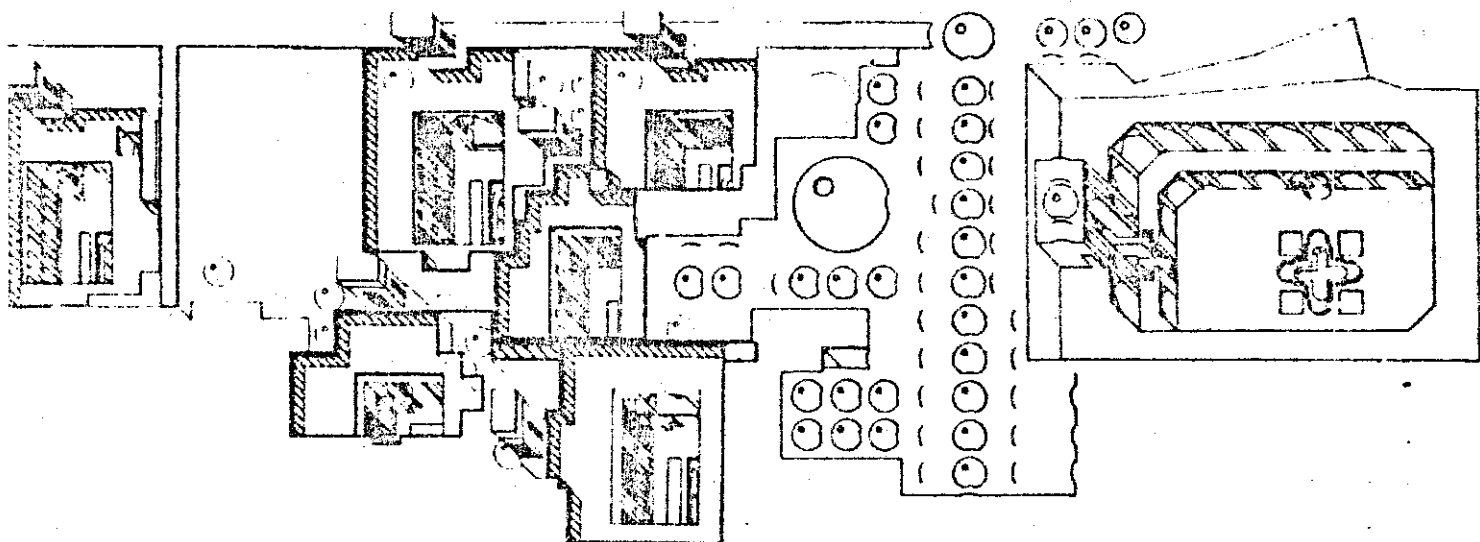

عکس هوایی از بافت محله مطلی

محک‌تعیین

مطرحه سه بعدی خانه های موزه و مسمی از بازار بحد علی . محله منطی

© omoorepeyman.ir

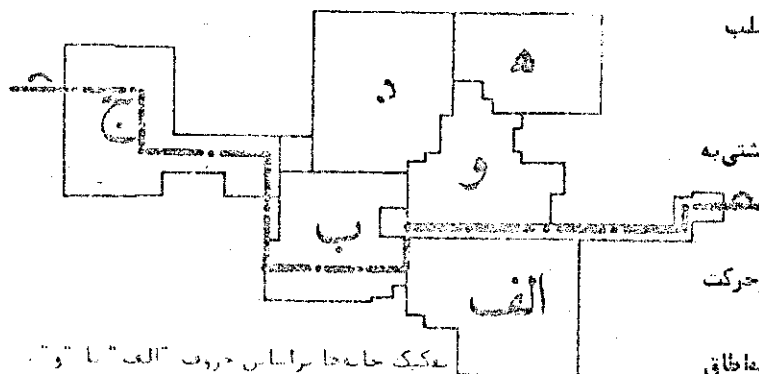

سلسله مزایب در بافت سنتی ، درجات تغییر تنها از یک عرصه به عرصه دیگر است ، عرصه خیلی عمومی به عرصه خیلی خصوصی . در مجموعه سونه ، مجاور بازار پنجه علی ، نمایش سلسله مراتب وصول از عرصه حیاتی عمومی " بازار " ، به عرصه خیلی خصوصی " قلب خانه " ، از طریق مقطعی سراسری نمایش داده شده است . در مفهاس بیرون به درون :

بازار به کوچه - کوچه به دربند - دربند به هشتی - هشتی به دالان - دالان به تخت گاه - تخت گاه به حیاط . در مفهاس درونی :

در عرصه بسیار خصوصی ، رعایت سلسله مراتب فضائی در حرکت از حیاط به اطاق یا بالعکس است .

حیاط به تخت گاه - تخت گاه به آستانه درب - آستانه درب به اطاق . حیاط به راهرو - راهرو به آستانه درب - آستانه درب به اطاق .

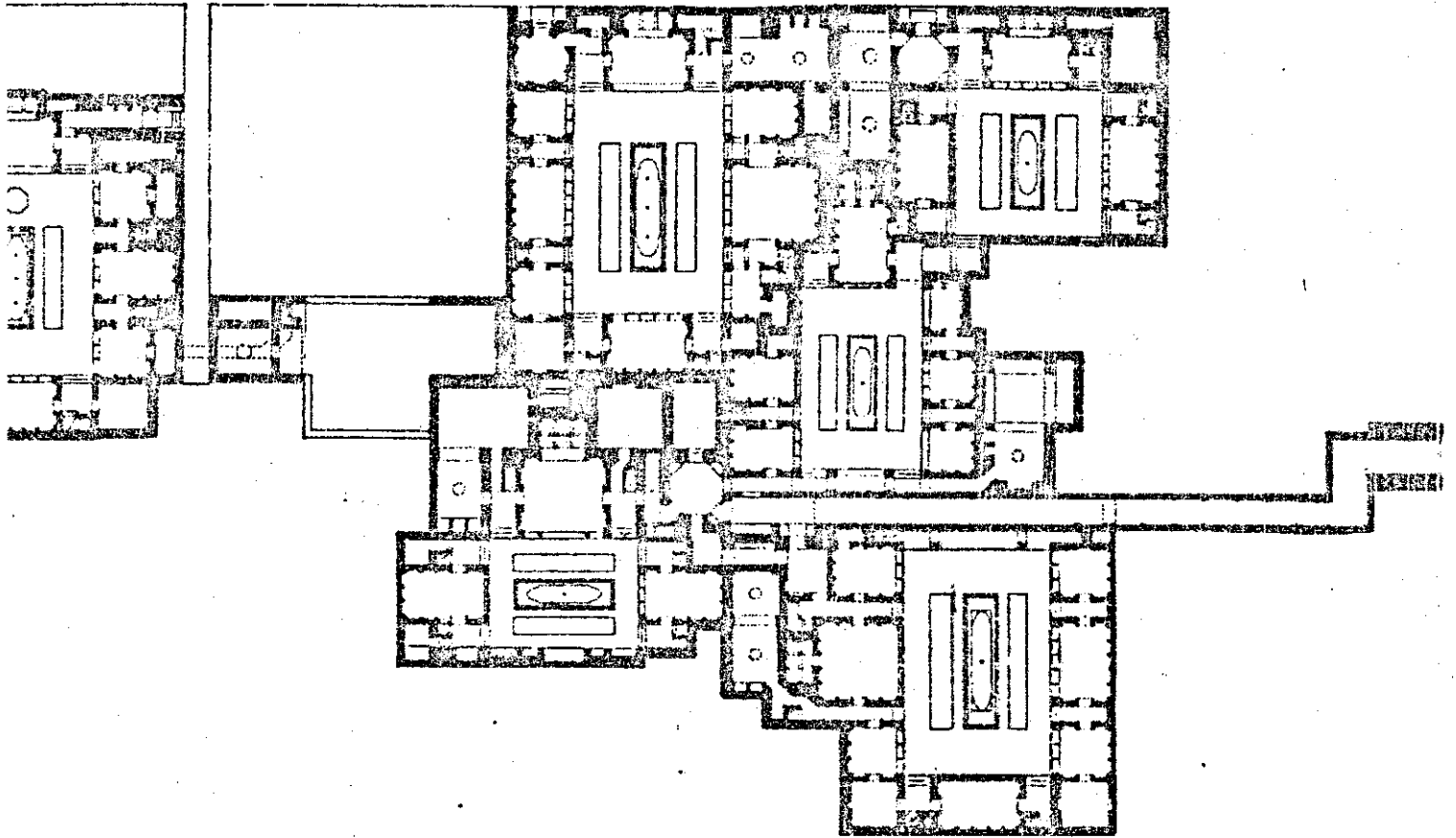

عکس خانه ها سراسر حروف "الف" یا "و".

عکس هوایی ، محدوده مورد مطالعه در جوار بازار پنجه علی ، محله منلی .

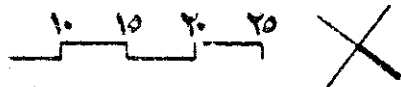

همسایگی حایبقا در کنار یکدیگر . محله مطلی

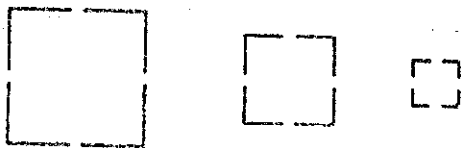

مقطع از بازار سیحده علی النی حیات خانه ردیف "ج" . مجموعه ملک . محله مطلی

الفبا برای کلاس حایه - معادل سازی

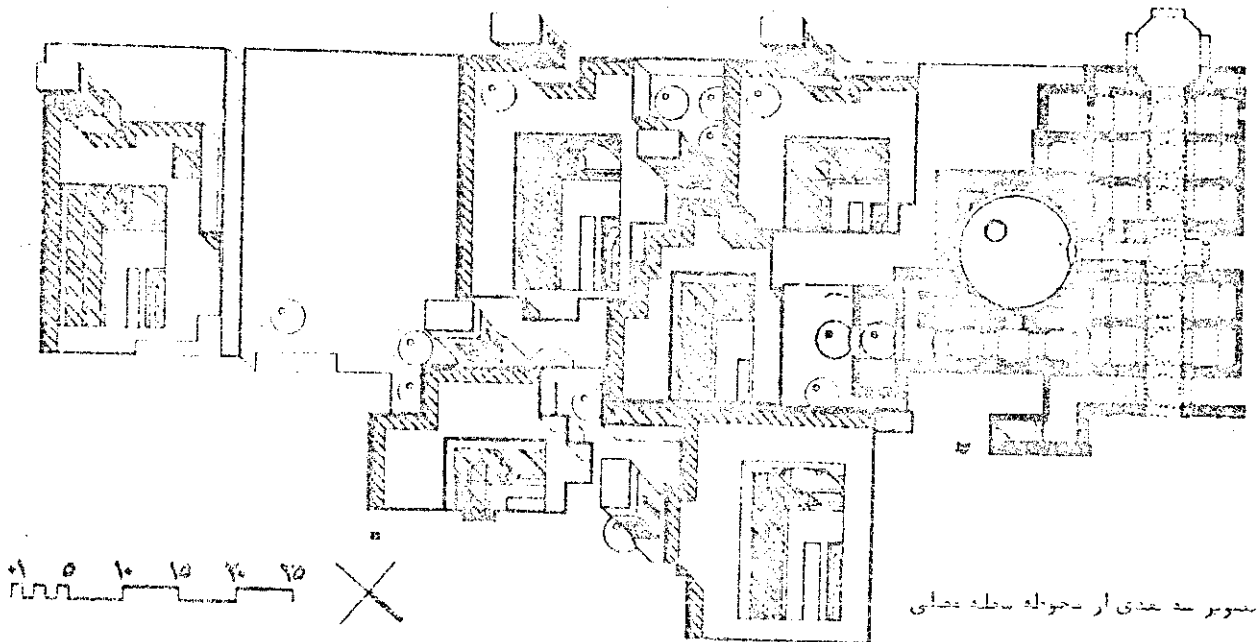
سازار اطاق ، عضاهای لایه دوم فرارمی گیرند ، نظیر هستی و آسرخانه ، این ردیف از فضاها ، هندسی ، مستطیل ، درون نگر ، محوری و مرکزی و سرشته به آسان ، که تنها از طریق نورگیری در مرکز سقف گنبدی امکان وصول نور و هوا به درون آن میسر است . انواع و اقسام گنبدخانهها در این ردیف قرار می گیرند . مرکزی و کوچکی و در مجموع تناسبات متفاوت و مکان قرارگیری آنان در بافت سنی ، عمل کردهای متنوعی بدان محول می نهابد .

برای مثال ، هستی ورودی ، چهارسوق و عماری . اندازههای مختلف و تناسبات گوناگون این ردیف از فضاهاست .

حالت بلورس و طرح منظم هندسی تک تک فضاهاى حایه سنی ، جفت و جور و ساخت هندسی این واحدهای بلورس برگرد حیاط براساس ملاحظات زیست محیطی و رعایت عرصه های خیلی عمومی تا خیلی خصوصی است که کل خانه را می سازد . برای طبقه بندی این بلورها ، که در لایه های نور و تاریکی یا حفظ سلسله مراتب نسبت به حیاط واقع شده اند ، تعاریف هریک را بیان می نمائیم .

حیاط : هسته مرکزی ، فضایی با نظم هندسی ، درون نگر ، مستطیل ، محوری و مرکزی ، سرگشوده و باز به آسان است . اطاق : فضایی با نظم هندسی و متکی به حیاط است ، اطاق کرچه به تنهایی فضای مستقلی است که با تالوده های هندسی توجیه شده است ، اما از یک ضلع به نور ، آب ، هوا و گیاه درون حیاط وابسته و منوحه است . بنابراین اطاق فضای هندسی متکی تعریف می شود .

در هریک از ردیف‌های سدگانه بلورها (مستقل سرباز، سکی و مستقل سربسته)، زیر ردیف‌های متنوعی که صور سبط با مرکب حاصل از ترکیب آنان با یکدیگر است، به نامهای سرا، مسحد، مدرسه، عساری، کاروانسرا و . . . بازار مشاهده می‌شود. برای ردیف اول، مصداق حیاط با اندازه و تناسب مختلف از نارنجستان ناصحن مساحد و کاروانسراهای درون و بیرون شهری است.

مصداق ردیف دوم، "طاق"، زیر ردیف‌های بسیط تخت گاه، گوسوار، ارسی، سهدری، پنج دری، تا اشکال مرکب صلیبی با "شکم دریده" است.

مصداق ردیف سوم، با تناسب و اندازه‌های مختلف، زیر ردیف‌هایی با اشکال بسیط هشتی، چهارسوق تا اشکال مرکب بازار و نیمچه‌های بحارتی است.

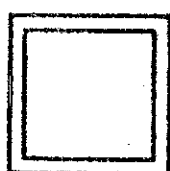
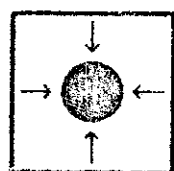
در مجموع مرکب، ردیف و با زیر ردیف‌های سه گانه، با یکدیگر صور مرکب و پیچیده یافتنی را می‌سازد.

برای معادل سازی هریک از سه ردیف از تعاریف آنان بهره می‌گیریم. حیاط:

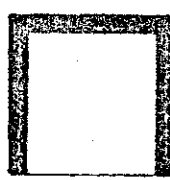
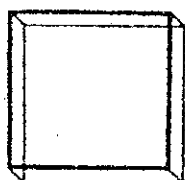
لایه بیرونی حیاط بنا عیار نظم هندسی و چهار جهت اصلی با مربع و لایه اتصال یافته آن به طاق‌ها یا مربعی محیط بیرون مربع اول نمایش داده می‌شود و به نشان درون نگری، مرکز آن با نقطه‌ای مشخص می‌شود.

طاق فضائی هندسی است، با این نشان با شکل مربع و یک ضلع گشوده به اعیان نمای انکاء یافته به حیاط نمایش داده می‌شود.

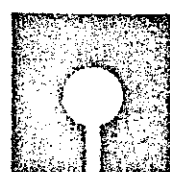
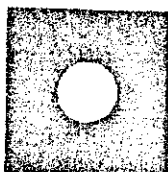
برای معادل سازی ردیف سوم به اعتبار شکل هندسی آن مربع و سقف و آسمانه آن شکل دایره محاط شده درون مربع و برای نمایش درون نگری و بزرگتر سعی آن از دایره‌ای کوچک در مرکز دایره بزرگ استفاده می‌شود.

ردیف اول

ردیف دوم

ردیف سوم

با ارتفاع دادن به هر یک از نمادهای تعیین شده شکل سه بعدی آنان حاصل می شود و ترکیب حجمی بلورها را امکان پذیر می نماید.

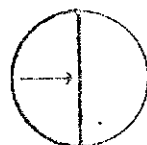
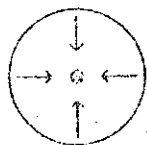
در خانه سنتی یزد، دو شکل عمومی از اطاق: یکی با ارتفاع کوتاه و یکی با ارتفاع بلند، این امکان را می دهد، که در تعریف اطاقهای خانه دو صورت متفاوت این اطاقها به کار گرفته شود. افزون بر آن تختگاه و گوشوار نیز تعریفی معادل اطاق را دارند، بنابرین با قبول معادلی تعمیم یافته تر برای کلیه اطاقهای کرد حیاط و فضاهای متکی امکان تعاریف کلی آنان مقدور می شود.

شکل دایره، صورتی کامل از وابستگی کلیه نقاط روی محیط آن به مرکز دایره و نیم دایره، نمادی از آنگاه گمان به قطر و تشبیهی برای تمام صور فضاهای متکی به دایره حیاط است.

پس از معادل سازی، بر اساس تعاریف ورودی، برای آنکه بیشتر بتوان با این معادلها، به بیان انتظام فضاها پرداخت، در محور عمودی به آنان ارتفاع داده می شود و آنگاه، آنان را بازخوانی می نمائیم.

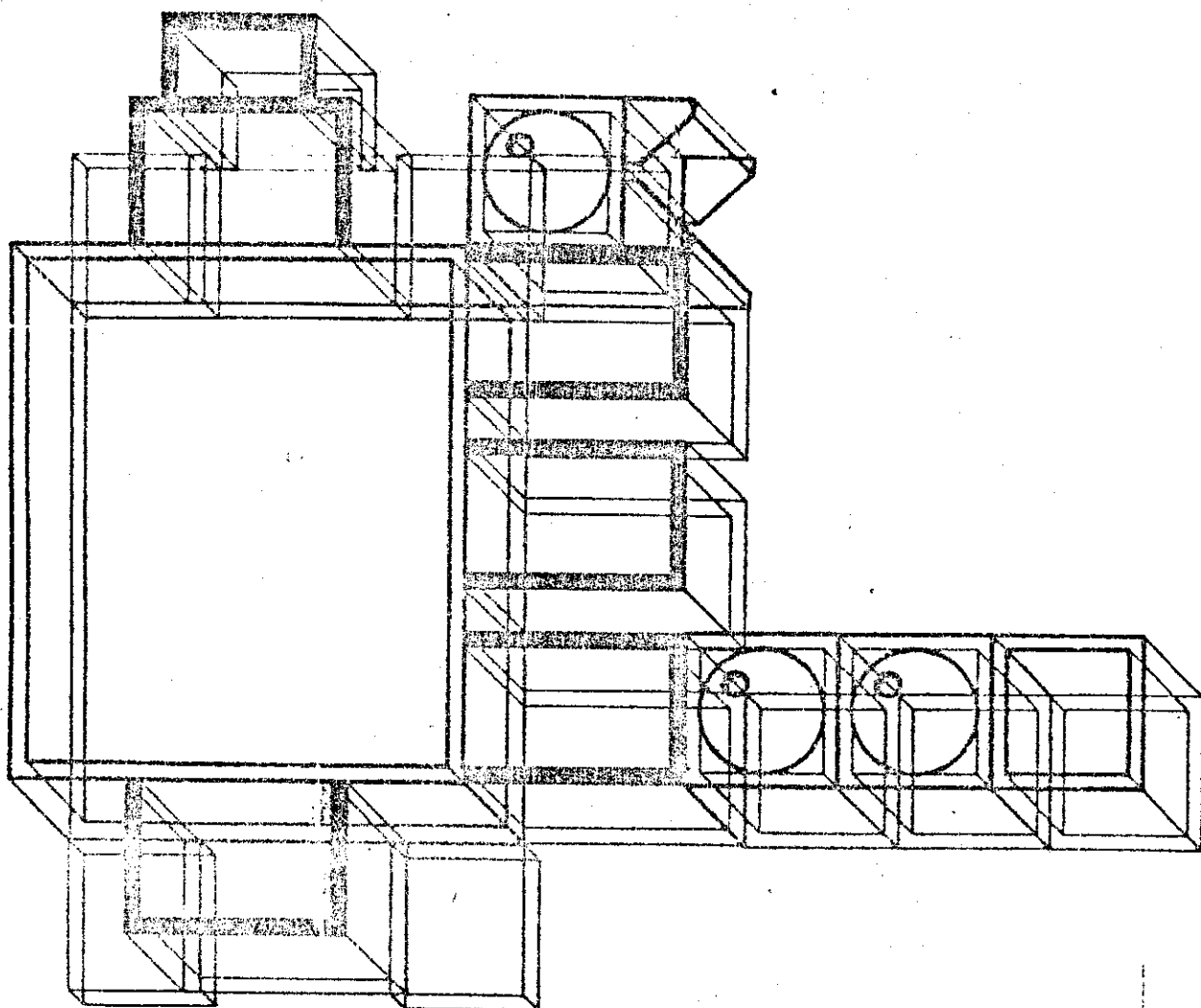
(*) سردر ورودی همواره قسمتی از یک فضای کسبی است. در ساده ترس صورت یک طاق ساده و در پیچیده ترس شکل صورت نیم جبهه طاق از یک کسب حاده است. بنابراین با بخش کردن نشان ردیف سه نمادهای برای سردر ورودی می شود.

سردر ورودی

فضای مرکزی

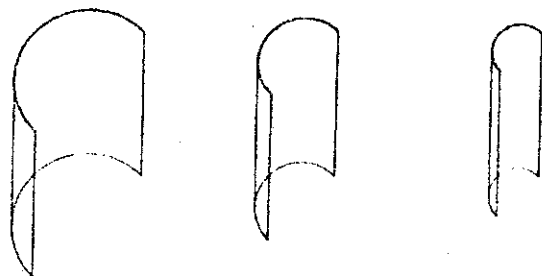

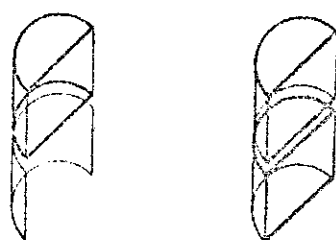
مبادل ساری حله "ح" . فضاهاى بار و سسه

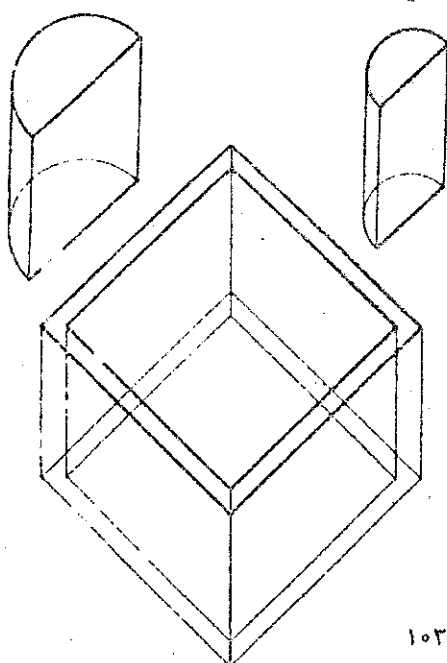
omoorepeyman.ir

فصل ۱ ☐

D باغچه (مسجد وادری) ☐

لاذری لدر ☐

لاذری لدر ☐

لاذری لدر ☐

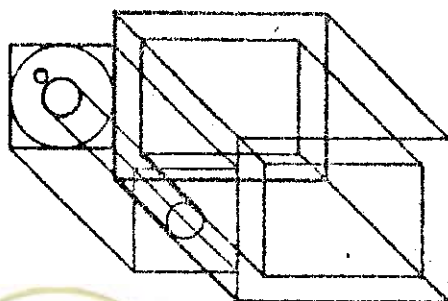
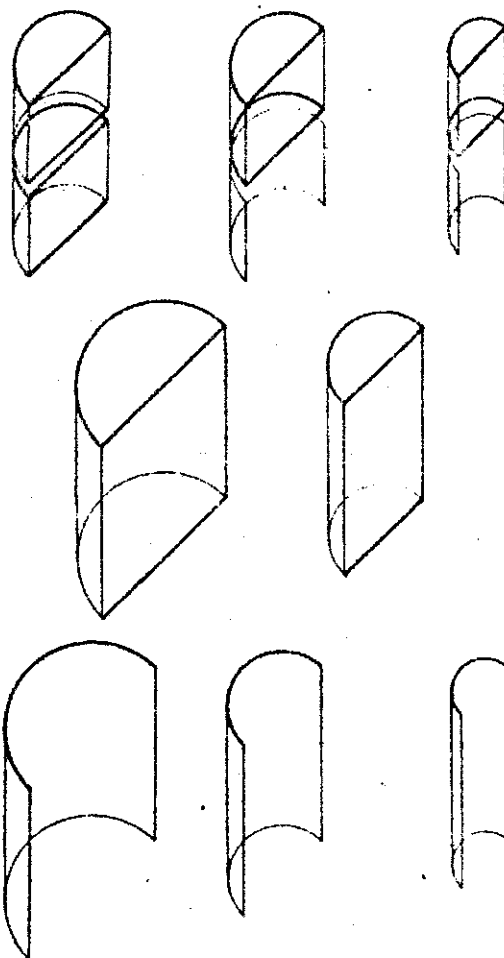
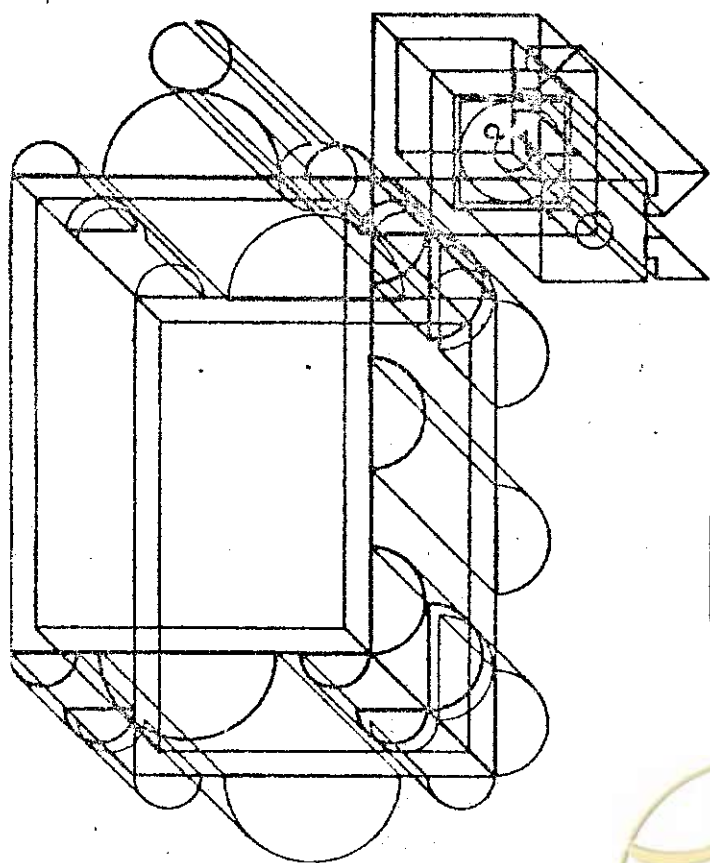
مید ☐

۱۰۳

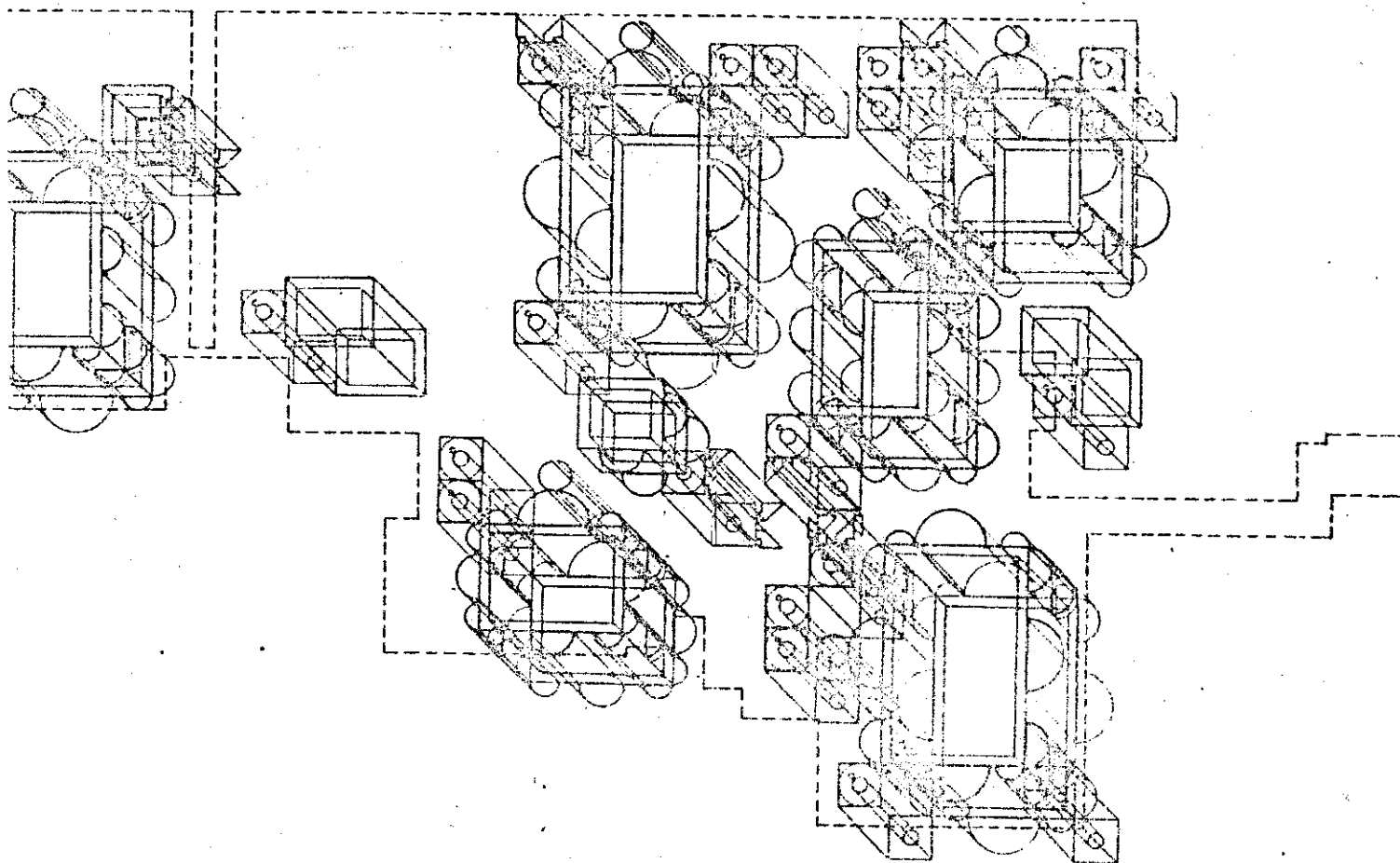

 omorepeyman.ir

ترکیب معادل های فضا ، خانه های نمونه ، مسئله معکوس

مادل سازی مجموعه خانه ها ، محله مدلی .

کتابخانه فارس / بیگانه

- BOZZIA, F.F.,
Gloster Arboretum: Development of a Master plan as a teaching Laboratory.
unpublished thesis, Baton Rouge 1975.
- RODMAN, N. and BAEHJIAR, L.,
The Sense of Unity - The Sufi Tradition in Persian Architecture.
Chicago Press, Chicago 1971.
- AKHFIAR, L.,
Sufi: Expressions of the Mystic Quest.
Thames and Hudson, London 1976.
- ROCKHARDT, T.,
Art of Islam: Language and Meaning.
trans. Gholamreza Avani, The Bulletin of the Iranian Academy of Philosophy, Vol. II No. 2, 1967.
- OSTE, P.,
Monuments Modernes de la Perse.
Paris 1867.
- TINGHAUSEN, R.,
Unity and Variety in Muslim Civilization.
University of Chicago Press, Chicago 1955.
- HEZELBASII, M.R.,
Art des Jardins islamiques, periode Moghol,
unpublished Thesis, Paris 1982.
- an. Desert Miracle,
National Geographic, Official Journal of the National Geographic Society, Vol. 147, No.1,
Washington, D.C. 1975.
- ICHELL, G.,
Architecture of Islamic World.
London 1978.
- AMSEY and SLEEPER,
Architectural Graphic Standard,
The American Institute of Architects, New-York 1970.
- DURDEL, J., *Mosquee et Madrasa, in Cahier de Civilisation Medievale,* Paris 1970.

امتار، ایرج، یادگارهای یزد، انتشارات انجمن آثار ملی، تهران، ۱۳۵۴.

پورانکاری، ن. شیوه‌های معماری تقسیم آب در ایران، هنر و مردم، انتشارات معاونت فرهنگی، تهران، ۱۳۵۸.

نابیتی، حبیب‌الله، جنگلهای ایران، موسسه انتشارات فرانکلین، تهران، ۱۳۵۷.

نابیتی، حبیب‌الله، جنگلهای ایران، درختان و درختچه‌های ایران انتشارات سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، تهران، ۱۳۵۵.

پیام، نشریه ماهانه یونسکو، تهران، ۱۳۵۶.

جعفری، جعفر بن محمد بن حسن، تاریخ جعفری یزد، با اهتمام: ایرج امتار، انتشارات نگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران، ۱۳۴۴.

کاتب، احمد بن حسین بن علی، تاریخ جدید یزد، با اهتمام: ایرج امتار، موسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۷.

مستوفی، م.م.، جامع مفیدی، با اهتمام: ایرج امتار، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۴۵.

هروی، ق.ی.ن.، ارشادالزراعه، با اهتمام: محمد مشیری، موسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۶.

واژه نامه فنی

پاسویه: آبرو کردا کرد حوض (پاسویه خارجی) سکوی داخلی -
(پاسویه داخلی) .

پیسو: اسار کوچکی است که پست اطاق یا در کنار اطاق -
می شود .

پهپان: سهقه - پیوسده - پهپان .

پالار: اطاق بزرگ یا سالی ، در یرد به اطاقها یا ایوانهای -
گفته می شود که حلویس بار و به هوای آزاد راه داشته یا

برار: سطح برابر

بریسه: تاریکه هایی که بین حوض و باغچه ساخته می شود .

سوره: سوراخ فوقانی آسیا که آب از آن روی بره های آسیا -
نوی: آستان - کلجس .

حام: قطعه سسته .

حوی بریده: رختدای که از راه اصلی قنات در زیر زمین -
می کشند (مسرند) در جای دیگر جایی روی آن رده

آتش استفاده می نمایند .

حوض: جانی که برای نگهداری آب سازند .

حیاط: به قسم رویار و سرکشاده یا حیاط گفته می شود . بطور

کلمه، حیاط به محوطه هایی اطلاق می شود که چهار طرفش د

یا ساختمان باشد .

حسب: کتی که در قالب چهارکوس ریخته و شکل داده اند .

حیر: موج ، کوهه - آب ، ارتفاع .

درگاه: دروازه - باب .

آحر: حششی که در کوره یخته باشد ، خست یخته .

آحر لعاب دار: آحر لعاب دار دارای یک سطح کاسی مانند است .

آشکار: ظاهر ، هویدا ، بارز ، مشهود .

آفت بندی چوبی: کره ساری چوبی ، بخش هایی که از ترکیب اشکال

هندسی ساده بدون احجام تشکیل شده است .

ارسی: به پهنه هایی گفته می شود که نمای اطاق را از کف باسقف
پیندد .

اسیر: دیوار یا نیچه، غیر باربر جدا کننده قسمت های مختلف

ساختمان . دیوارهایی که فقط برای جدا کردن اطاق از قسمت ،

محاور یا از حیاط ساخته می شود (اسیر پست و اسیر پیش)

اندرونی: خانه ای که پست حابه دیگر واقع باشد و مخصوص زن و

فرزندان و خدمتکاران بود .

ایوان: بخش مسقف از ساختمان که جلوی آن بار است و در وسیعتره

ندارد و مسقف به حیاط است .

بادگیر: برچی که هوای خنک و باد را از قسمت مرتفع بنا گرفته

و به داخل ساختمان می کشاند و در ضمن هوای گرم داخل

ساختمان را در جهت مخالف وزش باد در اثر مکش تخلیه

می کند .

بالاحابه: اطافنی که در طبقه فوقانی ساختمان قرار دارد .

بهار حواب: معمولا " روی پست بنام و در ارتفاع قسم رویاری

هست که برای حواب در ست ها از آن استفاده می شود .

بیرونی: عمارت و حیاطی که به عمارت اندرونی متصل و مخصوص

پذیرائی میهمانان بوده است .

رف: طاقچه‌ای که در دیوار اطاق یا کج، گل، حبه و غیره سارند و بر روی آن چیزها گذارند.

زمان: دور - عهد.

سهدری و پنج دری: اطاق‌هایی هستند که در نمای آنها به ترتیب سه یا پنج عدد در دو لنگه یا سیغه‌های یارگی که حاصل آنان است وجود دارد و معمولاً در بالای در به حیره‌ها رور و وجود دارد که اگر با سیغه رنگی و کج ساخته شده باشد "گل‌خام" گفته می‌شود. این اطاقها باید آفتابگیر یا آفتاب‌شکن عمودی و افقی داشته باشند.

سیم گل: به گاه گل ارزه سیم گل می‌گویند که از گل رس خونریز، خاک گاه شسته و ریگ روان ساخته شده است و برای نما سازی خارجی و اندود داخلی به کار می‌رفته است. در بعضی جاها به گل و ریگ سیم گل گفته می‌شود.

شکم در برده: اطاقی که صلبی شکل باشد.

طاقچه: قسمتی که در دیوار اطاق، سرود بر از رف که برای نهادن اسباب و لوازم خانه دارند.

طنبی: اطاق سربوئیده کشیده و برری که پشت بالار فرار گرفته و حالت سرش را دارد و معمولاً از سقف نور می‌گیرد.

کالبد: قالب هر چیز عموماً "شکل، هیأت، صورت".

کرسی خانه: پشت یا کنار اطاق رفسان بسین می‌باشد و معمولاً به حیاط باز نمی‌شود.

کلیل: طاق یا جعدی است کم حیر که هم بصورت جعد (قوس) و هم بصورت طاق استفاده می‌شود. دوا کیلویی در دو طرف

در پاکار و در وسطن یا دوا حب کمی بالا سه و با کلله پیوسته شده است.

اگر چست نداشته باشد یا نبیند گفته می‌شود.

کمند: پوستی که بر روی چهار دیوار محورت یک گاه و ارگون گذاشته شده باشد.

کوسوار: اطاق یا بالاخانه‌ای که در گوشه بالار واقع است.

گهواره‌ای: طاقی که از اسیر معنی یا اسیر حلو بطور یکواحد ادا داشته باشد. ممکن است تیره هم داشته باشد یا بشکل کلیل باشد.

محور: خط مستقیم حقیقی یا موهومی که جسمی به دور آن می‌گردد. محوری: منسوب به محور.

مبادل: هموزن، هم میزان، مساوی.

مغریس: عارض است از فرورفتگی و برجستگی‌هایی که به طاق آویخته

می‌شود و یک سقف گاه است به جعدی موجود می‌آورد. دروادی

یک آدین و تزئینی به جعدی است که شکلی‌های زیبایی را به

وجود می‌آورد. روکش آن ممکن است از کج یا آجر یا گاشی

باشد.

مناسبت: مشابهت، همدادی، یا هم بست و جویی داشتن.

نارنجستان: حیاط‌های کوچکی است که امکان پیوستن آن توسط

پوش یا جادر در رفسان باشد و معمولاً در حایان مرکبات

(نارنج، لیمو شیرین، لیمو ترش، نارنگی، ترنج و بالک

در آن می‌نهند).

